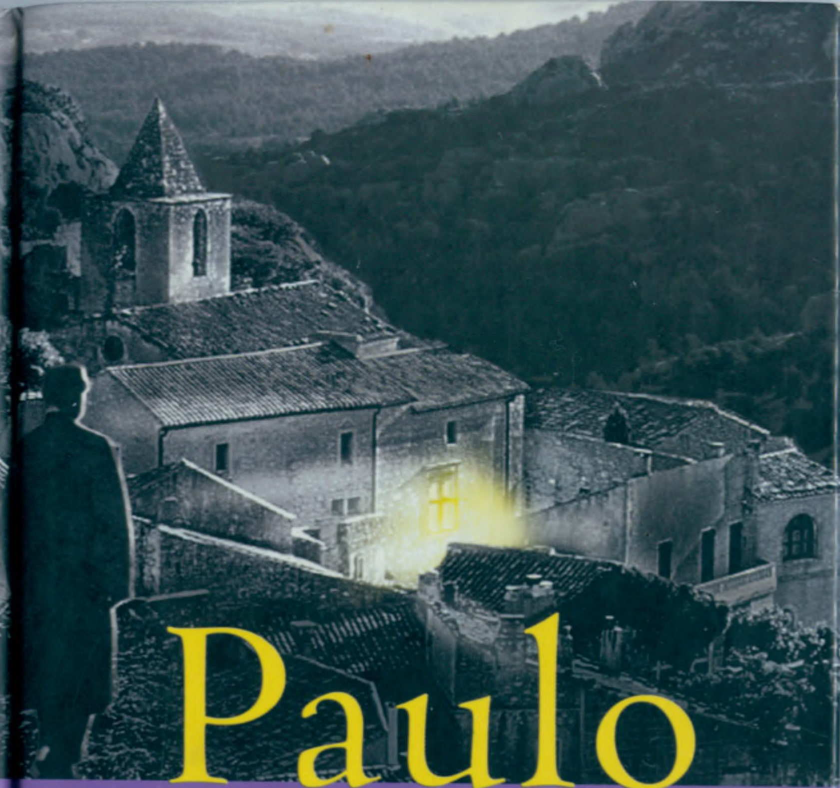

Paulo Coelho

DEMONAS IR PANELĖ PRYM

vaga

O Marija, be gimtosios nuodėmės pradėtoji, melski už mus, kurie šaukiamės Tavo pagalbos. Amen

Paulo Coelho

DEMONAS IR PANELĖ PRYM

Iš portugalų kalbos vertė *Irena Nutaitė*

UDK 869.0(81)-3
Co-38

Paulo Coelho
O DEMÔNIO E A SRTA. PRYM
Rio de Janeiro, Editora Objetiva, 2000

Penktas leidimas

ISBN 5-415-01819-0

Vienas didikas kartą paklausė:

„Gerasis Mokytojau, ką turiu daryti, kad laimėčiau amžinąjį gyvenimą?“

Jėzus jam atsakė:

„Kam vadini mane geru? Niekas nėra geras, tik Dievas“.

Lk 18,18–19

AUTORIAUS ŽODIS

Pirmoji sakmė apie Padalijimą atsirado senovės Persijoje: laiko dievas, sukūręs visatą, suvokia jį supančią harmoniją, bet jaučia, jog trūksta kažko labai svarbaus – draugijos, su kuria galėtų džiaugtis visu šiuo grožiu.

Tūkstantį metų jis meldžia sūnaus. Sakmė nenurodo, į ką jis kreipiasi, juk pats laiko dievas yra visagalis, vienintelis ir aukščiausiasis valdovas; tačiau meldžiasi ir galiausiai išmeldžia.

Supratęs, kad turi, ko troško, laiko dievas ima gailėtis, mat žino, jog daiktų pusiausvyra labai trapi. Bet per vėlu – sūnus jau jo įsčiose. Jam tepavyksta išmelsti, kad jis pasidalytų į du.

Legenda pasakoja, kad per laiko dievo maldas gimsta Gėris (Ormuzdas), o per jo apgailestavimą Blogis (Ahrimanas) – broliai dvyniai.

Susirūpinęs laiko dievas kaip įmanydamas stengiasi, kad pirmas gimtų Ormuzdas: jis prižiūrėtų brolį ir neleistų Ahrimanui pridaryti visatoje eibių. Tačiau kadangi Blogis apsukrus ir veiklus,

jam pavyksta gimstant nustumti Ormuzdą į šalį, ir jis pirmas išvysta žvaigždžių šviesą.

Nusivylęs laiko dievas nusprendžia sukurti Ormuzdui sąjungininkų: žmonių padermę, kuri kovotų drauge su juo prieš Ahrimaną, jį tramdytų ir neleistų visko užvaldyti.

Persų legendoje žmonių padermė gimsta kaip Gėrio sąjungininkė ir pagal tradiciją galiausiai iškovos pergalę. Tačiau po daugelio amžių atsiranda kita sakmė apie Padalijimą, šį kartą priešinga versija: žmogus kaip Blogio įrankis.

Manau, jog daugumai aišku, apie ką aš kalbu: vyras ir moteris gyvena rojaus sode mėgaudamiesi visais malonumais, kokius tik galima įsivaizduoti. Jiems uždraustas tik vienas dalykas – sutuoktiniai niekada neturi sužinoti, kas tai yra Gėris ir Blogis. Visagalis Viešpats tarė: *„nuo gėrio ir blogio pažinimo medžio nevalgyk"*. (Pr 17)

Bet vieną gražią dieną pasirodo žaltys ir juos užtikrina, kad tas pažinimas svarbesnis už patį rojų ir kad jie turi jį įgyti. Moteris nesutinka, sakydama, jog Dievas jiems už tai grasino mirtimi, bet žaltys tvirtina, kad nieko neatsitiks, priešingai, tą dieną, kai suvoksią, kas yra Gėris ir Blogis, tapsią kaip dievai.

Įtikinta Ieva valgo uždraustą vaisių ir duoda jo Adomui. Nuo tos akimirkos pirmykštė rojaus pusiausvyra sutriko, pora buvo išvyta ir prakeikta. Bet yra viena mįslinga frazė, kurią pasakė Dievas ir kuri visiškai pateisina žalčio gundymą: *„Štai Adomas pasidarė kaip vienas iš mūsų, žinąs, kas gera ir pikta"*.

Šiuo atveju taip pat (panašiai kaip laiko dievas, kuris meldžiasi kažko prašydamas, nors yra absoliutus valdovas) Biblija nieko neaiškina, su kuo vienatinis Dievas kalba ir – jeigu Jis vienatinis – kodėl sako *„vienas iš mūsų"*.

Kad ir kaip ten būtų, žmonių padermė nuo pat savo pradžios pasmerkta judėti amžinojo Padalijimo erdvėje tarp dviejų priešybių. Ir mes esame čia su tomis pat abejonėmis kaip ir mūsų protėviai. Šios knygos tikslas – pagvildenti tą temą, panaudojant atitinkamose pasakojimo vietose kai kurias legendas apie tai, paplitusias visame pasaulyje.

Knyga „Demonas ir panelė Prym" aš baigiu trilogiją „O septintąją dieną...", į kurią dar įeina „Prie Piedros upės – ten aš sėdėjau verkdama" (1994) ir „Veronika ryžtasi mirti" (1998). Šiose trijose knygose pasakojama apie vieną paprastų

žmonių savaitę, kai jie staiga susiduria su meile, mirtimi ar valdžia. Visada buvau tikras, kad didžiausios permainos tiek žmoguje, tiek visuomenėje įvyksta per labai trumpą laiką. Gyvenimas netikėtai meta mums iššūkį, norėdamas patikrinti mūsų drąsą ir ryžtą pasikeisti; tą akimirką tuščia dėtis, kad nieko nevyksta, ar teisintis, jog dar nesame pasiruošę.

Iššūkis nelaukia. Gyvenimas nesidairo atgal. Savaitė – pakankamas laiko tarpas apsispręsti, ar priimame savo likimą, ar ne.

Buenos Airės, 2000 metų rugpjūtis

Jau beveik penkiolika metų, kai senoji Berta kas dieną sėdi prie savo durų. Viskušo gyventojams šis senų žmonių įprotis buvo žinomas: jie galvoja apie praeitį ir jaunystę, stebi pasaulį, kuriam nebepriklauso, ieško temų pokalbiui su kaimynais.

Tačiau Berta turėjo priežastį ten būti. Ir tą rytą, kai pamatė svetimšalį kopiantį stačiu šlaitu, o paskui iš lėto sukantį vienintelio kaime viešbučio link, suprato, jog laukti nebereikės. Svetimšalis nepanėšėjo į tą, kurį tiek kartų buvo įsivaizdavusi: vilkėjo sunešiotais drabužiais, buvo nesiskutęs, ilgesniais nei įprasta plaukais.

Bet atėjo ne vienas: jį lydėjo demonas.

„Mano vyras neklydo, – tarė ji sau. – Jeigu nebūčiau ten buvusi, niekas nebūtų pamatęs“.

Nustatyti amžių jai nesisekdavo. Jos manymu, vyriškis galėjo turėti kokius keturiasdešimt – penkiasdešimt metų. „Jaunuolis“, – pagalvojo, kaip ir būdinga seniems žmonėms. Tylomis spėliojo, kiek

laiko jis čia prabus, bet negalėjo atspėti; tikriausiai neilgai, nes nešėsi mažą kuprinę. Ko gero, tik vieną naktį, o paskui iškeliaus vedamas savo likimo, kurio ji nežinojo ir kuris jos nedomino.

Vis dėlto visi šie metai, kuriuos praleido sėdėdama prie savo namo durų ir laukdama jo ateinant, neprabėgo veltui – ji išmoko stebėti kalnų grožį, o juk niekada į tai nekreipdavo dėmesio, nes buvo čia gimusi ir pripratusi prie gamtovaizdžio.

Jis įėjo į viešbutį, kaip ji ir tikėjosi. Berta svarstė, ar nereikėtų apie šį nepageidaujamą svečią pakalbėti su kunigu; bet jis nesiklausytų, sakytų, kad tai senų žmonių prasimanymai.

Ką gi, dabar beliko žiūrėti, kas atsitiks. Demonui nereikia daug laiko, kad pridarytų žalos, pavyzdžiui, sukeltų audras, uraganus, griūtis, kurie per kelias valandas suniokoja medžius, pasodintus prieš šimtus metų. Staiga ji suvokė, jog vien žinojimas, kad į Viskušą ką tik atėjo blogis, nieko nekeičia; demonai kiekvieną akimirką ateina ir dingsta, nebūtinai ką nors sugriaudami. Jie nuolat klaidžioja po pasaulį, kartais tik norėdami sužinoti, kas vyksta, kartais – išmėginti vieną ar kitą sielą, bet amžinai nepastovūs, be jokios logikos keičia tikslą, paprastai vien iš malonumo pradėti

kovą, kuri verta vargo. Bertos nuomone, Viskuše nebuvo nieko įdomaus ar ypatingo, kas galėtų ilgiau nei vieną dieną patraukti kieno nors dėmesį – juo labiau tokios svarbios ir užsiėmusios būtybės kaip tamsos pasiuntinys.

Pabandė nukreipti mintis į kitus dalykus, bet iš galvos nėjo svetimšalio paveikslas. Dangus, ką tik buvęs saulėtas, ėmė debesuotis.

„Normalu, tokiu metų laiku visada taip būna, – pagalvojo ji. – Jokio ryšio su svetimšalio atvykimu čia nėra, tiesiog sutapimas".

Tada išgirdo, kaip kažkur toli sugrumeno griaustinis, netrukus nugriaudėjo dar tris kartus. Viena vertus, tai buvo ženklas, kad artėja lietus; kita vertus, pasak senų kaimo padavimų, čia griaudė užsirūstinusio Dievo balsas, skųsdamasis, kad žmonės nuo Jo nusigręžė.

„Galbūt man reikia kažką daryti. Pagaliau atsitiks tai, ko laukiau".

Kelias minutes, įtempusi dėmesį, stebėjo visa, kas vyksta aplinkui; virš kaimo vis kaupėsi debesys, bet Berta nebegirdėjo jokio garso. Kaip buvusi gera katalikė, netikėjo padavimais nei prietarais, ypač Viskušo, kur kadaise gyveno keltai ir tų padavimų bei prietarų šaknys siekė senovės keltų civilizaciją.

„Griaustinis yra tik gamtos reiškinys. Jei Dievas norėtų kalbėti su žmonėmis, nesigriebtų tokių netiesioginių būdų".

Vos ši mintis šmėstelėjo Bertos galvoje, perkūnas vėl sutrinksėjo – šįkart daug arčiau. Berta atsistojo, pasiėmė kėdę ir įėjo vidun, kol nepradėjo lyti, – bet dabar jos širdį sugniaužė keista baimė, kurios ji negalėjo suprasti.

„Ka turiu daryti?"

Norėjo, kad svetimšalis tuojau išvažiuotų. Buvo per sena padėti sau, savo kaimui, o ypač Visagaliam Viešpačiui, kuris, jeigu Jam būtų reikalinga parama, be abejo, išsirinktų ką nors jaunesnį. Visa tai tebuvo klejonės. Neturėdamas ko veikti, jos vyras mėgindavo išsigalvoti įvairiausių dalykų, kad prastumtų laiką.

Bet išvysti demoną – ak, dėl to ji neturėjo nė menkiausios abejonės.

Iš kaulų ir mėsos, persirengusį keliautoju.

Viešbutis buvo sykiu ir vietinių gaminių parduotuvė, ir restoranas su šiam kraštui būdinga virtuve, ir baras, kur paprastai rinkdavosi Viskušo gyventojai pašnekučiuoti apie tuos pačius dalykus – apie orą arba kaimo jaunimo abejingumą.

– Devyni mėnesiai žiemos, trys mėnesiai pragaro, – sakydavo jie, nes per devyniasdešimt dienų turėdavo nudirbti visus laukų darbus: suarti, patręšti dirvą, pasėti, palaukti, nuimti derlių, suvežti šieną į kluoną, nukirpti vilnas. Visi šių vietų gyventojai žinojo, kad gyvena praeities pasaulyje, tačiau jiems nelengva buvo pripažinti, kad jie – paskutinė prieš daug amžių šiuos kalnus apgyvenusių piemenų ir žemdirbių karta. Anksčiau ar vėliau atvažiuos mašinos, gyvuliai bus auginami kitur ir šeriami specialiu pašaru, kaimas tikriausiai bus parduotas kokiai nors didelei firmai su būstine užsienyje, ir ji čia įkurs slidinėjimo kurortą. Taip atsitiko su kitais šio krašto kaimais, bet Viskušas laikėsi – už tai turėjo dėkoti savo

praeičiai ir stipriai protėvių tradicijai, protėvių, kurie šiose vietose gyveno ir juos išmokė, kaip svarbu kovoti iki paskutinės akimirkos.

Svetimšalis atidžiai skaitė viešbučio kortelę, svarstydamas, kaip ją užpildyti. Iš jo akcento jie supras, kad jis atvyko iš kokios nors Lotynų Amerikos šalies, ir išsirinko Argentiną, nes jam labai patiko jos futbolo komanda. Kortelėje reikėjo nurodyti adresą, ir jis parašė „Kolumbijos gatvė", padaręs išvadą, kad Lotynų Amerikos gyventojai įpratę žymias vietas iš tarpusavio pagarbos pavadinti kaimyninių šalių vardais. Pavardę pasisavino iš garsaus praėjusio amžiaus teroristo.

Neprabėgus nė porai valandų, visi du šimtai aštuoniasdešimt vienas Viskušo gyventojas jau žinojo, kad į kaimą atvažiavo svetimšalis, vardu Karlas, gimęs Argentinoje ir gyvenąs žavioje Kolumbijos gatvėje Buenos Airėse. Tai labai mažų kaimelių privalumas: be jokių pastangų tuojau viską sužinai apie kiekvieno žmogaus asmeninį gyvenimą.

Toks, beje, ir buvo naujai atvykusiojo tikslas.

Jis užlipo į savo kambarį ir iškrovė kuprinę: išėmė keletą drabužių, elektrinį skustuvą, batų pamainą, vitaminų, kad neperšaltų, storą sąsiuvinį,

kuriame užsirašydavo pastabas, ir vienuolika aukso luitų, kurių kiekvienas svėrė po du kilogramus. Išvargęs nuo įtampos, kopimo ir sunkaus nešulio, beveik tuojau užmigo, prieš tai kėde užrėmęs duris, nors žinojo, kad gali pasitikėti kiekvienu iš dviejų šimtų aštuoniasdešimt vieno Viskušo gyventoju.

Kitą dieną išgėrė rytinės kavos, viešbutėlio vestibiulyje paliko drabužius išskalbti, susikrovė į kuprinę aukso luitus ir patraukė į rytus kalno link. Eidamas pamatė tik vieną kaimo gyventoją, senutę, sėdinčią prie savo namo ir smalsiai žiūrinčią į jį.

Įžengęs į mišką, palaukė, kol ausys pripras prie vabzdžių dūzgesio, paukščių giesmių ir vėjo, draskančio nuogas šakas, gausmo; žinojo, kad tokioje vietoje kaip ši gali nepajusti, jog yra stebimas, todėl beveik valandą praleido nieko nesiimdamas.

Kai įsitikino, jog atsitiktinis stebėtojas jau būtų pavargęs ir be jokios tinkamos papasakoti naujienos nuėjęs šalin, išrausė prie Y pavidalo uolos duobę ir ten paslėpė vieną luitą. Užkopė aukštėliau, praleido dar valandą, dėdamasis, jog nugrimzdęs į gilią meditaciją kontempliuoja gamtą, pamatė kitą uolą – šį sykį panašią į erelį, – vėl išrausė duobę ir į ją sudėjo dešimt likusių aukso luitų.

Pirmoji būtybė, kurią išvydo grįždamas į kaimą, buvo jauna mergina, sėdinti prie vieno iš daugybės šiame krašte laikinų upelių, atsirandančių tirpstant sniegui. Ji pakėlė akis, pažiūrėjo į jį ir vėl ėmė skaityti; tikriausiai motina jai buvo prisakiusi niekada nekalbėti su svetimu.

O svetimieji, atvykę į naują vietą, turi teisę mėginti užmegzti draugystę su nepažįstamais, todėl jis priėjo arčiau.

– Laba diena, – tarė, – kaip šiuo metų laiku, gana karšta.

Ji linktelėjo galvą.

Svetimšalis neatlyžo.

– Norėčiau, kad jūs kai ką pamatytumėt.

Gerai išauklėta, ji padėjo knygą į šalį, padavė jam ranką ir prisistatė:

– Aš vardu Šantalė. Vakarais dirbu bare tame viešbutyje, kur jūs apsistojote. Nusistebėjau, kad neatėjote pietauti, nes viešbutis pelnosi ne tik nuomodamas kambarius, bet ir iš viso to, ką suvartoja svečiai. Jūs esate Karlas, argentinietis, gyvenate Kolumbijos gatvėje. Kaime visi šitai žino, nes kiekvienas, jei tik atvyksta čia ne per medžioklės sezoną, visada tampa smalsumo objektu: „Vyriškis kokių penkiasdešimties metų, pražilusiais plaukais, daug patyrusio žmogaus žvilgsniu“.

O dėl jūsų kvietimo kažką pažiūrėti – dėkui, bet aš jau esu mačiusi Viskušo gamtovaizdį iš visų galimų ir įsivaizduojamų kampų. Galbūt verčiau aš pati jums parodysiu vietoves, kurių niekada nematėte, bet, manau, esate labai užsiėmęs.

– Man penkiasdešimt dveji metai, mano vardas ne Karlas, visi duomenys registracijos kortelėje išgalvoti.

Šantalė nesumojo, ką atsakyti. Svetimšalis kalbėjo toliau:

– Noriu jums parodyti ne Viskušą, o tai, ko jūs dar niekada nematėte.

Ji buvo skaičiusi daug pasakojimų apie jaunas merginas, kurios ryžtasi eiti su nepažįstamu vyru į mišką ir dingsta be pėdsakų. Šantalę staiga apėmė baimė, bet ją greitai nuvijo nuotykio pojūtis – pagaliau tas vyras jai nedrįs nieko padaryti, nes ji ką tik jam pasakė, jog kaime visi apie jį viską žino, nors registracijos kortelės duomenys ir netikri.

– Kas jūs toks? – paklausė Šantalė. – Jei dabar man sakote teisybę, žinokite, jog galiu įduoti jus policijai už tai, kad dangstotės svetimu vardu!

– Pažadu atsakyti į visus jūsų klausimus, bet prieš tai eime su manimi: noriu jums kai ką parodyti. Nuo čia tik penkios minutės kelio.

Šantalė pasiėmė savo knygą, giliai įkvėpė ir ėmė tyliai melstis, o tuo tarpu jos širdis daužėsi iš jaudulio ir baimės. Paskui ji atsistojo ir nusekė svetimšalį, įsitikinusi, kad tai bus dar viena nusivylimo akimirka jos gyvenime. Ji visada prasidėdavo daug žadančiu susitikimu, iš kurio likdavo tik svajonė apie neįmanomą meilę.

Vyras užkopė iki Y pavidalo akmens, parodė neseniai raustą žemę ir jos paprašė pažiūrėti, kas ten užkasta.

– Aš išsitepsiu rankas, – tarė Šantalė. – Išsitepsiu drabužius.

Vyras nutvėrė šaką, nulaužė ir padavė Šantalei, kad ja raustų žemę. Jo elgesys ją nustebino, bet ji ryžosi daryti, ko prašoma.

Po kelių minučių Šantalė pamatė geltoną žemėtą luitą.

– Atrodo lyg auksas, – tarė ji.

– Tai auksas. Mano. Prašom vėl užžerti žemėmis.

Ji pakluso. Vyras ją nusivedė prie kitos slėptuvės. Šantalė vėl ėmė rausti žemę ir šį sykį apstulbo išvydusi tokią gausybę aukso.

– Čia taip pat auksas. Ir taip pat mano, – pasakė svetimšalis.

Šantalė jau ketino vėl užžerti auksą žeme, bet jis paprašė palikti duobę, kaip yra. Atsisėdo ant akmens, užsidegė cigaretę ir pažvelgė į horizontą.

– Kodėl norėjote man tai parodyti?

Jis neatsakė.

– Kas jūs toks pagaliau? Ką čia veikiate? Kodėl man tai parodėte, žinodamas, kad galiu visiems papasakoti, kas paslėpta šiame kalne?

– Daug klausimų vienu kartu, – atsakė svetimšalis, įsmeigęs akis į kalną, lyg nepastebėdamas jos esant šalia. – O kad papasakosite kitiems, šito aš kaip tik ir noriu.

– Ponas man žadėjote, jeigu eisiu su jumis, atsakyti į mano klausimus.

– Pirmiausia netikėkite pažadais. Pasaulis jų pilnas: turtai, amžinasis išganymas, begalinė meilė. Kai kurie žmonės mano galį viską pažadėti, kiti sutinka su bet kuo, kas jiems garantuoja geresnes dienas, kaip, beje, turėtų būti jūsų atveju. Tie, kurie pažada ir neištesi, tampa bejėgiai ir nusivylę. Tas pat atsitinka tiems, kurie kabinasi į pažadus.

Jis ėmė painiodamasis šnekėti, pasakojo apie savo paties gyvenimą, naktį, pakeitusią jo likimą, melagystes, kuriomis nenorom tikėjo, nes tikrovė buvusi nepriimtina. Turėjo kalbėti merginos kalba, ta kalba, kurią ji galėtų suprasti.

Šiaip ar taip, Šantalė beveik viską suprato. Kaip kiekvienas senesnis vyras, jis tik ir galvoja apie seksą su jaunesne mergina. Kaip kiekvienas žmogus, mano, kad už pinigus viską galima nupirkti. Kaip kiekvienas svetimšalis, tiki, jog merginos iš kaimo glūdumos ganėtinai naivios, todėl sutiks su bet kokiu pasiūlymu, realiu arba nerealiu – kad tik jis reikštų tegu ir tolimą galimybę iš čia išvažiuoti.

Jis ne pirmas ir – deja – ne paskutinis, mėginantis ją taip šiurkščiai suvilioti. Ją tik trikdė siūlomo aukso gausybė; niekada nemanė esanti tiek verta, ir tai glostė jos širdį, bet sykiu ir be galo baugino.

– Aš jau per sena, kad tikėčiau pažadais, – tarė ji, norėdama laimėti laiko.

– Tačiau visada tikėjote ir dabar tebetikite.

– Klystate. Žinau, kad gyvenu rojuje, – skaičiau Bibliją ir nepadarysiu tos pačios klaidos kaip Ieva, kuriai nepakako to, ką turėjo.

Aišku, tai nebuvo tiesa; dabar ji pradėjo nerimauti: o jeigu svetimšalis nustos ja domėtis ir nueis? Teisybę pasakius, ji pati nuaudė tinklą ir išprovokavo jų susitikimą miške; atsisėdo strateginėje vietoje, pro kurią jis turėjo grįždamas praeiti: bus su kuo pasišnekėti, gal net išgirs kokį pasiūlymą, galės keletą dienų pasvajoti apie naują meilę

ir tolimą kelionę iš gimtojo slėnio, į kurį niekada nebegrįžtų. Jos širdis jau daug kartų buvo sužeista, bet ji vis dar tebetikėjo, kad sutiks savo gyvenimo vyrą. Anksčiau praleido daug progų manydama, jog tas žmogus dar neatvažiavo, bet dabar jautė, kad laikas greitai bėga, ir buvo pasirengusi palikti Viskušą su pirmu pasitaikiusiu vyru, linkusiu ją išsivežti, net jeigu jam nieko ir nejaustų. Suprantama, išmoktų jį mylėti – meilė taip pat buvo laiko klausimas.

– Kaip tik tai ir noriu sužinoti: ar mes gyvename rojuje, ar pragare, – nutraukė vyras jos mintis.

Puiku, jis įkliuvo į spąstus.

– Rojuje. Bet tas, kas ilgai gyvena pačioje nuostabiausioje vietoje, galiausiai ima nuobodžiauti.

Užmetė pirmą jauką. Kitais žodžiais pasakė: „Aš laisva, su niekuo nesurišta“. Jis dabar pirmiausia turėtų paklausti: „Kaip jūs?“

– Kaip jūs? – paklausė svetimšalis.

Reikėjo būti atsargiai, – kai esi labai ištroškęs, negalima bėgti prie šaltinio, antraip tas vyras išsigąs.

– Nežinau. Kartais jaučiu, kad taip, kartais galvoju, jog mano likimas čia ir nemokėčiau gyventi toli nuo Viskušo.

Kitas žingsnis: dėtis abejinga.

– Ką gi, jeigu jau nenorite nieko papasakoti apie auksą, kurį man parodėte, dėkoju už pasivaikščiojimą. Grįžtu prie savo upelio ir savo knygos. Ačiū.

– Palaukite!

Vyras prarijo jauką.

– Aišku, jums papasakosiu, kodėl auksas čia. Antraip, ko būčiau jus atsivedęs?

Seksas, pinigai, valdžia, pažadai. Bet Šantalė nutaisė tokią miną, lyg tikėtųsi nepaprastos naujienos; žmonės patiria keistą malonumą jausdamiesi pranašesni ir nežino, jog dažniausiai jų elgesys būna visiškai nuspėjamas.

– Ponas tikriausiai esate žmogus su didele gyvenimo patirtimi ir galite mane daug ko išmokyti.

Puiku. Šiek tiek atleisti virvę, truputį pagirti auką, kad jos neišgąsdintum, yra svarbi taisyklė.

– Tačiau turite blogą įprotį, užuot atsakęs į paprastą klausimą, ilgai pamokslauti apie pažadus ar apie tai, kaip turime elgtis gyvenime. Man būtų labai malonu, jei atsakytumėt, ko klausiau iš pradžių: kas jūs toks ir ką čia veikiate?

Svetimšalis atitraukė akis nuo kalnų ir pažvelgė į priešais stovinčią merginą. Daugelį metų dirbo su visų tipų žmogiškosiomis būtybėmis, todėl

žinojo – beveik tiksliai – ką ji turėtų galvoti. Aišku, mano, kad auksą jai parodė norėdamas padaryti įspūdį savo turtu. Ji taip pat mėgino jam padaryti įspūdį savo jaunyste ir abejingumu.

– Kas esu? Ką gi, sakykim, kad aš žmogus, jau kuris laikas ieškantis teisybės. Teoriškai jau radau, bet neperkėliau į praktiką.

– Kokios teisybės?

– Teisybės apie žmogaus prigimtį. Nustačiau, kad jeigu mums pasitaiko pakliūti į pagundą, mes galiausiai pasiduodame. Visos žmogiškosios būtybės Žemėje yra linkusios daryti bloga, tai priklauso nuo aplinkybių.

– Aš manau...

– Nesvarbu, ką jūs manote nei ką aš manau, nei kuo mes norime tikėti, svarbu nustatyti, ar mano teorija teisinga. Norite žinoti, kas aš esu? Aš pramonininkas, labai turtingas, labai garsus, vadovavau tūkstančiams tarnautojų, buvau kietas, kai reikėjo, ir geras, kai maniau tai esant būtina. Išgyvenau tokių dalykų, kokių žmonės nė sapne nesapnavo, ir ieškojau, peržengdamas visas ribas, ne tik malonumų, bet ir žinių. Pažinau rojų, kai tariausi grimzdįs rutinos ir šeimos pragare, o pragarą pažinau tada, kai galėjau mėgautis visiškos laisvės rojumi. Štai kas aš esu: žmogus, kuris per savo

gyvenimą buvo geras ir blogas, galbūt asmuo, labiausiai pasirengęs atsakyti į mano keliamą klausimą apie žmogiškosios būtybės prigimtį – ir todėl esu čia. Numanau, ką dabar norite sužinoti.

Šantalė pajuto, kad jai žemė slysta iš po kojų; reikėjo greitai susigrąžinti, ką buvo praradusi.

– Galvojate, kad paklausiu, kodėl man parodėte auksą? Iš teisybės tik noriu sužinoti, kodėl turtingas ir garsus pramonininkas atvažiuoja į Viskušą ieškoti atsako, kurį galėjo rasti knygose, universitetuose ar tiesiog nusisamdęs kokį nors žymų filosofą.

Svetimšalis liko patenkintas merginos įžvalgumu. Ką gi, jis pasirinko tinkamą asmenį – kaip visada.

– Atvažiavau į Viskušą, nes turiu vieną sumanymą. Prieš kurį laiką mačiau teatre pjesę, jos autorius Diurenmatas, tikriausiai jį žinote...

Užuomina buvo tik provokacija; aišku, kad ši mergina niekada apie Diurenmatą nieko negirdėjo ir dabar vėl nutaisys abejingą miną, lyg žinotų, apie ką kalbama.

– Toliau, – tarė Šantalė, dėdamasi abejinga.

– Džiaugiuosi, kad jūs jį pažįstate, bet leiskite jums priminti pjesę, apie kurią kalbu.

Jis gerai pasvėrė savo žodžius: pastabą ištarė be perdėto cinizmo, bet tvirtai kaip žmogus, suprantantis, kad ji meluoja.

– Viena moteris grįžta į miestą susikrovusi turto vien tam, kad pažemintų ir sužlugdytų vyrą, kuris ją pametė, kai buvo jauna. Visas jos gyvenimas, santuoka, finansinė sėkmė buvo pagrįsti troškimu atsikeršyti už pirmąją meilę.

Tada aš ir sugalvojau savo žaidimą: nuvažiuoti į nuošalią vietovę, kur visi į gyvenimą žiūri linksmai, taikingai, su užuojauta, ir pažiūrėti, ar man pavyks priversti juos nusižengti kai kuriems svarbiausiems įsakymams.

Šantalė nusuko akis ir pažvelgė į kalnus. Žinojo, kad svetimšalis suprato, jog tas autorius jai nepažįstamas, ir dabar bijojo, kad neimtų klausinėti apie svarbiausius įsakymus; niekada nebuvo labai religinga ir nieko apie tai nenutuokė.

– Šiame kaime visi garbingi, pradedant jumis, – kalbėjo toliau svetimšalis. – Aš parodžiau aukso luitą, kuris jums suteiktų nepriklausomybę, būtiną norint iš čia išvažiuoti, pakeliauti po pasaulį, daryti tai, apie ką visada svajoja jaunos merginos mažuose nuošaliuose kaimeliuose. Aukso luitas liks čia. Jūs žinote, kad jis mano, bet panorėjusi

galėsite pavogti. Ir tada nusižengsite vienam iš svarbiausių įsakymų: „Nevok“.

Mergina pažvelgė svetimšaliui į akis.

– O dėl kitų dešimties luitų, tai jų pakaktų, kad visi kaimo gyventojai likusį savo gyvenimą galėtų nebedirbti, – toliau kalbėjo jis. – Aš neprašiau jų užberti žeme, nes žadu perkelti į man vienam žinomą vietą. Noriu, jog grįžusi į kaimą papasakotumėt, kad juos matėte ir kad aš esu linkęs tą auksą atiduoti Viskušo gyventojams, jeigu jie padarys, ko niekada neketino daryti.

– Pavyzdžiui?

– Šneku ne apie pavyzdį, o apie kai ką konkretaus: noriu, kad jie nusižengtų įsakymui: „Nežudyk“.

– O kodėl?

Klausimas nuskambėjo kone kaip riksmas.

– Dėl to paties, ką jau girdėjote. Noriu, kad jie padarytų nusikaltimą.

Svetimšalis pastebėjo, kad merginos kūnas sustingo ir kad ji gali kiekvieną akimirką nueiti neišklausiusi pasakojimo pabaigos. Reikėjo jai tuojau atskleisti viską, ką buvo sumanęs.

– Mano terminas – savaitė. Jei po septynių dienų kaime kas nors bus rastas negyvas – tai gali būti nedarbingas senis, nepagydomas ligonis arba

protiškai atsilikęs asmuo, kurį reikia prižiūrėti, kokia auka, nesvarbu, – šie pinigai atiteks gyventojams, ir aš padarysiu išvadą, kad visi mes esame blogi. Jeigu jūs pavogsite šį aukso luitą, bet kaimas atsispirs pagundai, arba atvirkščiai, – aš padarysiu išvadą, kad yra gerų ir blogų, o tai man kelia rimtą problemą, nes reiškia, jog dvasinėje plotmėje vyksta kova ir gali laimėti viena ar kita pusė. Ar tikite Dievą, ar tikite antgamte, kovomis tarp angelų ir demonų?

Mergina nieko neatsakė, ir jis suprato, jog paklausė netinkamu laiku, rizikuodamas, kad ji tiesiog apsisuks ir nueis neleidusi jam baigti. Verčiau reikėjo mesti pašaipas ir eiti tiesiai prie reikalo.

– Jei galiausiai išvažiuosiu iš kaimo su vienuolika savo aukso luitų, bus įrodymas, kad visa, kuo troškau tikėti, yra melas. Mirsiu gavęs atsakymą, kurio nenorėjau gauti, nes gyvenimas man bus lengvesnis, jei mano nuomonė, kad pasaulis blogas, pasitvirtins.

Net jeigu mano kančia nesumažėtų, kai visi kenčia – ir pačiam skausmas lengviau pakeliamas. O jeigu tik kai kurie pasmerkti didelėms tragedijoms, tada pasaulyje kažkas ne taip.

Šantalės akyse sužibo ašaros. Tačiau ji dar įstengė susitvardyti.

– Kodėl jūs taip darote? Kodėl išsirinkote mano kaimą?

– Man nerūpite nei jūs, nei jūsų kaimas, aš galvoju tik apie save: vieno žmogaus istorija yra visos žmonijos istorija. Noriu sužinoti, ar mes geri, ar blogi. Jeigu geri, Dievas yra teisingas; ir man atleis visa, ką padariau, atleis, kad tiems, kurie mėgino man pakenkti, linkėjau blogo, atleis, kad svarbiausiomis akimirkomis pasirinkdavau klaidingą sprendimą, atleis už tai, ką dabar jums siūlau – nes tai Jis mane nustūmė į tamsą.

O jeigu mes blogi, tada viskas leista, mano sprendimai visada teisingi, mes iš anksto pasmerkti, ir nelabai svarbu, ką šiame gyvenime darome – nes atpirkimas yra anapus žmogiškosios būtybės minčių ir veiksmų.

Kad Šantalė nesumanytų nueiti, jis pridūrė:

– Jūs galite nesutikti bendradarbiauti. Tuo atveju aš visiems paskelbsiu, kad jums daviau progą padėti kaimui, bet jūs atsisakėte, ir tada jiems pasiūlysiu tą patį. Jeigu jie ryšis ką nors nužudyti, galimas daiktas, kad auka būsite jūs.

Viskušo gyventojai greitai priprato prie svetimšalio įpročių: jis pabusdavo anksti, išgerdavo stiprios kavos ir išeidavo pasivaikščioti į kalnus, nepaisydamas lietaus, kuris prasidėjo kitą dieną jam atvažiavus, o netrukus ėmė snigti ir pustyti, ir pūga tik retsykiais nuščiūdavo. Jis niekada nepietaudavo; paprastai grįždavo pavakare, užsidarydavo savo kambaryje ir, kaip visi spėjo, miegodavo.

O temstant vėl išeidavo pasivaikščioti, šį kartą po kaimo apylinkes. Visada pirmas įžengdavo į restoraną, mokėjo išsirinkti subtiliausius patiekalus, niekada nesileido apskaičiuojamas, užsisakydavo tik geriausio vyno – jis nebūtinai buvo brangiausias, – rūkydavo cigaretę, o paskui eidavo į barą, kur pradėjo bičiuliautis su ten ateinančiais vyrais ir moterimis.

Mėgo klausyti pasakojimų apie šį kraštą, apie gyvenusias šiame kaime kartas (kai kas sakė, kad praeityje Viskušas buvo daug didesnis nei šiandien, ir tuo galėjai patikėti, nes visų trijų dabartinių

gatvių gale riogsojo namų griuvėsiai), mėgo klausinėti apie papročius ir prietarus, kurie tebebuvo kaimiečių gyvenimo dalis, apie naujas žemdirbystės ir gyvulių auginimo technikas.

Kai kartais pasitaikydavo kalbėti jam pačiam, pasakojo prieštaringas istorijas – čia sakėsi buvęs jūrininku, čia teigė vadovavęs didelėms ginklų gamykloms arba šnekėjo apie laikus, kai viską palikęs apsigyveno vienuolyne ieškodamas Dievo.

Išeidami iš baro, lankytojai svarstydavo, ar jis sakė tiesą, ar melavo. Kaimo seniūnas manė, kad žmogus gyvenime gali daug kuo būti, nors Viskušo gyventojai visada žinojo, kad jų likimas nulemtas nuo vaikystės. Kunigo nuomonė buvo kitokia, atvykėlį jis laikė pasimetusiu, sutrikusiu žmogumi, kuris atvažiavo čia pamėginti surasti save.

Visiems buvo aišku tik viena: kaime jis gyvens ne ilgiau kaip savaitę; viešbučio šeimininkė sakė girdėjusi jį skambinant telefonu į sostinės oro uostą ir patvirtinant išankstinį savo užsakymą – keista, kad į Afriką, o ne į Lotynų Ameriką. Paskambinęs išsitraukė pluoštą banknotų užsimokėti už kambarį ir už buvusius bei būsimus pietus, bet ji atsakiusi, kad juo pasitiki. Svetimšaliui spiriantis, moteris patarusi naudotis kredito kortele, kaip paprastai daro viešbučio klientai, pasilaikydami

pinigus nenumatytoms išlaidoms, kurių gal pasitaikys per likusią kelionę. Ji vos nepridūrusi: „Galbūt Afrikoje kredito kortelės nepriimamos“, – bet būtų buvę nepatogu išsiduoti, kad girdėjo pokalbį ir kad kai kuriuos žemynus ji laiko mažiau išsivysčiusiais nei kiti.

Svetimšalis padėkojęs už rūpestį, bet mandagiai paprašęs priimti pinigus.

Kitus tris vakarus jis visus pavaišino – irgi apmokėdamas grynaisiais – taurele gėrimo. Šito Viskuše niekada nebuvo atsitikę, todėl jo prieštaringi pasakojimai buvo tuojau užmiršti, ir jis pagarsėjo kaip kilnus, draugiškas žmogus, be išankstinės nuomonės, linkęs su kaimiečiais elgtis taip pat kaip su didelių miestų vyrais ir moterimis.

Nuo tada diskusijų tema pasikeitė: barui užsidarant kai kurie užsisėdėję lankytojai pritardavo seniūno nuomonei, sakydami, kad atvykėlis – patyręs žmogus, gebąs suprasti geros draugystės vertę; kiti tvirtindavo, jog teisus kunigas, kuris geriausiai pažįsta žmogaus sielą, taigi svetimšalis esąs vienišius, ieškantis naujų draugų ir naujos gyvenimo vizijos. Šiaip ar taip, jis buvo malonus vyriškis, ir Viskušo gyventojai buvo įsitikinę, kad, jam išvykus kitą pirmadienį, jo ilgėsis.

Be to, jis buvo nepaprastai taktiškas, ir tą visiems atskleidė svarbi smulkmena: paprastai keleiviai, o ypač atvykę vieni, visada stengdavosi užmegzti pokalbį su Šantale Prym, baro patarnautoja – gal tikėjosi trumpalaikio meilės romano ar ko nors kito. O šis vyras kreipdavosi į ją tik užsakydamas gėrimus ir niekada neapsikeitė su mergina gundančiais ar dviprasmiškais žvilgsniais.

Po jų susitikimo prie upelio Šantalė praktiškai tris naktis neįstengė užmigti. Audra – kuri čia nutykdavo, čia vėl įsišėldavo – daužė metalines langines, ir jos bauginamai žvangėjo. Ji vis pabusdavo išpilta prakaito, nors naktimis išjungdavo šildymą, taupydama elektrą.

Pirmąją naktį ji pajuto šalia esant Gėrį. Tarp dviejų košmarų – kurių neprisiminė – meldėsi ir prašė Dievo padėti. Nė vieną akimirką nešovė jai į galvą mintis papasakoti, ką buvo girdėjusi, ir tapti nuodėmės ir mirties skelbėja.

Kažkurią valandėlę pagalvojo, kad Dievas per daug toli ir jos neišgirs, todėl pradėjo melsti neseniai mirusią savo senelę, kuri ją užaugino, nes jos motina mirė ją gimdydama. Visomis jėgomis kabinosi minties, kad Blogis jau vieną kartą pro čia praėjo ir niekada nesugrįš.

Nors ir turėjo asmeninių problemų, Šantalė žinojo, kad gyvena garbingų vyrų ir moterų bend-

ruomenėje, tie žmonės dirbo savo darbus ir vaikščiojo aukštai iškėlę galvą, gerbiami visame krašte. Bet ne visada šitaip buvo: daugiau nei du šimtmečius Viskuše gyveno blogiausieji iš žmonių padermės, ir niekas tuo nesistebėjo, sakydami, kad taip pasireiškiąs romėnų užkariautų keltų prakeikimas.

Kol vieno žmogaus tylėjimas ir drąsa – o jis tikėjo ne prakeikimais, bet palaiminimais – atpirko kaimo gyventojus. Šantalė, klausydamasi metalinių langinių žvangesio, prisiminė savo senelės balsą, pasakojantį apie tai, kas atsitiko.

Prieš daugelį metų vienoje iš šio krašto olų gyveno atsiskyrėlis, vėliau pagarsėjęs kaip šventasis Sabinas. Tuo laiku Viskušas tebuvo pasienio punktas, apgyventas besislapstančių nuo teisingumo plėšikų, kontrabandininkų, prostitučių, avantiūristų, atvykusių pasiieškoti sau bendrininkų, žmogžudžių, kurie čia ilsėjosi nuo vienos žmogžudystės iki kitos. Blogiausias iš jų, arabas, vardu Ahabas, valdė kaimą ir jo apylinkes ir rinko didžiulius mokesčius iš žemdirbių, kurie dar stengėsi gyventi dorai.

Vieną dieną Sabinas nusileido iš olos, atėjo į Ahabo namus ir pasiprašė pernakvoti. Ahabas nusijuokė:

– Ar tu nežinai, kad aš esu žmogžudys, kad savo krašte nužudžiau daug žmonių ir kad tavo gyvybė man nieko verta?

– Žinau, – atsakė Sabinas. – Bet man pakyrėjo gyventi toje oloje. Norėčiau nors vieną naktį pernakvoti čia.

Ahabas buvo girdėjęs apie šventąjį, Sabino vardas garsėjo taip pat plačiai kaip ir jo, ir tai jam nepatiko – nenorėjo dalytis šlove su tokiu gležnu žmogumi. Todėl sumanė tą pačią naktį jį nužudyti, kad visiems parodytų esąs vienintelis ir tikras šios vietovės šeimininkas.

Juodu truputį pasikalbėjo. Šventojo žodžiai padarė Ahabui įspūdį, bet jis buvo nepatiklus ir jau nebetikėjo Gėriu. Parodė Sabinui vietą atsigulti ir ėmė grėsmingai galąsti savo peilį. Sabinas kurį laiką jį stebėjo, paskui užsimerkė ir užmigo.

Ahabas visą naktį galando peilį. Rytą, kai Sabinas pabudo, Ahabas pradėjo skųstis:

– Tu manęs neišsigandai ir net nepasmerkei. Pirmą kartą žmogus praleidžia naktį šalia manęs, tikėdamas, kad galiu būti geras ir priglausti tuos, kuriems reikia pastogės. Kadangi tikėjai, kad galiu pasielgti dorai, aš taip ir pasielgiau.

Nuo tos dienos Ahabas atsižadėjo nusikalstamo gyvenimo ir pradėjo keisti kraštą. Šitaip Viskušas

iš pasienio punkto, apgyvento nusikaltėlių, virto svarbiu prekybos tarp dviejų šalių centru.

Štai kaip buvo.

Šantalė pravirko ir padėkojo savo senelei, kad priminė šią istoriją. Kaimo gyventojai geri, ir ji gali jais pasitikėti. Mėgindama vėl užmigti, nusprendė jiems papasakoti, ką girdėjo iš svetimšalio, vien tam, kad pamatytų išsigandusį jo veidą, kai Viskušo gyventojai jį vys iš kaimo.

Kitą dieną nustebo pamačiusi jį išeinant iš viešbučio restorano ir sukant į barą (kur sykiu buvo registratūra ir vietinių produktų parduotuvė). Bare jis ėmė šnekinti ten esančius žmones – lyg turistas, dėdamasis, jog domisi visiškai nereikalingais dalykais, pavyzdžiui, kaip kerpamos avys arba rūkoma mėsa. Viskušo gyventojams atrodė, kad visi užsieniečiai žavisi natūralia ir sveika jų gyvensena, tad amžinai pasakodavo tas pačias, tik kas kartą vis ilgesnes istorijas, kaip gera gyventi toli nuo naujosios civilizacijos, nors kiekvienas iš jų širdies gilumoje būtų mielai sutikęs atsidurti toli nuo čia, tarp teršiančių atmosferą automobilių, nesaugiuose vaikščioti kvartaluose – vien todėl, kad dideli miestai be galo keri kaimo žmones.

Tačiau visada, kai pasirodydavo svečias, žodžiais įrodinėdavo – tik žodžiais, – kaip smagu gyventi prarastame rojuje, mėgindami patys save įtikinti, koks stebuklas buvo čia gimti, ir užmiršdami, kad iki šiol nė vienas viešbučio svečias nesiryžo visko palikti ir įsikurti Viskuše.

Vakaras buvo gana gyvas, kol jo nesugadino svetimšalio pastaba, kurios jam nederėjo sakyti:

– Vaikai čia puikiai išauklėti. Priešingai nei kitose vietose, kur lankiausi, niekad jų negirdėjau verkiant rytais.

Po nejaukios tylos – nes Viskuše nebuvo vaikų – kažkas susigriebė paklausti, kaip jam patiko vietinis patiekalas, kurį baigė valgyti, ir pašnekesys vėl ėmė tekėti normalia vaga, vis sukdamasis apie kaimo žavumus ir didmiesčio trūkumus.

Laikas bėgo, ir Šantalė darėsi vis nervingesnė – baiminosi, kad svetimšalis jos nepaprašytų papasakoti apie susitikimą miške. Bet jis į ją nė nepažvelgė ir kreipėsi tik vieną kartą, užsakydamas visiems lankytojams po taurelę – ir sumokėdamas grynaisiais.

Kai klientai išėjo ir svetimšalis užlipo į savo kambarį, Šantalė nusirišo prijuostę, užsidegė cigaretę iš kažkieno palikto ant staliuko pakelio ir pasakė viešbučio šeimininkei, kad apsiruoš kitą rytą,

nes naktį blogai miegojo ir jaučiasi pavargusi. Šeimininkei sutikus, Šantalė užsimetė apsiaustą ir išėjo į šaltą nakties orą.

Iki jos namų tebuvo kelios minutės kelio, ir kai ji žingsniavo atstačiusi veidą lietui, jai toptelėjo į galvą mintis, kad galbūt visa tai tik kvailystė, makabriškas pokštas, kuriuo svetimšalis norėjo patraukti jos dėmesį.

Tada prisiminė auksą: jį matė savo pačios akimis.

Gal tai buvo ne auksas. Bet jautėsi per daug pavargusi apie tai galvoti, tad, vos įžengusi į savo kambarį, nusirengė ir palindo po antklodėmis.

Antrąją naktį Šantalė pajuto šalia esant Gėrį ir Blogį. Nugrimzdo į kietą miegą be jokių sapnų, tačiau nepraėjus nė valandai pabudo. Lauke viešpatavo tyla; vėjas nebežvangino metalinių langinių, nebekėlė triukšmo naktiniai gyviai – negirdėjai nieko, visiškai nieko, kas liudytų, jog tebesi gyvųjų pasaulyje.

Ji nuėjo prie lango ir pažvelgė į tuščią gatvę: dulkė lietus, pro rūką švietė vos įžiūrima viešbučio iškaba – kaimas dar niekada neatrodė taip niauriai. Jai buvo gerai pažįstama ši gūdaus kaimelio tyla, kuri reiškė anaiptol ne visišką taiką ir ramybę, o tai, kad nėra ničnieko naujo, ką galėtum pasakyti.

Pažvelgė kalnų pusėn: jų neįžiūrėjo, nes debesys kabojo žemai, tačiau žinojo, kad ten kažkur paslėpti aukso luitai. Ar veikiau geltoni plytų pavidalo daiktai, kuriuos svetimšalis ten paliko. Jis jai parodė tikslią vietą kone prašydamas, kad ji atkastų metalą ir pasiimtų.

Vėl atsigulė, pasivartė nuo vieno šono ant kito, dar kartą atsikėlė ir nuėjo į vonią; apžiūrėjo veidrodyje nuogą savo kūną, nuogąstaudama, kad netrukus jis gali prarasti patrauklumą, paskui grįžo į lovą. Gailėjosi, kad neparsinešė palikto ant staliuko cigarečių pakelio – bet žinojo, kad savininkas ateis jo ieškoti, ir nenorėjo netekti pasitikėjimo. Toks jau buvo Viskušas: puspilnis cigarečių pakelis priklausė jo savininkui, ištrūkusią apsiausto sagą privalėjai saugoti, kol kas nors ateis jos ieškoti, grąžą turėjai atiduoti iki paskutinio sentavo, o apvalinti sąskaitą amžiais nebuvo leidžiama. Prakeikta vieta, kur viskas buvo numatyta, sutvarkyta, suderinta.

Supratusi, kad nepavyks užmigti, pamėgino vėl melstis ir galvoti apie savo senelę, bet mintys vis grįždavo prie vieno vaizdo: atkasta duobė, žemėtas metalas, šaka rankoje tarsi pasirengusio iškeliauti maldininko lazda. Ji užsnūdo ir kelis kartus atsibudo, bet tebetvyrojo tyla, ir tas pats vaizdas nenyko iš akių.

Kai tik pro langą išvydo pirmuosius aušros gaisus, apsirengė ir išėjo.

Nors gyveno vietovėje, kur žmonės keliasi švintant, šį kartą ji buvo ankstyviausia. Žingsniavo tuščia gatve, vis žvalgydamasi atgal, kad įsitikintų, ar iš paskos neseka svetimšalis, bet dėl rūko tegalėjo matyti tik kelių metrų atstumu. Kartkartėmis sustodavo ir klausydavosi, ar neišgirs žingsnių, bet girdėjo tik kaip pašėlusiai daužosi jos širdis.

Įsuko į mišką, atėjo iki Y pavidalo uolos – ir kaip visada ėmė jaudintis, nes jai atrodė, jog kiekvieną akimirką ant jos gali užgriūti akmenys – pasiėmė tą pačią šaką, paliktą čia aną dieną, ėmė rausti tiksliai toje pačioje vietoje, kurią parodė svetimšalis, įkišo ranką į duobę ir ištraukė plytos pavidalo luitą. Kažkas patraukė jos dėmesį: visas miškas tebeskendėjo tyloje, sakytum čia tūnojo keista esybė, išgąsdinusi gyvus padarus ir privertusi lapus nejudėti.

Ji nustebo, kad metalas jos rankose toks sunkus. Nuvaliusi pamatė kelis įrėžtus ženklus, tai buvo du antspaudai ir skaitmenų eilė, bandė juos iššifruoti, bet nepavyko.

Kokia luito vertė pinigais? Tiksliai nežinojo, bet – kaip sakė svetimšalis – turėjo užtekti, kad

visą likusį gyvenimą nebereikėtų rūpintis uždirbti nė vieno sentavo. Laikė rankose savo svajonę, tai, ko visada troško ir kas per stebuklą atsidūrė prieš jos akis. Tai buvo šansas išsivaduoti nuo vienodų Viskušo dienų ir naktų, nuo amžino bėginėjimo pirmyn ir atgal po viešbutį, kuriame pradėjo dirbti vos sulaukusi pilnametystės, nuo kasmetinių draugų ir draugių vizitų – jie, pasiųsti šeimų, išvyko toliau mokytis ir kuo nors tapti gyvenime; nuo visų netekčių, prie kurių jau buvo pripratusi, nuo vyrų, kurie daug žada, o kitą dieną išvyksta nepasakę net sudie, nuo visų jau įprastų atsisveikinimų ir neatsisveikinimų. Ši akimirka miške buvo pati svarbiausia jos gyvenime.

Likimas jai visada buvo neteisingas; tėvas nežinomas, motina mirė ją gimdydama, palikdama jos širdyje kaltės jausmą; senelė valstietė mito siūdama drabužius ir dėjo sentavą prie sentavo, kad vaikaitė galėtų bent jau pramokti skaityti ir rašyti. Šantalė turėjo daug svajonių: manė, kad įstengs įveikti kliūtis, susiras vyrą, gaus darbą dideliame mieste, kad ją pastebės koks nors talentų ieškotojas, atvažiavęs truputį pailsėti į šį pasaulio kraštą, kad padarys karjerą teatre, kad parašys knygą, kuri susilauks didelio pasisekimo, kad fotografai

maldaus ją pozuoti, kad ji žengs per gyvenimą raudonais kilimais.

Kiekviena diena buvo laukimo diena. Kiekviena naktis buvo kupina vilties, kad pasirodys tas, kuris pasakys tikrąją jos vertę. Kiekvienas vyras jos lovoje buvo galimybė kitą rytą išvykti ir niekada nebematyti šių trijų gatvių, akmeninių namų, čerpių stogų, bažnyčios ir kapinių šalimais, viešbučio su savo natūraliais produktais, kuriuos reikėjo ruošti kelis mėnesius – kad būtų parduoti už tą pačią kainą kaip serijinės gamybos produkcija.

Sykį jai dingtelėjo į galvą, kad keltai, senieji šios vietovės gyventojai, čia paslėpė pasakišką lobį, ir ji galiausiai jį ras. Aišku, tai buvo pati kvailiausia ir nerealiausia iš visų jos svajonių.

Ir štai dabar ji čia su aukso luitu rankose, su lobiu, kuriuo niekada netikėjo, su pasiekta savo laisve.

Ją apėmė panika: vienintelė gyvenime laimės akimirka galėjo tuojau dingti. O jeigu svetimšalis persigalvos? O jeigu sumanys išvažiuoti į kitą miestą ir ten sutiks moterį, labiau pasiryžusią padėti įgyvendinti jo sumanymą? Gal verčiau stotis, grįžti į savo kambarį, susikrauti į lagaminą kelis daiktelius, kuriuos turi, ir paprasčiausiai išvažiuoti?

Jau įsivaizdavo, kaip leidžiasi stačia nuokalne, kaip stabdo apačioje pravažiuojantį automobilį, o tuo tarpu svetimšalis išeina rytą pasivaikščioti ir pamato, kad jo auksas pavogtas. Ji važiuoja į artimiausią miestą, jis grįžta į viešbutį pranešti policijai.

Ji padėkoja vairuotojui ir eina tiesiai į autobusų stotį prie kasos langelio nusipirkti bilieto į tolimiausią vietovę; tą akimirką prisiartina du policininkai ir mandagiai paprašo jos atidaryti lagaminą. Bet pamačius, kas viduje, jų mandagumas bemat dingsta; ji – ta moteris, kurios jie ieško pagal gautą prieš tris valandas skundą.

Policijos nuovadoje Šantalė turi pasirinkti viena iš dviejų: pasakyti tiesą, kuria niekas nepatikės, arba paprasčiausiai tvirtinti, kad pamatė suraustą žemę, nusprendė pakasti ir rado auksą. Sykį ji praleido naktį su lobių ieškotoju – jis ieškojo keltų paslėptų turtų. Sakė, kad šalies įstatymai aiškūs: turįs teisę viską, ką ras, pasilikti sau, išskyrus istorinės vertės daiktus, kuriuos reikia užregistruoti ir atiduoti valstybei. Bet šis aukso luitas neturi jokios istorinės vertės, jis šiuolaikinis, su žymėmis, antspaudais ir įrėžtais skaičiais.

Policija apklausia vyrą. Jis negali įrodyti, kad ji įėjo į jo kambarį ir pavogė jo nuosavybę. Ji tai

neigia, bet jis galbūt galingesnis, turi ryšių su svarbiais žmonėmis ir galiausiai paima viršų. Tačiau Šantalė paprašo, kad policija apžiūrėtų luitą, ir jie pamato, jog ji sakė tiesą: ant metalo likę žemių.

Per tą laiką visa ši istorija pasiekia Viskušą, ir jos gyventojai – iš pavydo ar pareigingumo – ima ją įtarinėti sakydami, jog ne vieną kartą buvo pasklidę gandai, kad ta mergina gulí su kai kuriais svečiais; galbūt jinai jį ir apvogė, kai jis užmigo.

Nuotykis baigiasi patetiškai: aukso luitas konfiskuojamas, kol teisingumas išspręs bylą, ji vėl susistabdo pravažiuojantį automobilį ir grįžta į Viskušą pažeminta, sugniuždyta, tapusi apkalbų objektu, ir tos apkalbos nesiliaus per kelias kartas, kol galiausiai bus užmirštos. Vėliau, supratusi, kad teismo procesai niekada prie nieko nepriveda, kad advokatai kainuoja, o pinigų ji neturi, galų gale bylos atsisako.

Nuotykio rezultatas – nei aukso, nei gero vardo.

Kita versija: svetimšalis kalbėjo tiesą. Jei Šantalė pavogs auksą ir išvažiuos visam laikui, galbūt išgelbės kaimą nuo didelės nelaimės?

Kaip ten būtų, prieš išeidama iš namų ir pasukdama į kalnus, ji jau žinojo, kad negalės žengti tokio žingsnio. Kodėl kaip tik šią akimirką, kai pasitaikė proga visiškai pakeisti savo gyvenimą, ji jautė

nepaprastą baimę? Pagaliau ar ji negulėdavo su kuo panorėjusi? Argi kartais nesistengdavo būti meili, kad iš užsieniečių gautų arbatpinigių? Ar kartkartėm nepameluodavo? Ar nepavyduliavo seniems draugams, kurie parvažiuodavo į kaimą tik per Kalėdų ir Naujųjų metų šventes giminių aplankyti?

Suspaudė auksą iš visų jėgų, atsistojo, bet pajutusi silpnumą ir neviltį vėl jį padėjo į duobę ir užvertė žemėmis. Negalėjo pavogti, ir tai nepriklausė nuo to, ar ji dora, ar nedora – tiesiog ją ėmė baimė. Staiga ji suvokė, kad yra du dalykai, kurie neleidžia žmogui įgyvendinti savo svajonių: manyti, kad jos neįgyvendinamos, arba, staiga pasisukus likimo ratui, išvysti jas virstant kažkuo galimu, kada mažiausiai to tikiesi. Tą akimirką išsigąsti kelio, nes nežinai, kur juo nueisi, išsigąsti nepažįstamų iššūkių, išsigąsti, kad dalykai, prie kurių esi pripratęs, gali amžinai pradingti.

Žmonės nori viską pakeisti, bet drauge trokšta, kad viskas būtų kaip buvę. Šantalė nesuprato, kodėl taip yra, bet dabar kaip tik tai dėjosi su ja. Gal buvo per daug įklimpusi Viskuše, susitaikiusi su savo pralaimėjimu ir bet koks pergalės šansas atrodė per sunki našta.

Buvo įsitikinusi, kad svetimšalis jau nebededa į ją vilčių ir netrukus – gal net šį vakarą – pats išsirinks kitą žmogų. Buvo per baili pakeisti savo likimą.

Rankos, lietusios auksą, dabar turėjo imti šluotą, kempinę, šluostę. Šantalė nusigręžė nuo lobio ir pasuko į kaimą, kur jos jau laukė kiek suirzusi viešbučio šeimininkė, nes buvo prižadėjusi sutvarkyti barą, kol pabus vienintelis viešbučio gyventojas.

Šantalės baimė nepasitvirtino: svetimšalis neišvažiavo. Vakare pamatė jį bare, dar žavesnį negu anksčiau: pasakojo istorijas, galbūt nevisiškai tikroviškas, bet, šiaip ar taip, intensyviai išgyventas vaizduotėje. Jų žvilgsniai vėl abejingai susidūrė, kai jis norėjo sumokėti už gėrimus, kuriais vaišino nuolatinius baro klientus.

Šantalė jautėsi išsekusi. Troško, kad visi lankytojai anksti išeitų, bet svetimšalis buvo ypač pagautas polėkio ir nesiliovė pasakojęs, o kiti atidžiai, dėmesingai ir su savotiška kokčia pagarba – tikriau sakant, nusižeminimu – klausėsi, nes kaimiečiai nuolankiai žiūri į visus, atvykusius iš didmiesčių, laikydami juos labiau išsilavinusiais, geriau išauklėtais, protingesniais, šiuolaikiškesniais.

„Kvailiai! – pagalvojo ji širdyje. – Nesupranta, kokie jie svarbūs. Nežino, kad kiekvieną kartą, kai kas nors pakelia prie burnos šakutę – nesvarbu, kur tai būtų – turi būti dėkingas tokiems žmonėms kaip Viskušo gyventojai, kurie triūsia nuo ryto iki vakaro, laisto žemę nuvargusių savo kūnų prakaitu ir be galo kantriai augina bandas. Jie pasauliui daug reikalingesni už didmiesčių gyventojus, o vis dėlto elgiasi – ir jaučiasi – lyg žemesnės, kompleksuotos, nenaudingos būtybės“.

Tačiau svetimšalis buvo linkęs parodyti, kad jo kultūra vertesnė nei kiekvieno iš bare esančių vyrų ir moterų pastangos. Jis dūrė pirštu į paveikslą ant sienos:

– Ar žinote, kas čia? Vienas iš garsiausių pasaulyje paveikslų: paskutinė Jėzaus vakarienė su savo mokiniais, nutapyta Leonardo da Vinčio.

– Tikriausiai ne toks jau garsus, – tarė viešbučio šeimininkė. – Kainavo labai pigiai.

– Čia tik reprodukcija. Originalas kabo bažnyčioje, labai toli nuo čia. Bet apie šį paveikslą pasakojama viena legenda, nežinau, ar norėtumėt ją išgirsti.

Visi pritariamai linktelėjo galvą, ir Šantalė vėl pajuto gėdą, kad yra čia ir klauso, kaip tas žmogus

demonstruoja niekam nereikalingas žinias, vien tik norėdamas parodyti žinąs daugiau negu kiti.

– Sumanęs piešti šį paveikslą, Leonardas da Vinčis susidūrė su vienu dideliu sunkumu: turėjo pavaizduoti Gėrį – Jėzaus pavidalu – ir Blogį – kaip Judą, draugą, kuris per vakarienę pasiryžta Jį įduoti. Dailininkas įpusėjęs nutraukė savo darbą, kol pavyks surasti idealius modelius.

Sykį klausydamasis giesmininkų choro pamatė vieną berniuką, tobulai tinkantį Kristui pavaizduoti. Pasikvietė jį į savo dirbtuvę ir nupiešė daug jo etiudų ir eskizų.

Prabėgo treji metai. „Paskutinė vakarienė" buvo beveik baigta – bet Da Vinčis vis dar nerado idealaus modelio Judui. Kardinolas, atsakingas už bažnyčią, pradėjo jį spausti, ragindamas pagaliau baigti freską.

Daugelį dienų ieškojęs dailininkas griovyje pamatė per anksti susenusį, girtą, skarmaluotą jaunuolį. Paprašė padėjėjų, kad jie kaip nors jį atgabentų į bažnyčią, nes nebeturėjo laiko piešti eskizų.

Vargeta, nelabai suprasdamas, kas vyksta, buvo ten nuneštas: dailininko padėjėjai jį pastatė ant kojų, ir Da Vinčis ėmė kopijuoti bedievystės, nuodėmės, egoizmo žymes, taip aiškiai įsirėžusias jo veide.

Jam baigus, pavargėlis – jau truputį išsiblaivęs – atsimerkė ir prieš save pamatė paveikslą.

– Jau esu jį matęs anksčiau! – liūdnai ir drauge sutrikęs šūktelėjo jis.

– Kada? – nustebęs paklausė Da Vinčis.

– Prieš trejus metus, kai dar nebuvau praradęs visko, ką turėjau. Tuo metu giedojau chore, svajojau apie daugelį dalykų, ir dailininkas mane pakvietė pozuoti Kristaus veidui.

Svetimšalis ilgam nutilo. Jo akys buvo įsmeigtos į kunigą, gurkšnojantį savo alų, bet Šantalė suprato, kad jo žodžiai skirti jai.

– Kitaip sakant, Gėris ir Blogis turi tą patį veidą; viskas priklauso nuo to, kokią valandą jie pasipina kiekvieno žmogaus kelyje.

Jis atsistojo, atsiprašė visų, teisindamasis, kad yra pavargęs, ir užlipo į savo kambarį. Užsimokėję, kiek kas buvo skolingas, lankytojai savo ruožtu išėjo, metę žvilgsnį į pigią garsaus paveikslo reprodukciją ir klausdami savęs, kuriuo gyvenimo laikotarpiu juos palietė angelas arba demonas. Nors niekas nesikalbėjo tarpusavyje, visi nutarė, kad tai tikriausiai atsitiko Viskuše, kol dar Ahabas nebuvo įvedęs krašte tvarkos; dabar dienos slinko panašios viena į kitą, ir jokių įvykių nebuvo.

Iš nuovargio dirbdama beveik kaip automatas, Šantalė žinojo, kad ji vienintelė galvoja kitaip, nes jautė gundančią ir sunkią Blogio ranką glostant jos kaktą ir skruostus. „Gėris ir Blogis turi tą patį veidą, viskas priklauso nuo to, kokią valandą jie pasipina kiekvieno žmogaus kelyje“. Gražūs žodžiai, galbūt teisingi, bet dabar ji nenorėjo nieko kito, tik miegoti.

Suklydo atiduodama grąžą vienam iš nuolatinių lankytojų, o taip jai atsitikdavo be galo retai; atsiprašė kliento, bet sau neatleido. Stengėsi likti ori ir bejausmė, kol išėjo kunigas ir kaimo seniūnas – paprastai jie išeidavo paskutiniai. Uždarė kasą, susirinko savo daiktus, apsivilko storą pigų apsiaustą ir išėjo namo, kaip darydavo metų metus.

Tada, trečiąją naktį, ji pajuto šalia esant Blogį. Ir Blogis apsireiškė begalinio nuovargio ir didelio karščio pavidalu. Jai beveik aptemo sąmonė, bet užmigti negalėjo – lauke be paliovos staugė vilkas.

Po kiek laiko susivokė kliedinti, nes jai pasirodė, kad žvėris įėjo į jos kambarį ir šneka nesuprantama kalba. Trumpam nušvitus sąmonei, ji norėjo atsikelti ir eiti į bažnyčią prašyti kunigo, kad iškviestų gydytoją, nes jautėsi blogai, labai blogai; bet bandant ketinimą paversti veiksmu jai pakirto kojas, ir ji suprato, jog neįstengs žengti nė žingsnio.

Jei ir pavyktų žengti, iki bažnyčios nenueitų.

Jei ir nueitų, turėtų laukti, kol kunigas prabus, apsirengs, atidarys duris, o per tą laiką, jai sužvarbus, karštis greitai dar labiau pakiltų ir negailestingai numarintų ją ten pat, neįžengusią į šventa laikomą vietą.

„Bent jau nereikėtų manęs vežti į kapines, mirčiau, galima sakyti, tiesiog jose".

Šantalė kliedėjo visą naktį, bet rytą pajuto, kad karštis krinta sulig kiekvienu saulės spinduliu, įsiskverbusiu į jos kambarį. Grįžus jėgoms pamėgino užmigti ir pabudo tik išgirdusi pažįstamą automobilio pypsėjimą – suprato, kad į Viskušą jau atvažiavo duonvežis: laikas virti rytinę kavą.

Niekas jos nevertė eiti pirkti duonos; buvo viena, nepriklausoma, galėjo gulėti lovoje kiek širdis geidžia, nes darbas prasidėdavo tik vakare. Bet kažkas jos viduje buvo pasikeitę; jautė poreikį bendrauti su pasauliu, kad visiškai neišprotėtų. Norėjo

susitikti žmones, kurie šią valandą būriavosi prie mažo žalio furgono nusipirkti maisto, patenkinti, kad prasidėjo nauja diena, kad jie turės ką veikti ir valgyti.

Nuėjo ten, pasisveikino su visais, išgirdo keletą pastabų, tokių kaip „atrodot pavargusi“ arba „kas nors atsitiko?“. Visi malonūs, draugiški, visada greiti padėti, nekalti ir kilniaširdiškai paprasti, o jos siela, įsivėlusi į nepaliaujamą kovą, kaustoma baimės grūmėsi su svajonėmis apie nuotykius ir galią. Mielai būtų su kuo nors pasidalijusi savo paslaptimi, bet jei būtų papasakojusi nors vienam žmogui, dar neįdienojus jau žinotų visas kaimas – geriau padėkoti už rūpinimąsi jos sveikata ir laukti, kol mintys truputį prašviesės.

– Nieko neatsitiko. Tik visą naktį kaukė vilkas ir neleido man miegoti.

– Negirdėjau jokio vilko, – tarė viešbučio šeimininkė, kuri taip pat stovėjo čia norėdama nusipirkti duonos.

– Jau daugelį mėnesių šiame krašte negirdėti vilkų, – pritarė moteris, ruošianti gaminius, pardavinėjamus baro krautuvėlėje. – Medžiotojai tikriausiai visus iššaudė. Juo blogiau mums, nes tik dėl tų kelių vilkų čia atvažiuodavo medžiotojai. Jie

dievina šias tuščias varžybas: kam pavyks nušauti sunkiausiai sumedžiojamą žvėrį.

– Nesakykite kepėjui girdint, kad šiame krašte nebėra vilkų, – tyliai sušnibždėjo Šantalės šeimininkė. – Jei pasklis žinia, galbūt į Viskušą visiškai niekas nebeatvažiuos.

– Bet aš girdėjau vilką.

– Ko gero, tai buvo prakeiktas vilkas, – paaiškino seniūno žmona, kuri labai nemėgo Šantalės, bet buvo pakankamai išauklėta, kad neparodytų savo jausmų.

Viešbučio šeimininkė suirzo:

– Prakeiktų vilkų nebūna. Tai buvo šiaip koks nors vilkas, kuris dabar tikriausiai jau nebegyvas.

Tačiau seniūno žmona nepasidavė:

– Būna tokių vilkų ar ne, tačiau visi žinome, kad šiąnakt joks vilkas nestaugė. Jūs verčiate šią merginą dirbti iki išnaktų, ji pervargusi, ir jai prasidėjo haliucinacijos.

Šantalė leido jiedviem ginčytis, užsimokėjo už duoną ir pasišalino.

„Tuščios varžybos“, – galvojo prisiminusi moters, konservuojančios produktus, repliką. Šitaip kai kurie žmonės žiūri į gyvenimą: tuščios varžybos. Vos tą pačią akimirką nepagarsino svetimšalio

siūlymo, norėdama pažiūrėti, ar šie ramūs dvasios vargdieniai nepradės tikrai naudingų varžybų; dešimt aukso luitų už paprastą nusikaltimą, kuris užtikrintų jų vaikų ir vaikaičių ateitį ir grąžintų prarastą Viskušo garbę, su vilkais ar be jų.

Bet susitvardė. Tą pat valandėlę nusprendė dar šį vakarą papasakoti apie savo nuotykį, tačiau visiems, bare, kad niekas negalėtų sakyti negirdėjęs ar nesupratęs. Gal jie sučiups svetimšalį ir tiesiai nuves į policiją, o jai leis pasiimti aukso luitą kaip atlygį už bendruomenei padarytą paslaugą. Gal tiesiog ja nepatikės, ir svetimšalis išvažiuos, manydamas, kad visi geri – o tai nebuvo tiesa.

Visi nemokšos, naivuoliai, prisitaikėliai. Visi netiki dalykais, kurie nesusiję su tuo, kuo jie įpratę tikėti. Visi bijo Dievo. Visi – įskaitant ir ją – tą valandą, kai galėtų pakeisti savo likimą, pasidaro bailūs. O jei kalbėsime apie tikrą gerumą, tai jo iš viso nėra – nei bailių žmonių žemėje, nei Visagalio Dievo danguje.

Karštis nukrito, ir Šantalė, nors tris naktis nemiegojusi, taisydamasi pusryčius jautėsi puikiai kaip niekada. Ji ne vienintelė buvo bailė. Galbūt tik vienintelė suvokė savo bailumą, nes kiti laikė gyvenimą „tuščiomis varžybomis“ ir painiojo savo baimę su kilnumu.

Prisiminė vieną Viskušo gyventoją, kuris dirbo gretimo miesto vaistinėje ir buvo prieš dvidešimt metų atleistas. Jis neprašė jokios išeitinės pašalpos, nes – pasak gandų – buvo šeimininkų draugas, nenorėjo jų įžeisti, žinodamas, jog jį atleido dėl finansinių sunkumų. Visa tai melas: žmogus neieškojo teisybės, nes buvo bailus, troško žūtbūt jaustis mylimas, manė, kad šeimininkai visada jį laikys kilniu ir draugišku žmogumi. Po kiek laiko, kai atėjo pasiskolinti pinigų, jie užtrenkė duris jam prieš nosį – bet buvo jau per vėlu, pasirašęs pareiškimą atleisti, nebegalėjo nieko reikalauti.

Ir gerai. Vaidinti kilniaširdžius tinka tik tiems, kurie bijo pasirinkti gyvenime savo poziciją. Visada daug lengviau tikėti savo gerumu negu drąsiai stoti prieš kitą ir kovoti už savo teises. Visada lengviau nukęsti įžeidimą negu drąsiai pulti į kovą su stipresniu priešu; visada galime sakyti, kad mestas į mus akmuo nepataikė, ir tik naktį – kai liekame vieni, mūsų žmonai, vyrui ar klasės draugui užmigus, – tik naktį galime tylomis apverkti savo bailumą.

Šantalė papusryčiavo, trokšdama, kad diena greičiau praslinktų. Ji šį kaimą sugriaus, šiąnakt Viskušui galas. Šiaip ar taip, kaimas pasmerktas žūti, nespėjus nugyventi net vienai kartai, nes nėra

vaikų – jaunimas gimdė palikuonis kituose šalies miestuose, švęsdamas šventes, puošdamasis, keliaudamas, užsiėmęs „tuščiomis varžybomis“.

O diena slinko lėtai. Viskas priešingai; oras buvo apniukęs, debesys plaukė žemai, ir atrodė, jog valandos bemaž stovi vietoje. Pro rūką negalėjai įžiūrėti kalnų, kaimas, regis, niūksojo atskirtas nuo pasaulio, pasimetęs pats savyje, lyg būtų vienintelė gyvenama vieta Žemėje. Šantalė pro langą pamatė svetimšalį išeinant iš viešbučio; jis kaip visada pasuko į kalnus. Ji išsigando dėl savo aukso, bet širdis tuoj nurimo – jis grįš, buvo susimokėjęs už savaitę viešbutyje, o turtingi žmonės niekada veltui neišmeta nė sentavo; taip elgiasi tik vargšai.

Mėgino skaityti, bet neįstengė susikaupti. Ryžosi pasivaikščioti po Viskušą, ir vienintelis žmogus, kurį pamatė, buvo Berta, našlė, per dienų dienas sėdinti prie savo namo ir budriai stebinti visa, kas vyksta.

– Pagaliau temperatūra nukris, – tarė Berta.

Šantalė paklausė savęs, kodėl žmonėms, kurie neturi ko veikti, oras yra toks svarbus dalykas. Ji pritariamai linktelėjo galvą.

Ir nuėjo savo keliu, nes per daugelį metų, pragyventų šiame kaime, buvo perkalbėjusi su Berta

apie viską, apie ką tik galėjo su ja kalbėti. Vienu metu ji laikė Bertą įdomia, drąsia moterimi, kuri gebėjo stabilizuoti savo gyvenimą net po vyro mirties: jis žuvo per vieną iš dažnų nelaimingų atsitikimų medžioklėje. Berta pardavė kai ką iš nedidelio savo turto, tuos pinigus investavo ir dabar gyveno iš rentos.

Tačiau laikui bėgant našlė liovėsi ją dominti, nes, jos akimis, Berta tik įkūnijo tai, ko Šantalė bijojo, kad jai pačiai neatsitiktų: baigti gyvenimą sėdint ant kėdutės prie namo žiemą apsitūlojus paltais ir žiūrint į vienintelį gamtovaizdį, matytą visą savo gyvenimą, einant sargybą, nors nereikia nieko saugoti, nes čia nėra nieko rimto, svarbaus ar brangaus.

Įžengė į rūke skendintį mišką, nebijodama paklysti, nes atmintinai žinojo visus takelius, akmenis ir medžius. Įsivaizdavo, koks jaudinantis bus šis vakaras, pabandė įvairiai papasakoti svetimšalio siūlymą: čia dėstė viską, ką iš tiesų matė ir girdėjo, čia kūrė istoriją, kuri galėjo būti ar nebūti tikroviška, mėgdžiodama stilių žmogaus, neleidžiančio jau trejetą naktų jai užmigti.

„Labai pavojingas žmogus, blogiausias iš visų medžiotojų, kuriuos aš pažįstu“.

Žingsniuodama per mišką, Šantalė ėmė suvokti, kad pažįsta dar vieną asmenį, tokį pat pavojingą kaip svetimšalis: save pačią. Prieš keturias dienas ji nesuprato, kad jau įpranta būti tokia, kokia yra, kad jau susitaiko su tuo, ko gali tikėtis iš ateities, su faktu, jog gyvenimas Viskuše nėra toks bjaurus – šiaip ar taip, vasarą kraštą užplūsta turistai, vadindami jį „rojumi".

Dabar iš savo kapų lindo pabaisos, gąsdino naktimis, ir ji jautėsi nelaiminga, nuskriausta, apleista Dievo ir savo likimo. Dar blogiau: jie privertė ją pamatyti kartėlį, kurį nešiojosi su savim dieną ir naktį, miške ir darbe, per retus pasimatymus ir ilgomis vienatvės valandomis.

„Tebūnie tas žmogus prakeiktas. Tebūnie prakeikta ir aš, nes esu pati kalta, kad jis atsidūrė mano kelyje".

Grįždama į kaimą, apgailėjo kiekvieną savo gyvenimo minutę, burnojo prieš motiną, kuri anksti mirė, prieš senelę, mokiusią, jog reikia stengtis būti gerai ir dorai, prieš palikusius ją draugus, prieš nepaleidžiantį jos likimą.

Berta dar tebebuvo ten.

– Labai greitai vaikštai, – tarė ji. – Sėskis šalia manęs ir pailsėk.

Šantalė sutiko. Reikėjo, kad kas nors padėtų greičiau prastumti laiką.

– Atrodo, kad kaimas keičiasi, – pasakė Berta. – Kažkas svetima sklando ore; vakar girdėjau, kaip staugė prakeiktas vilkas.

Mergina su palengvėjimu atsiduso. Prakeiktas ar ne, vilkas šią naktį staugė, ir nors vienas žmogus – be jos – jį girdėjo.

– Šis kaimas niekada nesikeičia, – atsakė ji. – Keičiasi tik metų laikai, ir štai dabar jau žiema.

– Ne. Atvažiavo svetimšalis.

Šantalė susitvardė. Negi jis kalbėjo dar su kuo nors?

– Ką svetimšalio atvykimas turi bendro su Viskušu?

– Leidžiu dienas stebėdama gamtą. Kai kam atrodo, jog tai laiko gaišatis, bet tai vienintelis mano atrastas būdas susitaikyti su mirtimi žmogaus, kurį taip mylėjau. Matau, kaip eina metų laikai, kaip medžiai sulapoja, o paskui numeta lapus. Bet retkarčiais netikėtas gamtos gaivalas sukelia lemtingus pokyčius. Man žmonės sakė, jog kalnai aplink mus susidarė per žemės drebėjimą, įvykusį prieš tūkstančius metų.

Mergina pritariamai linktelėjo galvą; tą patį buvo girdėjusi koledže.

– Taigi niekas nevirsta tuo, kuo buvo anksčiau. Bijau, kad šitaip gali atsitikti dabar.

Šantalei staiga kilo noras papasakoti istoriją apie auksą, nes įtarė, kad senoji kažką žino; bet nutylėjo.

– Galvoju apie Ahabą, didįjį mūsų reformatorių, mūsų didvyrį, kurį palaimino šventasis Sabinas.

– Kodėl apie Ahabą?

– Todėl, kad jis mokėjo suprasti, jog menkutė smulkmena, nors ir iš kokių gerų paskatų kilusi, gali viską sugriauti. Pasakojama, jog atkūręs taiką kaime, išvijęs užsispyrusius padugnes ir modernizavęs žemdirbystę bei prekybą Viskuše, vieną vakarą sukvietė savo draugus vakarienės ir iškepė jiems sultingą mėsos kepsnį. Staiga pamatė, kad baigėsi druska.

Tuomet Ahabas pasišaukė savo sūnų:

– Eik į kaimą ir nupirk druskos. Bet mokėk nustatytą kainą: nei brangiau, nei pigiau.

Sūnus nustebo:

– Suprantu, tėve, kodėl neturiu mokėti brangiau. Bet jeigu galima nusiderėti, kodėl nesutaupius kiek pinigų?

– Dideliame mieste taip ir patarčiau. Bet tokiam kaimui kaip mūsų tai būtų pražūtinga.

Sūnus išėjo nieko daugiau nepaklausęs. Tuo tarpu svečiai, girdėję pokalbį, norėjo sužinoti, kodėl negalima pirkti druskos pigiau, ir Ahabas paaiškino:

– Tas, kas parduoda druską pigiau, tikriausiai taip daro todėl, kad jam žūtbūt reikia pinigų. Tas, kas naudojasi šia padėtimi, rodo nepagarbą dirbančio ir ką nors gaminančio žmogaus prakaitui ir pastangoms.

– Bet argi dėl tokio menkniekio kaimas sugriūtų?

– Pasaulio pradžioje neteisybė taip pat buvo menka. Bet kiekviena karta pridėjo savo dalį, vis manydama, kad tai nelabai svarbu, ir matome, kur mes šiandien atsidūrėme.

– Pavyzdžiui, kaip svetimšalis, – tarė Šantalė, tikėdamasi, kad Berta prisipažins irgi kalbėjusi su juo. Tačiau Berta tylėjo. – Nesuprantu, kodėl Ahabas taip norėjo išgelbėti Viskušą, – neatlyžo Šantalė. – Viskušas anksčiau buvo padugnių lizdas, o dabar bailių kaimas.

Senoji aiškiai kažką žinojo. Reikėjo išgauti, ar jai apie tai papasakojo pats svetimšalis.

– Teisybė. Bet aš nežinau, ar tai tikrai yra bailumas. Manau, jog visas pasaulis bijo permainų.

Viskušo gyventojai nori, kad jų kaimas būtų toks, koks visada buvo: vieta, kur galima dirbti žemę ir auginti gyvulius, kur mielai priimami medžiotojai ir turistai, ir kur kiekvienas tiksliai žino, kas įvyks rytoj, ir kur vienintelis nenumatytas dalykas yra gamtos kataklizmai. Galbūt tai būdas rasti ramybę, nors dėl vieno dalyko aš su tavim sutinku: visi mano, jog viską kontroliuoja, o nekontroliuoja nieko.

– Jie nieko nekontroliuoja, – pritarė Šantalė.

– „Niekas negali pridėti nė brūkšnelio prie to, kas parašyta“, – pacitavo senutė katalikų Evangeliją. – Bet mums patinka gyventi su šia iliuzija, nes tada mes jaučiamės saugesni. Pagaliau tai pasirinkimas kaip ir bet kuris kitas, nors mėginti kontroliuoti pasaulį kliaunantis grynai iliuziniu saugumu ir galiausiai liekant nepasirengus gyvenimui, būtų kvailystė; žemės drebėjimas suformuoja kalnus, žaibas trenkia į medį, kuris būtų sužaliavęs pavasarį, nelaimingas atsitikimas medžioklėje nusineša žmogaus gyvybę, kai visai to nelaukiame.

Berta, jau šimtąjį kartą, papasakojo, kaip mirė jos vyras. Jis buvo vienas iš labiausiai gerbiamų gidų krašte, žiūrėjęs į medžioklę ne kaip į laukinį sportą, bet kaip į būdą išsaugoti vietos tradiciją. Jo dėka Viskuše buvo įkurtas draustinis, seniūnija

parengė įstatymus, ginančius kai kurias nykstančias rūšis, už kiekvieną nušautą laimikį buvo renkamas mokestis, o pinigai eidavo bendruomenės reikmėms.

Bertos vyrui šis sportas – vieniems laukinis, kitiems tradicinis – buvo būdas pamokyti medžiotojus gyvenimo meno. Kai atvažiuodavo turtingas, bet mažai patyręs žmogus, jį vesdavosi į negyvenamą vietą. Ten padėdavo ant akmenų alaus skardinę, atsitraukdavo penkiasdešimt metrų ir vienu šūviu numušdavo skardinę.

– Aš geriausias krašte šaulys, – sakydavo. – Dabar jūs išmoksite, kaip būti tokiam kaip aš.

Padėdavo skardinę į vietą, atsistodavo per tokį pat nuotolį ir išsitraukęs iš kišenės nosinę paprašydavo jam užrišti akis. Tada nusitaikydavo į taikinį ir iššaudavo.

– Kliudžiau? – klausdavo nusitraukdamas raištį nuo akių.

– Aišku, kad ne, – atsakydavo neseniai atvažiavęs medžiotojas, patenkintas, kad išdidusis gidas apsijuokė. – Kulka nuskrido labai toli. Manau, kad nieko negalite manęs išmokyti.

– Aš jums ką tik daviau svarbiausią gyvenime pamoką, – atsakydavo Bertos vyras. – Kiekvieną

sykį, ketindamas ko nors pasiekti, žiūrėkite plačiai atvėręs akis, susikaupkite ir tiksliai žinokite, ko norite. Niekas nepataiko į taikinį užrištomis akimis.

Vieną kartą, kai jis po pirmo šūvio vėl padėjo skardinę į vietą, kitas medžiotojas pamanė, kad dabar jo eilė pabandyti. Iššovė Bertos vyrui nespėjus grįžti šalia jo; pataikė ne į skardinę, o gidui į kaklą. Nebespėjo išmokti puikios pamokos, kad taikantis reikia susikaupti.

– Man jau laikas, – tarė Šantalė. – Turiu kai ką padaryti prieš eidama į darbą.

Berta jai palinkėjo gero vakaro ir nulydėjo akimis, kol ji išnyko gatvelėje palei bažnyčią. Metų metais sėdėdama prie durų, žiūrėdama į kalnus, debesis ir mintimis šnekėdamasi su velioniu vyru, Berta išmoko „matyti“ žmones. Jos žodynas buvo ribotas, jai nesisekė rasti sinonimų apsakyti daugybei jausmų, kuriuos jai sukeldavo kiti, bet taip jau buvo: ji „perprato“ žmones, žinojo, ką jie jaučia.

Viskas prasidėjo per jos didelės ir vienintelės meilės laidotuves; ji verkė, o vienas berniukas – Viskušo gyventojų sūnus, kuris dabar jau suaugęs ir gyvena už tūkstančio kilometrų nuo čia – paklausė jos, kodėl ji liūdna.

Berta nenorėjo berniuko gąsdinti pasakodama apie mirtį ir atsisveikinimą; pasakė tik kad jos vyras išvyko ir galbūt ilgai negrįš į Viskušą.

– Manau, kad jis ponią apgavo, – atsakė berniukas. – Mačiau jį pasislėpusį už antkapio, šypsantį, su šaukštu rankoje.

Berniuko motina išgirdo, ką jis sako, ir griežtai išbarė.

– Vaikai visada ką nors mato, – tarė ji atsiprašinėdama.

Tačiau Berta tuojau liovėsi verkti ir pažvelgė nurodyta kryptimi; jos vyras turėjo įprotį srėbti sriubą visada tuo pačiu šaukštu, nors ją tai labai erzino – juk visi šaukštai buvo vienodi ir jais galėjai pasemti tiek pat sriubos – bet jis užsispyrė naudotis tik vienu. Berta niekada niekam nebuvo šito pasakojusi, bijodama, kad žmonės jo nepalaikytų pamišėliu.

Taigi berniukas tikrai matė jos vyrą; šaukštas buvo įrodymas. Vaikai „mato" kai kuriuos dalykus. Ji pasiryžo taip pat išmokti „matyti", nes norėjo su juo šnekėtis, norėjo, kad jis grįžtų – tegu kaip vaiduoklis.

Pirmiausia ji užsidarė namuose ir retai teišeidavo, tikėdamasi, kad jis pasirodys jai. Vieną gražią dieną nuojauta Bertai kuštelėjo, jog turi eiti prie

namo durų ir pradėti stebėti kitus, jog jos vyras nori, kad jos gyvenimas būtų linksmesnis, kad ji daugiau dalyvautų kaimo įvykiuose.

Berta pasistatė kėdutę prie namo ir įsmeigė žvilgsnį į kalnus; Viskušo gatvėse praeivių buvo mažai, bet jau tą pačią dieną iš artimiausio kaimo atėjo viešnia ir pasakė, kad turgaus prekeiviai labai pigiai pardavinėja geros kokybės stalo įrankius – ir išsitraukė iš rankinės šaukštą patvirtinti savo žodžiams.

Berta suvokė, jog niekad nebepamatys savo vyro, bet jeigu jis prašys jos būti čia ir stebėti kaimą, ji taip ir darys. Laikui bėgant ėmė jausti prie savo kairiojo šono kažką esant ir patikėjo, kad tai jos vyras, kuris palaikys jai draugiją ir gins nuo pavojų, be to dar, išmokys matyti kitų neįžiūrimus dalykus, pavyzdžiui, debesų pavidalus, kurie visada skelbia kokią nors žinią.Truputį nuliūsdavo, kai, mėgindama jį pamatyti prieš akis, pajusdavo, jog jis dingsta; bet greitai pastebėjo, kad gali su juo šnekėtis pasitelkdama nuojautą, ir pradėjo ilgus pokalbius apie visokiausius dalykus.

Po trejų metų jau galėjo „matyti“ žmonių jausmus, be to, ėmė gauti iš vyro kai kurių praktiškų patarimų, kurie jai buvo labai naudingi: nesileido apgaunama, kai jai pasiūlė mažesnę kompensaciją

nei privalėjo, perkėlė santaupas į kitą banką, kol ankstesnysis dar nebuvo žlugęs, pražudydamas daugelio krašto žmonių metų metais uždirbtus pinigus.

Vieną rytą – jau nebeprisiminė, kada tai atsitiko, – jis jai pasakė, kad Viskušas gali būti sugriautas. Berta iš karto pamanė, kad įvyks žemės drebėjimas, vietovėje atsiras naujų kalnų, bet jis nuramino tvirtindamas, jog tokių dalykų per artimiausią tūkstantį metų čia neatsitiks; tai bus kitoks griovimas, keliantis jam rūpestį, o koks – nė pats nežinojo. Bet prašė, kad ji būtų budri, nes tai buvo jo kaimas, vietovė, kurią jis labiausiai mylėjo ir kurią turėjo palikti anksčiau nei būtų norėjęs.

Berta pradėjo atidžiau stebėti žmones ir debesis, medžiotojus, atvažiuojančius ir išvažiuojančius, ir, rodės, niekas nepranašavo, jog kažkas ketina sugriauti kaimą, kuris niekam nepadarė blogo. Tačiau vyras atkakliai prašė, kad ji būtų budri, ir ji darė, ko prašoma.

Prieš tris dienas pastebėjo atvykstantį svetimšalį, lydimą demono, ir suprato, kad nieko kito laukti nebereikia. Šiandien pamatė merginą su demonu ir angelu iš šalių; tuojau susiejo tuos dalykus ir suvokė, kad jos kaime vyksta kažkas keista.

Ji nusišypsojo pati sau; žvilgtelėjo į kairę ir pasiuntė slaptą bučinį. Ji nebuvo sena, niekam nereikalinga moteris; turėjo padaryti kažką svarbaus, išgelbėti savo gimtinę, nors dar tiksliai nežinojo, ko reikia imtis.

Šantalė paliko senutę nugrimzdusią į savo mintis ir grįžo namo. Berta, pasak gandų – pašnibždom sklindančių tarp Viskušo gyventojų, – buvo sena ragana. Žmonės šnekėjo, kad ji praleido beveik metus užsidariusi savo namuose ir per tą laiką mokėsi burtų meno. Kai sykį Šantalė paklausė, kas ją mokė, buvo atsakyta, jog naktimis jai pasirodąs pats šėtonas; kiti tvirtino, kad iš savo tėvų išmoktais burtažodžiais iššaukianti keltų žynį. Bet niekam tai nerūpėjo: Berta buvo nepavojinga ir papasakodavo gerų istorijų.

Tai visi pripažino, nors jos istorijos visada būdavo tos pačios. Staiga Šantalė sustingo nusitvėrusi durų rankenos. Nors daug kartų buvo girdėjusi, kaip mirė Bertos vyras, tik šią akimirką suvokė, jog čia slypi nepaprastai svarbi pamoka jai. Prisiminė buką neapykantą, kurią patyrė neseniai vaikščiodama miške, pasiryžusi kenkti bet kam, kas tik pasitaikys: sau pačiai, kaimui, jo gyventojams ir jų vaikams.

Bet tikrasis jos taikinys buvo vienas – svetimšalis. Susikaupti, šauti, pasistengti nudėti auką. Tam reikėjo plano – būtų kvailystė ką nors pasakyti šį vakarą ir prarasti padėties kontrolę. Nusprendė porai dienų atidėti savo pasakojimą apie svetimšalį – jei iš viso kada nors tai atskleis Viskušo gyventojams.

Tą vakarą, kai svetimšalis kaip visada atsiskaitinėjo pavaišinęs taurele visus lankytojus, Šantalė pamatė, kad jis kartu jai įdavė laiškelį. Dėdamasi, jog neteikia tam reikšmės, įsikišo jį į kišenę, tačiau kartkartėmis juto, kaip svetimšalio akys nebyliai klausdamos ieško jos akių. Dabar žaidimas, regis, pasikeitė: ji buvo padėties šeimininkė, galėjo rinktis mūšio vietą ir laiką. Taip daro geri medžiotojai: visada diktuoja savo sąlygas, kad pats grobis ateitų pas juos.

Tik kai grįžo į savo kambarį – šį sykį su keista nuojauta, kad naktį puikiai miegos – išskleidė laiškelį: vyras prašė susitikti toje pačioje vietoje, kur jie susipažino. Baigė žodžiais, kad mieliau pasikalbėtų su ja akis į akį, bet galėtų ir visų akivaizdoje, jeigu ji to pageidautų.

Šantalė suprato grasinimą, bet užuot išsigandusi apsidžiaugė. Tai rodė, kad jis praranda savitvardą, nes pavojingi vyrai ir moterys niekada šitaip nedaro. Ahabas, didysis Viskušo taikdarys, mėgo

sakyti: „Yra du kvailių tipai: tie, kurie atsisako ką nors daryti, nes jiems grasinama, ir tie, kurie ketina ką nors daryti, nes patys grasina“.

Suplėšė laiškelį į skutelius, įmetė į unitazą, nuleido vandenį, išsimaudė kone verdančioje vonioje, palindo po apklotais ir nusišypsojo. Dabar tikrai suprato, ko nori: vėl susitikti svetimšalį ir pasikalbėti su juo akis į akį. Jei trokšo sužinoti, kaip jį nugalėti, turėjo geriau jį pažinti.

Beveik tuojau pat užmigo – kietu, ramiu, nerūpestingu miegu. Buvo praleidusi vieną naktį su Gėriu, vieną naktį su Gėriu ir Blogiu ir vieną naktį su Blogiu. Nė vienas iš jų trijų nepasiekė rezultatų, bet Gėris ir Blogis tebebuvo gyvi jos širdyje ir dabar pradėjo kovą tarp savęs, kad įrodytų, katras stipresnis.

Kai svetimšalis atėjo, Šantalė jau laukė merkiama lietaus; audra vėl buvo prasidėjusi.

– Nekalbėsime apie orą, – tarė ji. – Kaip matote, lyja. Aš žinau vietą, kur galėsime maloniau pasikalbėti.

Ji atsistojo ir pasiėmė ilgą brezentinį maišelį.

– Maišelyje turite šautuvą, – pasakė svetimšalis.

– Taip.

– Ketinate mane nušauti.

– Ketinu. Nežinau, ar pavyks, bet labai noriu. Tačiau ginklą atsinešiau kitu tikslu: gali būti, jog kelyje susitiksiu prakeiktą vilką, ir jei nušausiu, būsiu Viskuše labiau gerbiama. Vakar girdėjau jį staugiant, bet niekas manimi netiki.

– Kas tai per vilkas?

Ji dvejojo, ar reikėtų, ar ne būti draugiškesnei su šiuo vyru, kuris buvo jos priešas. Bet prisiminė knygą apie japonų kovos menus – ji nemėgo švaistyti pinigų knygoms ir visada skaitė tas – nesvarbu apie ką, – kurias svečiai palikdavo viešbutyje. Ten

buvo parašyta, jog geriausias būdas susilpninti priešininką yra įtikinti jį, kad jūs jo pusėje.

Eidama per lietų ir vėją, ji papasakojo tą nuotykį. Prieš dvejus metus vienas Viskušo gyventojas – tikriau sakant, kaimo kalvis – išėjo pasivaikščioti ir netyčia akis į akį susidūrė su vilke ir jos vilkiukais. Vyras išsigando, griebė šaką ir trenkė vilkei. Šiaip jau žvėris turėjo pabėgti, bet kadangi buvo su vilkiukais, puolė jį ir įkando į koją. Kalvis, žmogus, kurio amatas reikalauja nepaprastos jėgos, taip smarkiai tvojo vilkei, jog ji atsitraukė; paskui dingo su vilkiukais miške, ir jos niekas daugiau nebematė; apie tą žvėrį žinoma tik tiek, kad kairėje ausyje turėjo baltą žymę.

– Kodėl jis vadinamas „prakeiktu“?

– Žvėrys, net patys plėšriausi, paprastai nepuola, nebent ypatingomis aplinkybėmis kaip šis atvejis, gindami savo jauniklius. Tačiau jei užpuola ir paragauja žmogaus kraujo, pasidaro pavojingi; visada nori daugiau, nustoja būti laukiniais žvėrimis ir virsta žmogėdromis. Visi įsitikinę, kad tas vilkas puls dar kartą.

„Tai mano istorija“, – pagalvojo svetimšalis.

Šantalė stengėsi kaip įmanydama eiti kuo greičiau, nes buvo jaunesnė, labiau išsitreniravusi ir norėjo įgyti psichologinį pranašumą nualsindama

ir pažemindama vyrą, kuris ją lydėjo; bet jis taikėsi prie jos žingsnių ritmo ir nors truputį uždusо, nė karto nepaprašė eiti lėčiau.

Jie atkako prie mažos, gerai paslėptos žalio plastiko palapinės, kurioje medžiotojai tykodavo grobio. Susėdo viduje, abu trindami ir pūsdami sušalusias rankas.

– Ko norite? – paklausė ji. – Kodėl parašėte laiškelį?

– Siūlau jums įminti mįslę: kuri iš visų mūsų gyvenimo dienų niekada neateina?

Šantalė nežinojo, ką atsakyti.

– Rytojus, – pasakė svetimšalis. – Bet atrodo, jūs tikite, kad rytojus ateis ir atidėliojate tai, ko jūsų prašiau. Šiandien prasideda savaitgalis, jeigu jūs nieko nepasakysite, tai padarysiu aš pats.

Šantalė išėjo iš palapinės, atsitraukė saugiu atstumu, atsegė brezentinį maišelį ir išsiėmė šautuvą. Svetimšalis, rodės, tam neteikė jokios reikšmės.

– Jūs čiupinėjote auksą, – toliau kalbėjo jis. – Jei turite parašyti knygą apie savo potyrį, pagalvokite, ar didžioji skaitytojų dalis, susidurdama su visais sunkumais, su kuriais ji susiduria, dažnai matydama neteisybes savo ir kitų gyvenime, kovodama, kad galėtų apmokėti vaikų mokslą ir

maistą, – ar tie žmonės pritartų, kad jūs pabėgtumėte su auksu?

– Nežinau, – atsakė ji, dėdama šovinį į ginklą.

– Aš taip pat. Tokio atsakymo ir norėjau.

Ji įdėjo antrą šovinį.

– Jūs pasirengusi mane nušauti, nors bandėte nuraminti ta istorija apie vilką. Neblogai, nes tai atsakymas į mano klausimą: žmonės iš esmės blogi, paprasta nuošalaus kaimelio baro padavėja gali dėl pinigų padaryti nusikaltimą. Mirsiu, bet dabar žinau atsakymą, ir mirsiu patenkintas.

– Laikykite, – padavė ji ginklą svetimšaliui. – Niekas nežino, ką man papasakojote. Visi jūsų duomenys registracijos kortelėje netikri. Galit išvažiuoti kada tinkamas ir, kaip supratau, į bet kurį pasaulio kraštą. Gerai nusitaikyti nebūtina: gana nukreipti šautuvą į mano pusę ir paspausti gaiduką. Užtaisas sudarytas iš daugybės mažų švino rutuliukų, kurie išlėkę iš vamzdžio pažyra į visas šalis. Tinka šaudyti paukščius ir žmones. Jūs galite net žiūrėti į kitą pusę, jei nenorėsite matyti, kaip mano kūnas bus išdraskytas į gabaliukus.

Vyras padėjo pirštą ant gaiduko, nusitaikė į ją, ir Šantalė, savo nuostabai, pamatė, kad jis laiko šautuvą labai gerai, kaip profesionalas. Taip jie išbuvo ilgą laiką, jai suvokiant, jog paprasčiausias

slystelėjimas ar išgąstis, netikėtai purptelėjus paukščiui, gali išprovokuoti šūvį – pirštas sujudės, ir ginklas iššaus. Tą akimirką ji suprato, kaip vaikiškai pasielgė stengdamasi kažkam mesti iššūkį ir vien iš malonumo jį sukurstyti, sakydama, kad jis neįstengs padaryti to, ko prašo iš kitų.

Svetimšalis laikė nutaikytą šautuvą, jo akys nemirksėjo, rankos nedrebėjo. Dabar jau buvo per vėlu – net jei, ko gero, ir tikėjo, kad iš esmės būtų nebloga mintis pribaigti šią merginą, kuri jį sukurstė. Šantalė jau buvo beprašanti atleisti, bet jai dar nieko nepasakius svetimšalis nuleido ginklą.

– Beveik galiu paliesti jūsų baimę, – tarė jis, grąžindamas šautuvą Šantalei. – Užuodžiu srūvančio prakaito kvapą, nors lietus jį stelbia; ir pro pragarišką medžius draskančio vėjo kauksmą girdžiu, kaip daužosi širdis, vos neiššokdama iš krūtinės.

– Aš padarysiu, ko manęs prašėte, šį vakarą, – tarė Šantalė, dėdamasi, jog negirdėjo pasakytų teisingų jo žodžių. – Galų gale jūs atvažiavote į Viskušą norėdamas daugiau sužinoti apie savo paties prigimtį, ar esate geras, ar blogas. Aš jums ką tik parodžiau vieną dalyką: nepaisant viso to, ką aš jaučiau ar lioviausi dabar jausti, jūs galėjote nuspausti gaiduką, bet nenuspaudėte. Žinot kodėl? Todėl, kad esate bailys. Naudojatės kitais, norė-

damas išspręsti savo paties konfliktus, tačiau neįstengiate atlikti kai kurių poelgių.

– Vienas vokiečių filosofas sykį pasakė: „*Net Dievas turi pragarą: tai Jo meilė žmonėms*". Ne, aš ne bailys. Esu nuspaudęs daug baisesnių ginklų gaidukus: tikriau sakant, gaminau daug geresnius ginklus negu šitas ir juos platinau po pasaulį. Viską dariau legaliai, su vyriausybės palaimintais sandoriais, eksporto antspaudais, sumokėdamas mokesčius. Vedžiau mylimą moterį, turėjau du gražius vaikus, iš savo bendrovės niekada neėmiau nė sentavo ir visada mokėjau išsireikalauti, kas man priklauso.

Priešingai nei jūs, kuri jaučiatės persekiojama likimo, aš visada buvau žmogus, gebantis veikti, kovoti su daugybe pasitaikančių kliūčių, vienas kovas laimėti, kitas pralaimėti, bet taip pat gebantis ir suvokti, jog pergalės ir pralaimėjimai yra dalis mūsų visų gyvenimo – mūsų visų, išskyrus bailius, kaip jūs sakote, nes jie niekada nelaimi ir niekada nepralaimi.

Aš daug skaičiau. Lankiau bažnyčią. Bijojau Dievo, laikiausi Jo įsakymų. Buvau labai gerai apmokamas vienos didžiulės firmos direktorius. Už kiekvieną sudarytą sutartį gaudavau komisinių, todėl uždirbdavau pakankamai, kad galėčiau

išlaikyti žmoną, vaikus, vaikaičius ir provaikaičius, nes ginklų prekyba pelningiausia pasaulyje. Žinojau kiekvieno parduodamo modelio vertę, taigi asmeniškai kontroliavau sandėrius; atskleidžiau daugybę korupcijos atvejų, atleisdavau iš darbo žmones, nutraukdavau prekybą. Mano ginklai buvo gaminami tvarkai ginti, o tai vienintelis būdas toliau tobulinti ir kurti pasaulį. Taip aš maniau.

Svetimšalis priėjo ir paėmė Šantalę už pečių; norėjo, jog ji pasižiūrėtų jam į akis ir suprastų, kad jis sako teisybę.

– Tikriausiai jūs manote, kad ginklų gamintojai blogiausi žmonės pasaulyje. Gal ir jūsų tiesa. Bet faktas tas, jog nuo urvinio laikotarpio žmogus naudojasi ginklais – pradžioje, kad nudobtų žvėrį, vėliau – kad užgrobęs valdžią valdytų kitus. Pasaulis gyveno be žemdirbystės, be gyvulininkystės, be religijos, be muzikos – bet niekada negyveno be ginklų.

Jis pakėlė nuo žemės akmenį.

– Štai čia pirmasis iš jų, kilniai padovanotas mūsų Motinos Gamtos kautis su priešistoriniais gyvūnais. Toks akmuo, be abejonės, išgelbėjo žmogų, ir tas žmogus per nesuskaičiuojamas kartas davė jums ir man gyvybę. Jei jis nebūtų turėjęs šio

akmens, mėsėdis plėšrūnas būtų jį prarijęs, ir šimtai milijonų žmonių nebūtų gimę.

Vėjas sustiprėjo, ir lietus trukdė, bet jis nenugręžė akių.

– Taigi daugelis žmonių peikia medžiotojus, bet Viskušas juos priima išskėstomis rankomis, nes iš jų gyvena, taigi kai kam nepatinka žiūrėti į bulių arenoje, bet jis eina į mėsinę nusipirkti mėsos, tikėdamas, kad tas gyvulys buvo „garbingai" paskerstas skerdykloje; taip pat daugelis žmonių kritikuoja ginklų gamintojus, tačiau ginklų gamintojų vis yra ir bus, kol Žemėje liks nors vienas ginklas. Nes jeigu yra vienas, turi būti ir kitas, antraip pavojingai sutriktų pusiausvyra.

– Kuo tai susiję su mano kaimu? – paklausė Šantalė. – Kuo tai susiję su įsakymų laužymu, nusikaltimu, vagyste, su žmogiškosios būtybės esme, Gėriu ir Blogiu?

Svetimšalio žvilgsnis pasikeitė, lyg jį būtų apėmęs begalinis sielvartas.

– Prisiminkite, ką aš jums sakiau anksčiau: visada tvarkiau savo reikalus laikydamasis įstatymų ir įsivaizdavau esąs, kaip sakoma, „geras žmogus". Vieną popietę mano kabinete suskambo telefono skambutis: moters balsas, švelnus, bet bejausmis, man pranešė, kad jos teroristų grupė pagrobė

mano žmoną ir dukteris. Norėjo didelio kiekio ginklų, tiek, kiek tik galėjau duoti. Liepė viską laikyti paslaptyje ir užtikrino, kad mano šeimai nieko neatsitiks, jei darysiu, ką jie nurodys.

Moteris padėjo ragelį, pasakiusi, jog vėl paskambins po pusvalandžio, ir paprašiusi laukti vienoje telefono būdelėje prie geležinkelio stoties. Ten pakartojo, kad nesirūpinčiau, kad su žmona ir dukterimis elgiamasi gerai ir kad netrukus jos visos būsiančios paleistos – tereikią man elektroniniu paštu pasiųsti įsakymą vienam mūsų gamyklos filialui tam tikroje šalyje. Iš teisybės tai būtų buvusi net ne vagystė, o nelegalus pardavimas, netgi visiškai nepastebėtas pačioje bendrovėje, kurioje dirbau.

Bet kaip pilietis, išauklėtas paklusti įstatymams ir jaustis jų saugomas, aš pirmiausia paskambinau į policiją. Po minutės jau nebebuvau savo sprendimų šeimininkas, tapau asmeniu, nesugebančiu apginti savo šeimos, mano pasaulį tuojau užplūdo anoniminiai balsai ir netilstantys telefono skambučiai. Kai važiavau į nurodytą telefono būdelę, jau visas technikų pulkas buvo prisijungęs su moderniausiais aparatais prie požeminio kabelio, kad galėtų tą pačią akimirką nustatyti tikslią vietą, iš kur bus skambinta. Parengti pakilti sraigtasparniai,

atitinkamose vietose sustatyti automobiliai blokuoti gatvių eismui, ištreniruoti ir iki dantų ginkluoti vyrai jau laukė aliarmo signalo.

Dvi skirtingos vyriausybės skirtinguose žemynuose jau žinojo apie šį įvykį ir uždraudė bet kokią prekybą; man nereikėjo nieko daryti, tik paklusti įsakymams, kartoti man sakomas frazes ir elgtis, kaip liepia specialistai.

Tos pačios dienos vakarą slaptavietė, kur buvo laikomi įkaitai, buvo užpulta ir pagrobėjai – du vaikinai ir viena mergina, aiškiai neturį jokios patirties, paprasti galingos politinės organizacijos sraigteliai – suvarpyti kulkų ir nukauti. Tačiau prieš tai jie suspėjo nužudyti mano žmoną ir dukteris. Net jeigu Dievas turi pragarą, kuris yra meilė žmonijai, tai kiekvienas žmogus turi ranka pasiekiamą savo pragarą, kuris yra meilė šeimai.

Vyras nutilo: bijojo, kad nesuvaldys balso ir parodys susijaudinimą, kurį norėjo nuslėpti.

Po valandėlės susitvardęs kalbėjo toliau:

– Ir policija, ir pagrobėjai vartojo mano pramonės pagamintus ginklus. Niekas nežino, kaip jie pateko į teroristų rankas, bet tai neturi nė menkiausios reikšmės; jie buvo ten, ir to gana. Nors buvau atsargus, nors stengiausi, kad viskas būtų daroma pagal griežčiausias gamybos ir pardavimo

taisykles, mano šeima žuvo nuo prekės, kurią pardavinėjau, galbūt tą akimirką, kai pietavau brangiausiame restorane, šnekučiuodamas apie orą ir pasaulio politiką.

Jis vėl nutilo. Kai pradėjo kalbėti, atrodė, jog kalba kitas žmogus, neturįs nieko bendro su tuo, ką sako:

– Gerai žinau, kokiu šautuvu ir kokiais šaudmenimis buvo išžudyta mano šeima, žinau ir kur šauta: į krūtinę. Įlėkdama kulka padarė nedidelę skylutę – netilptų net jūsų mažasis pirštas. Tačiau, vos palietusi kaulą, sprogo į keturias dalis, ir kiekviena jų nulėkė skirtinga kryptimi, su baisia jėga draskydama visa, kas pasitaikė kelyje: inkstus, širdį, kepenis, plaučius. Kas kartą susidurdama su kuo nors tvirtesniu, pavyzdžiui, stuburu, vėl keitė kryptį, aplink pažerdama aštrias nuolaužas ir audinių skutus – kol galiausiai išlėkė lauk, pramušdama kumščio dydžio skylę ir išdrabstydama po kambarį mėsos, kaulų ir skaidulų gabaliukus, prilipusius jai naršant po kūną.

Visa tai truko mažiau nei dvi sekundes. Dvi sekundės numirti gali pasirodyti nedaug, bet laikas matuojamas ne tokiu matu. Tikiuosi, suprantate.

Šantalė linktelėjo galvą.

– Tų metų pabaigoje atsistatydinau iš pareigų. Klajojau po visus pasaulio kraštus, vienas apverkdamas savo skausmą, klausdamas pats savęs, kaip žmogus gali ryžtis tokiai piktadarybei. Praradau svarbiausią žmogaus bruožą: tikėjimą savo artimu. Pašaipiai juokiausi ir verkiau, kad Dievas man taip absurdiškai parodė, jog esu Gėrio ir Blogio įrankis.

Visa mano užuojauta išgaravo, ir šiandien mano širdis šalta; gyventi ar mirti – man nebesvarbu. Bet prieš tai dėl mano žmonos ir dukterų noriu suvokti, kas vyko toje teroristų irštvoje. Suprantu, kad galima nužudyti iš neapykantos ar iš meilės, tačiau be jokios priežasties, vien dėl prekybos dalykų?

Galbūt jums tai pasirodys naivu – pagaliau žmonės kasdien žudo vieni kitus dėl pinigų, – bet man nesvarbu, aš galvoju tik apie savo žmoną ir dukteris. Noriu žinoti, kas dėjosi tų teroristų galvoje. Noriu žinoti, ar vieną akimirką jie būtų galėję jų pagailėti ir leisti išeiti, nes tas karas nebuvo niekuo susijęs su mano šeima. Noriu žinoti, ar egzistuoja tokia sekundės dalis, kai Gėris ir Blogis susiduria ir Gėris gali laimėti.

– Kodėl Viskušas? Kodėl mano kaimas?

– Kodėl ginklai buvo mano gamyklos, juk tiek daug kitų gamyklų pasaulyje, kai kurios iš jų net

nekontroliuojamos vyriausybių? Atsakymas paprastas: atsitiktinai. Man reikėjo mažos gyvenvietės, kur visi vieni kitus pažįsta ir gerai sutaria. Tą valandėlę, kai jie sužinos apie atlygį, Gėris ir Blogis vėl susidurs akis į akį ir kas vyko toje teroristų irštvoje, pasikartos jūsų kaime.

Teroristai jau buvo apsupti ir pasmerkti žūti, tačiau nužudė nekaltus žmones, kad atliktų tuščią ir niekam nereikalingą ritualą. Jūsų kaimas turi tai, ko man nebuvo duota: galimybę rinktis. Kaimo gyventojai, nors ir trokšdami pinigų, galės manyti vykdą misiją ginti ir išgelbėti kaimą – ir vis dėlto dar turės progą apsispręsti, ar grobti įkaitą. Taigi noriu pamatyti, ar kiti žmonės elgsis kitaip nei tie vargšai kraugeriški jaunuoliai.

Kaip jau sakiau per pirmąjį mūsų susitikimą, vieno žmogaus istorija yra visos žmonijos istorija. Jei užuojauta egzistuoja, suprasiu, kad likimas man buvo žiaurus, bet kartais kitiems gali būti švelnus. Tai mano jausmų nepakeis, negrąžins man šeimos, tačiau bent nuvys demoną, pristojusį prie manęs ir atėmusį viltį.

– O kodėl norite sužinoti, ar galiu jus apvogti?

– Dėl tos pačios priežasties. Galbūt jūs dalijate pasaulį pagal lengvus ir sunkius nusikaltimus: tai klaida. Manau, ir teroristai dalijo pasaulį pagal

tokį pat principą: tarėsi žudą iš reikalo, o ne iš malonumo, meilės, neapykantos ar pinigų. Jeigu pavogsite aukso luitą, turėsite savo nusikaltimą paaiškinti sau pačiai, paskui man, ir aš suprasiu, kaip žudikai teisino tarpusavyje man brangių būtybių žmogžudystę. Jūs jau galbūt pastebėjote, kad visus tuos metus aš stengiausi suprasti, kas įvyko; nežinau, ar tai man suteiks ramybę, tačiau nematau kitos išeities.

– Jeigu pavogčiau, jūs manęs daugiau niekada nebepamatytumėt.

Pirmą kartą, nors jie kalbėjosi jau beveik pusvalandį, svetimšalis nusišypsojo.

– Dirbau su ginklais, neužmirškite. Tai susieja su slaptosiomis tarnybomis.

Vyras paprašė, kad Šantalė jį nuvestų iki upės – buvo pasiklydęs, nežinojo, kaip grįžti. Šantalė atsiėmė šautuvą – pasiskolintą iš draugo ta dingstimi, kad atseit yra labai įsitempusi ir nori pažiūrėti, gal medžiojant pavyks prasiblaškyti – vėl jį įsidėjo į brezentinį maišelį ir pradėjo leistis žemyn.

Visą kelią juodu nepratarė nė žodžio. Kai vėl atsidūrė prie upės, jis atsisveikino:

– Suprantu jūsų delsimą, bet nebegaliu ilgiau laukti. Suprantu taip pat, kad grumdamasi su

pačia savimi, turėjote geriau mane pažinti. Dabar jau mane pažįstate.

Aš esu žmogus, keliaujantis per Žemę su demonu prie šalies; kad jį nuvyčiau arba susitaikyčiau su juo visam laikui, turiu rasti atsakymą į kai kuriuos klausimus.

Kažkas šakute be paliovos dzingseno į taurę. Visi, kurie buvo bare, pilname šį penktadienio vakarą, atsigręžė į garsą: tai panelė Prym prašė tylos.

Visi tuoj nutilo. Niekada, jokią kaimelio istorijos valandą mergina, kurios vienintelė pareiga buvo aptarnauti klientus, šitaip nesielgė.

„Tegu ji geriau pasako kokį nors svarbų dalyką, – pagalvojo viešbučio šeimininkė. – Arba šiandien pat ją atleisiu, nors jos senelei prižadėjau nepalikti be paramos".

– Noriu, kad paklausytumėt, – tarė Šantalė. – Papasakosiu istoriją, kurią jau visi žinote, išskyrus mūsų svečią, – ji parodė į svetimšalį. – Paskui papasakosiu istoriją, kurios nė vienas nežinote, tik mūsų svečias. Kai baigsiu abi šias istorijas, jūs nuspręsite, ar aš blogai padariau, pertraukdama šį užsitarnauto poilsio vakarą po varginančio darbo savaitės.

„Koks rizikingas dalykas, – pagalvojo kunigas. – Ji nežino nieko, ko mes nežinotume. Nors ji vargšė

našlaitė, mergina, tebeieškanti vietos gyvenime, bus sunku įtikinti viešbučio šeimininkę, kad jos neatleistų. Na, ne tokia jau didelė bėda, – toliau svarstė jis. – Visi mes darome nuodėmes, po to būna dvi ar trys dienos baisios graužaties, o vėliau viskas atleidžiama; nepažįstu visame kaime kito žmogaus, kuris galėtų čia dirbti. Ši tarnyba jauniems žmonėms, o jaunų Viskuše daugiau nėra".

– Viskuše yra trys gatvės, nedidelė aikštė, kurioje stovi kryžius, keli sugriuvę namai, bažnyčia ir šalia jos kapinės, – pradėjo ji.

– Palaukite! – tarė svetimšalis.

Jis išsitraukė iš kišenės mažutį magnetofoną, įjungė ir pasidėjo ant savo staliuko.

– Mane domina viskas, kas susiję su Viskušo istorija. Nenoriu praleisti nė vieno žodžio ir tikiuosi, kad jūsų netrikdys tai, kad įrašinėju.

Šantalė nežinojo, trikdys ją tai ar ne, bet negalėjo gaišti laiko. Daug valandų grūmėsi su savo baimėmis, galiausiai sukaupė drąsą ir pradėjo, todėl neketino leistis pertraukiama.

– Viskuše yra trys gatvės, nedidelė aikštė, kurioje stovi kryžius, keli sugriuvę namai, kiti gerai išsilaikę, viešbutis, laiškų dėžutė pašte, bažnyčia ir nedidelės kapinaitės šalia jos.

Šį kartą bent plačiau apibūdino kaimą. Nebe taip nervinosi.

– Kaip visi žinome, čia buvo padugnių užuoglauda, kol didysis mūsų įstatymdavys Ahabas, atverstas šventojo Sabino, pakeitė kaimelį, kuriame šiandien gyvena tik geros valios vyrai ir moterys.

Dabar papasakosiu, ko nežino mūsų svečias užsienietis: kaip Ahabui pavyko įgyvendinti savo sumanymą. Jis niekada nemėgino nieko įtikinti, nes žinojo, kokia yra žmogaus prigimtis: jie būtų supainioję dorą su silpnumu, o paskui suabejoję jos galia.

Jis pasikvietė iš gretimo kaimo kelis dailides, davė jiems popierių su piešiniu ir liepė, kas nupiešta, pastatyti ten, kur dabar stovi kryžius. Dešimt parų dieną naktį kaimo gyventojai girdėjo kaukšint plaktukus, matė žmones, pjaunančius medį, gręžiančius skyles, įsukinėjančius į jas medsraigčius. Po dešimties dienų vidury aikštės buvo sumontuotas kažkoks didžiulis daiktas, uždengtas drobule. Ahabas pakvietė visus Viskušo gyventojus dalyvauti atidengiant paminklą.

Iškilmingai, nepasakęs jokios kalbos, jis nutraukė drobulę: tai buvo kartuvės. Su virve, pakeliamuoju dangčiu ir viskuo kitu. Naujutėlaitės, išteptos bičių vašku, kad ilgai atlaikytų darganas.

Naudodamasis proga, kad susirinko daug gyventojų, Ahabas perskaitė pluoštą įsakymų, ginančių žemdirbius, skatinančių gyvulininkystę, teikiančių lengvatas užmegsiantiems su Viskušu naujus prekybos ryšius, pridurdamas, kad nuo šiol kiekvienas turės susirasti garbingą darbą arba išvažiuoti iš kaimo. Pasakė tik tiek, nė sykio nepaminėjęs ką tik atidengto „paminklo“; Ahabas buvo žmogus, kuris netikėjo grasinimų poveikiu.

Po susirinkimo žmonės susiskirstė būreliais; daugumos nuomone, šventasis apmulkino Ahabą, jis jau nebeturi ankstesnės drąsos, todėl jį reikia nužudyti. Per kitas dienas buvo sukurta daug planų, kaip tai padaryti. Bet visi norom nenorom žiūrėjo į kartuves aikštės vidury ir klausė savęs: „Kam jos čia pastatytos? Gal pakarti tiems, kurie nesutiks su naujais įstatymais? Kas palaiko Ahabą, o kas ne? Ar tarp mūsų yra šnipų?“

Kartuvės žvelgė į žmones, ir žmonės žvelgė į kartuves. Pamažu pirmykštė maištininkų drąsa virto baime; visi žinojo, kuo garsėja Ahabas, žinojo, kad jo sprendimai nepermaldaujami. Kai kurie žmonės paliko kaimą, kiti ryžosi išbandyti naujus pasitaikiusius darbus, tiesiog todėl, kad neturėjo, kur eiti, arba dėl to, kad vidury aikštės driekė šešėlį mirties įrankis. Ilgainiui Viskuše įsigalėjo

ramybė, kaimas tapo dideliu pasienio prekybos centru, pradėjo eksportuoti geriausią vilną ir aukštos kokybės kviečius.

Kartuvės čia stovėjo dešimtį metų. Medis išsilaikė gerai, bet virvė vis būdavo pakeičiama nauja. Niekada nebuvo panaudota. Niekada Ahabas neužsiminė apie kartuves. Užteko jų vaizdo, kad drąsa virstų baime, pasitikėjimas įtarumu, didvyriškos istorijos pritariamu šnabždesiu. Po dešimties metų, kai Viskuše tvirtai įsigaliojo įstatymai, Ahabas liepė kartuves nugriauti, o iš jų medžio toje vietoje pastatyti kryžių.

Šantalė trumpam nutilo. Visiškoje tyloje nuaidėjo vieniši svetimšalio plojimai.

– Graži istorija, – tarė jis. – Ahabas tikrai pažinojo žmogaus prigimtį: visi elgiasi, kaip reikalauja visuomenė, ne todėl, kad nori laikytis įstatymų, o dėl to, kad bijo bausmės. Kiekvienas iš mūsų savyje nešiojasi kartuves.

– Šiandien, svetimšalio prašoma, aš išraunu kryžių ir statau aikštėje kitas kartuves, – kalbėjo toliau mergina.

– Karlo, – tarė kažkas. – Jis vardu Karlas, ir būtų mandagiau jį vadinti vardu, o ne „svetimšaliu“.

– Aš nežinau jo vardo. Visi duomenys viešbučio registracijos kortelėje netikri. Jis niekada nemokėjo kredito kortele. Mes nežinome nei iš kur jis atvažiavo, nei kur išvažiuos. Net skambutis į oro uostą gali būti apsimestinis.

Visi atsigręžė į vyrą; jis įdėmiai žiūrėjo į Šantalę.

– O kai jis sakė teisybę, jūs nepatikėjote. Jis iš tikrųjų dirbo vienai ginklų gamyklai, patyrė daug nuotykių, pabuvo ir vienokiu, ir kitokiu žmogumi, mylinčiu tėvu ir negailestingu prekeiviu. Jūs, gyvendami čia, negalite suprasti, kad gyvenimas daug sudėtingesnis ir turtingesnis, negu jums atrodo.

„Geriau būtų, kad ta mergina paaiškintų, kur ji suka“, – pagalvojo viešbučio šeimininkė. Ir Šantalė paaiškino:

– Prieš keturias dienas jis man parodė dešimt labai didelių aukso luitų. Jų užtektų aprūpinti visų Viskušo gyventojų ateičiai artimiausius trisdešimt metų, atlikti kaime svarbiausioms reformoms, įrengti vaikų parkui, tikėkimės, kad jie vieną dieną grįš ir mūsų kaimas jų bus pilnas. Paskui jis paslėpė aukso luitus miške, ir aš nežinau kur.

Visi vėl pasisuko į svetimšalį; šį kartą jis žiūrėjo į juos ir patvirtindamas Šantalės žodžius linktelėjo galvą.

– Tas auksas liks Viskuše, jeigu per artimiausias tris dienas čia kas nors bus nužudytas. Jeigu niekas nemirs, svetimšalis išvažiuos ir išsiveš savo lobį.

Štai taip. Aš pasakiau viską, ką turėjau pasakyti, ir vėl aikštėje pastačiau kartuves. Bet šį kartą jos ten stovės ne tam, kad būtų išvengta nusikaltimo, o tam, kad būtų pakartas nekaltas žmogus, ir to nekaltojo auka kaimas suklestėtų.

Baro lankytojai trečią kartą pasisuko į svetimšalį; jis vėl linktelėjo galvą.

– Ši mergina moka pasakoti istorijas, – tarė išjungdamas magnetofoną ir dėdamasis jį į kišenę.

Šantalė nusigręžė į kriauklę ir ėmė plauti taureles. Rodės, Viskuše sustojo laikas; niekas netarė nė žodžio. Tylą drumstė vien tekančio vandens gurgėjimas, skimbčiojo taurelės, statomos ant marmurinio stalo, tolumoje stūgavo vėjas, lankstantis belapių medžių šakas.

Tylą pertraukė seniūnas:

– Eime iškviesime policiją.

– Kvieskite, – tarė svetimšalis. – Turiu čia įrašą. Mano vienintelis komentaras buvo toks: „Ši mergina moka pasakoti istorijas“.

– Meldžiu, eikite į savo kambarį, susirinkite daiktus ir tuojau pat išvažiuokite iš kaimo, – pasakė viešbučio šeimininkė.

– Sumokėjau už savaitę ir gyvensiu savaitę. Nėra dėl ko kviesti policijos.

– Ar nepagalvojote, kad jūs pats galite būti nužudytas?

– Aišku, pagalvojau. Bet man tai visai nesvarbu. O jūs šitaip pasielgdami padarysite nusikaltimą ir niekada negausite žadėto atlygio.

Nuolatiniai baro lankytojai išsivaikščiojo po vieną, pirmiausia patys jauniausieji, paskui seniausi. Liko tik Šantalė ir svetimšalis.

Ji pasiėmė savo krepšelį, apsivilko paltą, nuėjo prie durų ir atsigręžė:

– Jūs esate žmogus, kuris kentėjo ir nori atsikeršyti, – tarė ji. – Jūsų širdis mirusi, siela klaidžioja tamsybėse. Lydintis jus demonas šypsosi, nes įsitraukėte į jo primestą žaidimą.

– Dėkoju, kad padarėte, ko prašiau. Ir kad papasakojote įdomią ir teisingą istoriją apie kartuves.

– Miške kalbėjote, kad ieškote atsakymo į kai kuriuos klausimus, bet pagal jūsų susidarytą planą atlyginamas vien žiaurumas; jei niekas nebus nužudytas, Gėris susilauks tik pagyrų. Kaip žinote,

pagyromis alkanų burnų nepamaitinsi ir nykstančių kaimų neatgaivinsi. Jūs neieškote atsakymo į klausimą, o stengiatės įrodyti dalyką, kuriuo žūtbūt trokštate patikėti: kad visas pasaulis yra blogas.

Svetimšalio žvilgsnis pasikeitė, ir Šantalė tai pastebėjo.

– Jeigu visas pasaulis blogas, jūsų patirta tragedija pasiteisina, – toliau kalbėjo ji. – Tada lengviau susitaikyti su žmonos ir dukterų netektimi. Bet jeigu yra gerų žmonių, jūsų gyvenimas pasidaro nepakenčiamas, nors ir sakote priešingai; nes likimas jums paspendė spąstus, o jūs žinote, kad šito nenusipelnėte. Jūs norite susigrąžinti ne šviesą, jūs norite patikėti, kad už tamsybių nieko nėra.

– Ko jūs siekiate? – nervingu, bet tvardomu balsu paklausė jis.

– Kuo teisingiausių lažybų. Jeigu per tris dienas niekas nebus nužudytas, kaimas, kad ir kas būtų, vis tiek gaus tuos dešimt aukso luitų. Kaip premiją už gyventojų dorumą.

Svetimšalis nusijuokė.

– O aš gausiu savo luitą kaip užmokestį, kad dalyvavau šiame nešvariame žaidime.

– Aš ne kvailas. Jei su tuo sutiksiu, štai ką pirmiausia padarysite – pulsite laukan ir visiems išpasakosite.

– Tai rizika. Bet šitaip aš nepasielgsiu. Prisiekiu savo senele ir amžinuoju išganymu.

– To negana. Niekas nežino, ar Dievas klausosi priesaikų, kaip nežino, ar yra amžinasis išganymas.

– Jūs suprasite, kad šitaip nepasielgiau, nes kaimo vidury pastačiau naujas kartuves. Bus lengva pastebėti kiekvieną triuką. Be to, net jeigu dabar išeičiau ir visiems papasakočiau, apie ką mes čia kalbėjomės, niekas nepatikėtų; būtų tas pat, kaip išeiti į Viskušą su visu lobiu ir pasakyti: „Žiūrėkite, tai jūsų, nesvarbu, ar padarysite, ko nori svetimšalis, ar nepadarysite“. Tie vyrai ir moterys įpratę sunkiai dirbti, kiekvieną sentavą pelnyti veido prakaitu ir niekada nepatikės, kad lobis gali nukristi iš dangaus.

Svetimšalis užsidegė cigaretę, išgėrė, kas buvo likę taurelėje, ir pakilo nuo stalo. Šantalė laukė atsakymo pravėrusi duris, plūstant į barą šalčiui.

– Nemėginkit manęs apmulkinti, – tarė jis. – Aš žmogus, įpratęs dirbti su žmogiškosiomis būtybėmis kaip jūsų Ahabas.

– Neabejoju. Ir tuo norite pasakyti „taip“.

Nebe pirmą kartą šį vakarą jis tik linktelėjo galvą.

– Ir tai reiškia kai ką daugiau: jūs dar tikite, kad žmogus gali būti geras. Priešingu atveju nebū-

tumėt sumanęs visos šios kvailystės, kad įtikintumėt pats save.

Šantalė uždarė duris ir nužingsniavo vienintele kaimo gatve – visiškai tuščia – be perstojo verkdama. Galiausiai ir pati nenorom buvo įsitraukusi į žaidimą; susilažino, kad žmonės yra geri, nepaisant visų pasaulio niekšybių. Niekam niekada nepasakos, kuo baigėsi jos pokalbis su svetimšaliu, nes dabar ir pati norėjo sužinoti, koks bus rezultatas.

Jautė – nors gatvė buvo tuščia, – kad pro užuolaidas, užsigesinę šviesas, ją iki pat namų akimis lydi visi Viskušo gyventojai. Nesvarbu; buvo per daug sutemę, tad jie negalėjo įžiūrėti, jog ji verkia.

Vyras atidarė kambario langą ir pasisuko, kad šaltis kelias akimirkas nutildytų jo demono balsą.

Nepadėjo, kaip ir numanė, nes demonas dėl ką tik pasakytų merginos žodžių buvo įsiaudrinęs kaip niekada. Pirmą kartą per daugelį metų žmogus matė silpstant jo galią, retsykiais pastebėdavo, kaip jis atsitolina, kad tuojau vėl sugrįžtų, nei stipresnis, nei silpnesnis, o toks kaip visada. Buvo įsitaisęs kairiojoje smegenų pusėje, tiksliai toje vietoje, kuri valdo logiką ir mąstymą, bet niekada nepasirodė fiziškai, todėl žmogus turėjo pats įsivaizduoti, kaip jis atrodo. Bandė kurt: įvairiausius jo portretus – nuo banalaus velnio su ragais ir uodega iki mažos mergytės šviesiomis garbanomis. Galiausiai išsirinko tokį pavidalą: jauna mergina per dvidešimt metų, juodomis kelnėmis, žydra palaidinuke ir žalia berete, nerūpestingai uždėta ant juodų plaukų.

Pirmąkart jo balsą išgirdo saloje, į kurią nuvažiavo netrukus po to, kai paliko firmą; buvo paplū-

dimyje, kamuojamas sielvarto, tačiau beviltiškai stengdamasis patikėti, kad kada nors skausmas praeis, ir tada pamatė gražiausią savo gyvenime saulėlydį. Tą akimirką neviltis sugrįžo stipresnė nei anksčiau, pasiekė giliausias sielos kerteles – nes tas saulėlydis buvo vertas, kad jį pamatytų žmona ir dukterys. Karčiai pravirko, nujausdamas, jog niekada neišsikapstys iš šio šulinio dugno.

Tuo metu malonus, bičiuliškas balsas jam pasakė, kad jis ne vienas, kad visa, kas nutiko, turi prasmę – ir ta prasmė yra kaip tik parodyti, jog kiekvieno žmogaus likimas nulemtas iš anksto. Tragedija visada įvyksta, taigi nors ir ką mes darytume, negalime nukreipti nuo savęs blogio, kuris mūsų tyko.

„Gėrio nėra: dorybė tik vienas iš baimės veidų, – tarė balsas. – Kai žmogus tai supranta, pamato, jog šis pasaulis ne daugiau kaip Dievo žaislas".

Paskui balsas – jis pasisakė esąs šio pasaulio kunigaikštis, vienintelis žinąs, kas vyksta Žemėje, – ėmė jam rodyti žmones, kurie buvo aplinkui jį paplūdimyje. Puikų šeimos tėvą: jis tuo metu krovė daiktus ir padėjo vaikams statytis palapinę, tačiau mielai būtų užmezgęs romaną su sekretore, jei nebūtų iš anksto bijojęs žmonos reakcijos. Moterį: ji būtų norėjusi dirbti ir būti nepriklausoma, bet

bijojo vyro reakcijos. Vaikus, kurie gerai elgėsi, nes bijojo, kad bus nubausti. Merginą, kuri skaitė knygą, viena po skėčiu, dėdamasi nerūpestinga, nors širdyje bijojo, kad gali visą savo likusį gyvenimą praleisti vieniša. Berniuką su rakete, treniruojantį savo kūną ir bijantį, ar pateisins tėvų lūkesčius. Padavėją, kuris nešiojo turtingiems klientams tropikų gėrimus, bijodamas, jog kiekvieną akimirką gali būti atleistas. Studentę, kuri norėjo būti balerina, bet, bijodama kaimynų kritikos, pasirinko teisę. Senuką, kuris negėrė ir nerūkė ir dėl to sakėsi esąs sveikesnis, nors iš tiesų mirties baimė it vėjas ūžavo jo ausyse. Sutuoktinių porą, kuri bėgo kojomis taškydama potvynio vilnis su šypsena lūpose ir slapta baime širdyje, kad pasens, taps nebeįdomūs, neįgalūs. Įdegusį šypsantį vyrą, kuris sustabdė savo valtį prie paplūdimio ir visiems pamojavo ranka, perimtas baimės, kad kiekvieną valandėlę gali prarasti pinigus. Viešbučio savininką, kuris iš savo kabineto stebėjo šią rojaus sceną, susirūpinęs, kad visi būtų patenkinti ir linksmi, ir kamuojamas baimės spaudė savo buhalterius, nes žinojo – kad ir koks buvo doras – jog vyriausybės žmonės, kai nori, visada aptinka sąskaitybos klaidų.

Šį gražų, net kvapą gniaužiantį vakarą nuostabiame paplūdimyje visi jautė baimę. Baimę likti

vienišam, baimę panirti į tamsą, kuri pripildo vaizduotę demonų, baimę pasielgti ne taip, kaip reikalauja gero elgesio taisyklės, baimę, kad būsi teisiamas Dievo, baimę, kad apkalbės žmonės, baimę, kad už kokią nors klaidą nubaus teisingumas, baimę rizikuoti ir prarasti, baimę laimėti ir tapti pavydo auka, baimę pamilti ir būti atstumtam, baimę prašyti paaukštinti tarnyboje ar padidinti atlyginimą, baimę priimti kvietimą, važiuoti į nepažįstamas vietoves, baimę, kad nepasiseks šnekėti svetima kalba, padaryti įspūdį kitiems, baimė pasenti, numirti, patraukti kitų dėmesį savo kliaudomis ir nepatraukti privalumais.

Baimė, baimė, baimė. Gyvenimas buvo baimės režimas, giljotinos šešėlis. „Tikiuosi, tave tai šiek tiek nuramino, – išgirdo jis demono balsą. – Visi bijo, ne tu vienas. Vienintelis skirtumas tas, kad tu jau perėjai sunkiausią išbandymą; tas, ko labiausiai bijojai, tapo tikrove. Tu nebeturi, ko prarasti, o tie žmonės paplūdimyje gyvena su baime: vieni tai suvokia aiškiau, kiti stengiasi ignoruoti, tačiau visi žino, kad baimė egzistuoja ir galiausiai juos sugriebs į savo nagus".

Nors ir galėjo atrodyti neįtikėtina, tai, ką išgirdo, jį šiek tiek nuramino, sakytum kitų kančia būtų palengvinusi jo paties skausmą. Nuo tada

demonas vis dažniau ir dažniau atsirasdavo šalia jo. Gyveno su juo dvejus metus, ir jam nebuvo nei liūdna, nei malonu žinoti, kad jis visiškai užvaldė jo sielą.

Pamažu apsiprasdamas su demono draugija, stengėsi daugiau sužinoti apie Blogio kilmę, tačiau į savo klausimus niekada nesulaukdavo tikslaus atsako.

„Mėginti atskleisti, kodėl aš egzistuoju, tuščias dalykas, jei nori paaiškinimo, gali sau sakyti, kad aš esu būdas, kurį Dievas rado nubausti save, kam išsiblaškymo valandėlę ryžosi sukurti pasaulį".

Kadangi demonas daug nekalbėjo apie save, žmogus pradėjo ieškoti bet kokios, kad ir menkiausios informacijos apie pragarą. Sužinojo, kad dauguma religijų turi vietą, vadinamą „bausmės vieta", į kurią keliauja nemirtinga siela, padariusi tam tikrus nusikaltimus visuomenei (atrodė, tai visuomenės, o ne individo klausimas). Pagal kai kuriuos tikėjimus dvasia, nutolusi nuo kūno, keliasi per upę, sutinka šunį, žengia pro duris, pro kurias niekada nebeišeis atgal. Kadangi lavonai laidojami kape, ši kančių vieta paprastai būdavo tapatinama su tamsiu urvu žemės viduriuose, kur

liepsnoja ugnis (įrodymas – ugnikalniai), ir ta ugnis, žmonių įsivaizdavimu, kankinanti nusidėjėlius.

Vieną iš įdomiausių pasmerkimo aprašymų jis rado arabiškoje knygoje: ten buvo sakoma, kad atsiskyrusi nuo kūno siela turi eiti tiltu, tokiu siauručiu kaip skustuvo ašmenys, kurio dešinėje yra rojus, o kairėje eilė ratų, vedančių į žemės gelmių tamsybes. Prieš stodama ant tilto (knygoje neaiškinama, kas yra tilto gale), kiekviena siela dešinėje rankoje atsineša savo dorybes, o kairėje savo nuodėmes – pagal pusiausvyros dėsnį ji nukris į tą pusę, į kurią ją nutrauks žemėje padaryti darbai.

Krikščionybė kalbėjo apie vietą, kur girdėti verksmas ir dantų griežimas. Judaizmas – apie vidinę olą, galinčią sutalpinti nesuskaičiuojamą gausybę sielų – vieną dieną pragaras bus pilnas, ir ateis pasaulio pabaiga. Islamas skelbė apie ugnį, kurioje visi degsime, „nebent Dievas panorės kitaip“. Indams pragaras niekada nebus amžinos kančios vieta, nes jie tiki, jog siela po kurio laiko reinkarnuojasi, kad atpirktų savo nuodėmes toje pačioje vietoje, kur jas padarė, – tai yra šiame pasaulyje. Vis dėlto jie turi dvidešimt vieną kančių vietą, ir tas vietas paprastai vadina „žemesniosiomis žemėmis“.

Budistai taip pat turi skirtingas bausmės rūšis, kurios gali ištikti sielą: aštuonis ugnies ir aštuonis visiško ledo pragarus, neskaitant karalystės, kurioje pasmerktasis nejaučia nei šalčio, nei karščio, tik begalinį alkį ir troškulį.

Tačiau niekas negali prilygti nesuskaičiuojamai daugybei kinų sugalvotų bausmių vietų; skirtingai nei kiti – kurie pragarą nugramzdino į Žemės gelmes, – jie nusikaltusias sielas užkėlė ant kalno, vadinamo Mažuoju Geležies Aptvaru, o šis savo ruožtu aptvertas Didžiuoju Aptvaru. Tarp šių aptvarų yra aštuoni dideli sluoksniuoti pragarai, kurių kiekvienas valdo šešiolika mažų pragarų, o šie savo ruožtu valdo dešimt milijonų žemiau esančių pragarų. Kinai taip pat teigia, kad demonai atsirado iš sielų, jau išpirkusių savo kaltes.

Beje, kinai vieninteliai įtikinamai aiškina demonų kilmę – jie pikti, nes patys savo kailiu patyrė niekšybių ir dabar nori, kad ir kiti tai patirtų amžinajame keršto rate.

„Kaip galbūt atsitiko ir man“, – tarė sau svetimšalis, prisiminęs panelės Prym žodžius. Demonas taip pat juos girdėjo ir jautė, kad prarado dalį sunkiai užkariautų pozicijų. Vienintelis būdas

atsigriebti buvo išvyti iš svetimšalio minčių bet kokią abejonę.

„Ką gi, tu suabejojai, – tarė demonas. – Tačiau baimė tebeegzistuoja. Pasakojimas apie kartuves puikus, labai pamokantis: žmonės dorybingi todėl, kad bijo, bet iš esmės jie niekšai ir visi yra mano palikuonys".

Svetimšalis drebėjo nuo šalčio, bet dar kurį laiką paliko atvirą langą.

– Dieve, aš nenusipelniau to, kas man atsitiko. Jeigu Tu taip padarei man, tai ir aš galiu tą patį padaryti kitiems. Bus teisinga.

Demonas išsigando, bet nesiryžo prabilti – negalėjo išsiduoti, jog taip pat bijo. Žmogus piktžodžiavo prieš Dievą ir teisino savo veiksmus – bet tai buvo pirmas kartas per dvejetą metų, kai demonas išgirdo jį kreipiantis į Dangų.

Tai buvo blogas ženklas.

„Tai geras ženklas“, – buvo pirmoji mintis, atėjusi Šantalei į galvą, kai ji išgirdo duonvežio furgonėlio pypsėjimą. Gyvenimas Viskuše tebetekėjo savo vaga, buvo atvežta duona, žmonės tuoj išeis iš namų, jie turėjo visą šeštadienį ir sekmadienį aptarti beprotiškam pasiūlymui, kurį gavo, o pirmadienio rytą – šiek tiek sąžinės graužiami – išlydės išvykstantį svetimšalį. Tada, tą patį vakarą, ji jiems papasakos apie lažybas ir praneš, kad jie laimėjo kovą ir tapo turtingi.

Niekada ji neįstengs pasidaryti šventa kaip Sabinas, bet daugelis ateinančių kartų ją minės kaip moterį, išgelbėjusią kaimą, antrąkart apsilankius Blogiui; galbūt sukurs apie ją legendų, būsimieji šios vietovės gyventojai tikriausiai ją įsivaizduos buvus labai gražią merginą, vienintelę, kuri niekada nepaliko Viskušo, kai dar buvo jauna, nes žinojo, kad turės atlikti vieną misiją. Dievobaimingos ponios jos garbei degins žvakes, susižavėję jaunuoliai dūsaus, kad negalėjo pažinti didvyrės.

Didžiavosi pati savimi, tačiau prisiminė, jog turi valdyti liežuvį ir neprasitarti apie jai priklausantį aukso luitą, antraip žmonės ją įkalbės pasidalyti savo dalį su jais, jeigu nori būti pripažinta šventąja.

Ji savotiškai padėjo svetimšaliui gelbėti jo sielą, ir Dievas tai turės omenyje, kai jai ateis laikas atsiskaityti už savo poelgius. Tačiau to žmogaus likimas jai mažai terūpėjo: dabar reikėjo laukti, kad tos dvi ateinančios dienos kuo greičiau prabėgtų, nes tokia paslaptis kaip ši beveik netilpo jos širdyje.

Viskušiečiai nebuvo nei geresni, nei blogesni už gretimų kaimų gyventojus, bet išties negalėjo įvykdyti nusikaltimo dėl pinigų – tuo ji buvo tikra. Dabar, kai istorija iškilo į viešumą, joks vyras ar moteris negalėjo pavieniui imtis iniciatyvos; pirma, todėl, kad atlygis bus padalytas po lygiai, ir ji nepažinojo nė vieno žmogaus, kuris norėtų rizikuoti pasipelnydamas kitų sąskaita. Antra, jeigu jie ir nutartų padaryti tai, kas jai atrodė neįtikėtina, jiems reikėtų gauti visuotinį pritarimą – galbūt be išsirinktosios aukos. Jeigu nors vienas žmogus pasisakys prieš tokį sumanymą – o tas žmogus, nesant kitų, bus ji – Viskušo vyrai ir moterys rizikuos visi

būti įduoti ir suimti. Geriau likti garbingu skurdžiumi negu kalėjime sėdinčiu turtuoliu.

Lipdama laiptais žemyn, Šantalė prisiminė, kad net paprasti seniūno rinkimai tokiame mažame kaime su trimis gatvėmis sukeldavo karštų ginčų ir tarpusavio nesantaiką. Kai buvo sumanyta žemiausioje Viskušo vietoje įkurti parką vaikams, prasidėjo tokia sumaištis, jog nė neprieita prie darbų, – vieni sakė, kad kaime vaikų nėra, kiti kalbėjo, kad vaikų tėvai atvažiuos per šventes į kaimą ir pamatys, jog šis tas pasistūmėjo į priekį. Viskuše buvo ginčijamasi dėl visko: dėl duonos kokybės, medžioklės įstatų, egzistuoja ar neegzistuoja prakeiktas vilkas, dėl keisto Bertos elgesio ir tikriausiai dėl slaptų panelės Prym pasimatymų su kai kuriais viešbučio svečiais, nors niekas niekada nedrįso apie tai užsiminti jai į akis.

Šantalė prisiartino prie furgonėlio su išraiška žmogaus, kuris pirmąkart gyvenime vaidina pagrindinį vaidmenį kaimo istorijoje. Iki šiol ji buvo bejėgė našlaitė, mergina, kuriai nesisekė ištekėti, vargšė naktinė darbininkė, nerandanti draugijos nelaimėlė. Kaimo gyventojai nieko nepraras laukdami: dar dvi dienos, ir jie visi ateis bučiuoti jai kojų, dėkoti už gausą ir dosnumą, galbūt primygtinai prašys iškelti savo kandidatūrą artimiausiuose

seniūno rinkimuose (gerai pagalvojus, gal ir neblogai būtų likti kurį laiką kaime ir pasinaudoti neseniai išsikovota garbe).

Būrelis žmonių, susirinkusių prie furgono, tylėdami pirko duoną. Visi atsigręžė į ją, bet nė vienas nepratarė nė žodžio.

– Kas nutiko šiame kaime? – paklausė vaikinas, atvežęs duoną. – Mirė kas nors?

– Ne, – atsakė kalvis, kuris, nors galėjo šeštadienio rytą ilgiau pamiegoti, buvo čia. – Vienam žmogui bloga, ir mes susirūpinę.

Šantalė nesuprato, kas dedasi.

– Greitai pirkite, ko norite pirkti, – išgirdo kažką sakant. – Vaikinui jau reikia važiuoti.

Ji mechaniškai padavė pinigus ir pasiėmė duoną. Pardavėjas trūktelėjo pečiais – lyg sakydamas, jog neįstengia suprasti, kas čia vyksta, – atskaičiavo grąžą, palinkėjo visiems geros dienos ir išvažiavo su savo furgonu.

– Dabar aš klausiu: kas nutiko kaime? – tarė Šantalė apimta baimės ir dėl to šiek tiek labiau, nei leidžia išsiauklėjimas, pakeldama balsą.

– Jūs žinote kas, – atsakė kalvis. – Norite, kad mes dėl pinigų įvykdytume nusikaltimą.

– Aš nieko nenoriu! Padariau tik tai, ko prašė tasai žmogus! Ar išprotėjote?

– Tai jūs išprotėjote. Jums nederėjo nieku gyvu būti to pamišėlio tarpininke! Ko jūs siekiate? Ką nors iš to uždirbsite? Norite paversti šį kaimą pragaru kaip Ahabo papasakotoje istorijoje? Užmiršote savigarbą ir gėdą?

Šantalė suvirpėjo.

– Jūs tikrai išprotėjote! Negi kas nors iš jūsų rimtai pasižiūrėjo į tą siūlymą?

– Palik ją, – tarė viešbučio šeimininkė. – Eime pusryčiauti.

Pamažu būrelis išsiskirstė. Šantalė, laikydama duoną, tebevirpėjo – neįstengė žengti nė žingsnio. Visi tie žmonės, kurie amžinai ginčijosi tarpusavyje, pirmą kartą buvo vieningi: kalta ji. Ne svetimšalis, ne pasiūlymas, bet ji, Šantalė Prym, nusikaltimo kurstytoja. Negi pasaulis apvirto aukštyn kojom?

Paliko duoną prie savo durų ir leidosi kalno link; nenorėjo nei valgyti, nei gerti, – apskritai nieko nenorėjo. Suprato kažką labai svarbaus, ir todėl ją ėmė baimė, išgąstis, begalinis siaubas.

Žmogui iš furgonėlio niekas nieko nepasakė.

Šiaip jau toks atsitikimas kaip šis būtų buvęs aptartas – paniekinamai ar juokaujamai, – bet

žmogus iš furgonėlio, išvežiojantis duoną ir paskalas po visus šio krašto kaimus, išvažiavo nesužinojęs, kas čia vyksta. Be abejonės, Viskušo gyventojai tądien susiėjo pirmą kartą ir dar neturėjo laiko vienas su kitu pasikalbėti apie tai, kas nutiko vakar vakarą – nors visi jau žinojo istoriją bare. Ir nesąmoningai sudarė savotišką tylėjimo sutartį.

Arba galbūt kiekvienas iš šių žmonių širdies gilumoje svarstė tai, ko neįmanoma apsvarstyti, vaizdavosi tai, ko neįmanoma įsivaizduoti.

Ją pašaukė Berta. Vis sėdėjo savo vietoje, veltui stebėdama kaimą, nes pavojus jau buvo atslinkęs, ir didesnis, negu galėjai tikėtis.

– Nenoriu kalbėtis, – tarė Šantalė. – Neįstengiu galvoti, reaguoti, ką nors pasakyti.

– Tada tik klausykis. Sėsk čia.

Iš visų, kuriuos sutiko nuo to laiko, kai pabudo, Berta vienintelė su ja elgėsi švelniai. Šantalė ne tik atsisėdo, bet ir ją apsikabino. Jiedvi ilgai šitaip sėdėjo, kol Berta nutraukė tylą.

– Dabar eik į mišką, atvėsink galvą. Žinai, kad tu čia niekuo dėta. Jie taip pat žino, bet jiems reikia kaltojo.

– Tai svetimšalis!

– Aš ir tu žinome, kad jis. Daugiau niekas. Visi nori manyti, kad buvo išduoti, kad tu anksčiau turėjai visa tai papasakoti, kad jais nepasitikėjai.

– Išduoti?

– Taip.

– Kodėl jie nori taip manyti?

– Pagalvok.

Šantalė pagalvojo. Todėl, kad jiems reikėjo kaltojo. Aukos.

– Nežinau, kuo baigsis ši istorija, – tarė Berta. – Viskušo gyventojai – geri žmonės, nors, kaip pati sakei, truputį bailūs. Šiaip ar taip, tau gal vertėtų kurį laiką pabūti toli nuo čia.

Tikriausiai Berta juokauja; į svetimšalio pasiūlymą niekas rimtai nepažiūrės. Niekas. Be to, ji neturi pinigų, neturi, kur išvažiuoti.

Netiesa: jos laukė aukso luitas, galėjo vežtis jį į bet kurį pasaulio kraštą. Bet nieku gyvu nenorėjo apie tai galvoti.

Tuo metu tarsi likimo ironija pro jas praėjo svetimšalis, kaip kiekvieną rytą traukdamas į kalnus. Pasisveikino linktelėdamas galvą ir nužingsniavo toliau. Berta jį nulydėjo akimis, o Šantalė dairėsi, ar niekas iš kaimiečių nepamatė, kaip jis sveikinosi su jomis. Sakytų, kad jinai jo bendrininkė, sakytų, kad apsikeitė slaptais ženklais.

– Jis rimtesnis. Kažkas keista.

– Galbūt suprato, kad jo juokai tapo tikrove.

– Ne, kažkas daugiau. Nežinau kas, bet... Tarsi... ne, ne, nežinau.

„Mano vyras tikriausiai žino“, – pagalvojo Berta, jausdama prie kairiojo savo šono kažką nemalonaus ir dirginančio. Bet ne laikas buvo su juo kalbėtis.

– Prisiminiau Ahabą, – pasakė ji panelei Prym.

– Nenoriu nieko girdėti apie Ahabą, nenoriu jokių istorijų, nieko! Tik noriu, kad pasaulis vėl būtų toks, koks buvo, kad Viskušas – su visais savo trūkumais – nebūtų sunaikintas žmogaus beprotybės!

– Atrodo, kad tu šią vietovę myli labiau, nei manėme.

Šantalė drebėjo. Berta vėl ją apkabino, padėjo merginos galvą sau ant peties, lyg ji būtų jos duktė, kurios niekada neturėjo.

– Kaip sakiau, Ahabas žinojo istoriją apie dangų ir pragarą, kurią tėvai seniau pasakodavo savo vaikams, tačiau kuri šiandieną jau užmiršta. Žmogus, jo arklys ir šuo traukė keliu. Kai jie ėjo pro didelį medį, trenkė žaibas, ir visi krito negyvi. Bet žmogus nesuprato palikęs šį pasaulį, tad toliau žingsniavo su abiem savo gyvuliais: kartais mirusieji ne iš karto suvokia naują savo padėtį...

Berta pagalvojo apie savo vyrą, kuris teberagino atsisveikinti su mergina, nes norėjo pasakyti kažką svarbaus. Galbūt jau metas jam paaiškinti, kad jis miręs ir kad liautųsi trukdęs jai pasakoti istoriją.

– Kelias buvo labai tolimas, įkalnėn, kaitino saulė, juos pylė prakaitas ir troškino. Už kelio posūkio jie pamatė nuostabius vartus, vieno marmuro, o toliau aukso plytelėmis grįstą aikštę, kurios viduryje stovėjo fontanas su trykštančiu krištoliniu vandeniu. Keleiviai pasuko prie žmogaus, saugančio vartus.

– Laba diena.

– Laba diena, – atsakė sargybinis.

– Kokia čia vieta, tokia nepaprastai graži?

– Tai dangus.

– Kaip gerai, kad atėjome į dangų, esame labai ištroškę.

– Ponas galite įeiti ir atsigerti vandens, kiek panorėsite...

Ir sargybinis parodė fontaną.

– Mano arklys ir šuniukas taip pat ištroškę.

– Labai gaila, – atsiliepė sargybinis. – Gyvuliams čia negalima įeiti.

Žmogus labai nusivylė, nes buvo be galo ištroškęs, tačiau neketino gerti vienas; padėkojo sargybiniui ir patraukė toliau. Ilgai kopę įkalnėn, jau

išsekę, priėjo vietą, kur stovėjo seni varteliai į sodybos kelią, apsodintą medžiais. Po vienu medžiu šešėlyje gulėjo vyras su kepure, tikriausiai miegojo.

– Laba diena, – tarė keleivis.

Vyras atsakė linktelėdamas galvą.

– Mes labai ištroškę, aš, mano arklys ir mano šuniukas.

– Antai tarp tų akmenų yra šaltinis, – parodė žmogus. – Gerkit į valias.

Žmogus, arklys ir šuniukas nuėjo prie šaltinio ir atsigėrė.

Keleivis grįžo padėkoti.

– Grįžkit kada panorėję, – atsakė vyras.

– Kad žinočiau: kaip vadinasi ši vieta?

– Dangus.

– Dangus? Bet sargybinis prie marmurinių vartų sakė, jog ten dangus!

– Ten ne dangus, ten pragaras.

Keleivis apstulbo.

– Jūs turite jiems uždrausti dangstytis jūsų vardu! Dėl šios klaidingos informacijos gali įvykti daug nesusipratimų!

– Nieku gyvu. Iš tikrųjų jie mums daro didelę paslaugą. Nes ten lieka tie, kurie geba palikti geriausius savo draugus...

Berta paglostė merginai galvą, pajuto, kad ten be paliovos kovoja Gėris su Blogiu, ir liepė eiti į mišką paklausti Gamtos, į kurį miestą jai važiuoti.

– Kadangi nuojauta man kužda, jog mūsų mažasis rojus, apsuptas kalnų, pasirengęs apleisti savo draugus.

– Klystate, Berta. Jūs priklausote prie kitos kartos. Anksčiau gyvenusių Viskuše piktadarių kraujo jūsų gyslose daugiau negu maniškėse. Čionykščiai vyrai ir moterys turi savigarbos. Jeigu neturi, vadinasi, nepasitiki vienas kitu. Jeigu nepasitiki vienas kitu, vadinasi, bijo.

– Ką gi, aš klystu. Vis dėlto daryk, kaip sakau, ir eik paklausyti gamtos.

Šantalė nuėjo. O Berta pasisuko į vyro šmėklą prašydama nusiraminti, ji suaugusi moteris – be to dar, nebejauno amžiaus, ir nereikia jos trukdyti, kai mėgina patarti jaunesniems žmonėms. Jau išmoko pasirūpinti pačia savimi, o dabar pasirūpins kaimu.

Vyras paprašė būti atsargią. Per daug nepatarinėti merginai, nes niekas nežino, kuo ši istorija baigsis.

Berta nustebo – manė, kad mirusieji viską žino, pagaliau ar ne jis pats ją įspėjo, kad kaimui gresia

pavojus? Galbūt jau suseno, ir jį pradeda apsėsti kitos manijos, ne tik srėbti sriubą tuo pačiu šaukštu.

Vyras atsakė, kad tai ji suseno, nes mirusieji lieka tokio pat amžiaus. Ir nors žino kai kuriuos dalykus, nesuvokiamus gyviesiems, praeina daug laiko, kol būna priimti į aukštesniųjų angelų buveinę; jis dar neseniai miręs (nepraslinko nė penkiolikos metų, kai paliko Žemę), turi dar išmokti daugybę dalykų, nors ir jaučia jau galįs pakankamai padėti.

Berta paklausė, ar aukštesniųjų angelų buveinė yra mielesnė ir patogesnė. Vyras atsakė, kad jam gerai ir kad ji liautųsi juokauti, o sutelktų energiją Viskušui gelbėti. Ne todėl, kad Viskušas jam ypatingai rūpėtų – galiausiai jis jau miręs, su juo dar niekas nekalbėjo apie reinkarnaciją (nors girdėjo keletą pokalbių šia tema), ir net jeigu reinkarnacija – tikras dalykas, jis norėtų atgimti nepažįstamoje vietoje. Bet jam patiktų, kad jo žmona ramiai ir patogiai nugyventų likusias jai šiame pasaulyje dienas.

„Tada nesirūpink“, – pagalvojo Berta. Vyras nesutiko su šiuo patarimu; žūtbūt norėjo, kad ji ką nors darytų. Jeigu Blogis laimėtų, jis įsigalėtų ne tik mažame užmirštame kaimelyje su trimis gatvėmis, aikšte ir bažnyčia, bet užkrėstų slėnį, rajoną, šalį, žemyną, jūras, visą pasaulį.

Nors Viskuše gyveno du šimtai aštuoniasdešimt vienas gyventojas, iš kurių jauniausia buvo Šantalė, o seniausia – Berta, kaimui vadovavo pustuzinis asmenų: viešbučio šeimininkė, atsakinga už tai, kad turistai gerai jaustųsi, kunigas, atsakingas už sielas, seniūnas, atsakingas už medžioklės įstatus, seniūno žmona, atsakinga už seniūną ir jo sprendimus, kalvis – kurį įkando prakeiktas vilkas ir kuriam pavyko likti gyvam – ir daugumos žemių aplink kaimelį savininkas. Beje, tai jis priešinosi sumanymui įrengti vaikų parką, tikėdamasis, jog ilgainiui Viskušas vėl suklestės, o vieta puikiai tiko prašmatnaus namo statybai.

Viskušo gyventojai mažai domėjosi, kas dedasi ar dėjosi kaime, – turėjo rūpintis avimis, kviečiais, šeima. Lankydavosi viešbutyje, eidavo į šv. Mišias, laikėsi įstatymų, įrankius taisėsi kalvėje ir retkarčiais nusipirkdavo žemės.

Žemių savininkas niekada neateidavo į barą; sužinojo, kas atsitiko, iš savo samdinės, kuri ten

buvo tą vakarą ir išėjo nepaprastai susijaudinusi. Ji papasakojo draugėms ir jam, jog viešbučio svečias – turtingas žmogus, nuo kurio mielai susilauktų vaiko, ir taip priverstų atiduoti jai dalį savo turtų. Sunerimęs dėl ateities – tai yra dėl to, kad panelės Prym istorija gali pasklisti atbaidydama medžiotojus ir turistus, jis skubiai sušaukė susirinkimą. Tuo metu, kai Šantalė suko į mišką, svetimšalis žingsniavo paslaptingais savo keliais, o Berta tarėsi su vyru, mėginti ar nemėginti gelbėti kaimo, būrelis atsakingųjų asmenų susirinko nedidelės bažnyčios zakristijoje.

– Vienintelis dalykas, kurį turime padaryti, – tai iškviesti policiją, – pasakė žemių savininkas. – Aišku, kad jokio aukso nėra. Manau, kad tas žmogus bando suvilioti mano samdinę.

– Jūs nežinote, ką šnekate, nes ten nebuvote, – atkirto seniūnas. – Auksas yra, panelė Prym nerizikuotų savo reputacija, jei nebūtų konkrečių įrodymų. Bet tai nieko nekeičia; turime iškviesti policiją. Svetimšalis tikriausiai koks nors banditas, už kurio galvą paskirta premija ir kuris nori čia paslėpti prisiplėštą gerą.

– Kokia kvailystė! – sušuko seniūno žmona. – Jeigu taip būtų, jis stengtųsi elgtis apdairiau.

– Ne apie tai kalbà. Turime tuojau kviesti policiją.

Visi sutarė. Kunigas įpylė truputį vyno, kad nuskaidrėtų sielos. Pradėjo svarstyti, ką sakys policijai, nes iš tikrųjų neturėjo jokio įkalčio prieš svetimšalį; veikiausiai viskas baigtųsi panelės Prym suėmimu, apkaltinus ją nusikaltimo kurstymu.

– Vienintelis įrodymas – auksas. Be aukso nėra kas daro.

Aišku. Bet kur buvo auksas? Jį matė tik vienas žmogus, tačiau ir jis nežinojo, kur auksas paslėptas.

Kunigas pasiūlė sudaryti paieškos būrius. Viešbučio šeimininkė atitraukė zakristijos lango, žvelgiančio į kapines, užuolaidą; parodė slėnį ir abipus jo stūksančius kalnus.

– Šimtas žmonių turėtų ieškoti šimtą metų.

Žemių savininkas tylomis apgailėjo, kad kapinės įkurtos šioje vietoje; vaizdas buvo puikus, o mirusiesiems tai nesvarbu.

– Kita proga norėsiu pakalbėti su jumis dėl kapinių, – pasakė jis kunigui. – Galiu pasiūlyti geresnę vietą mirusiesiems netoli nuo čia mainais į šį žemės sklypą šalia bažnyčios.

– Niekas nenorės jo pirkti ir statytis namą, kur anksčiau buvo laidojami mirusieji.

– Galbūt niekas iš kaimo. Bet yra turistų, pakvaišusių dėl vasarnamių, tik reikia paprašyti Viskušo gyventojų, kad neprasitartų apie kapines. Kaimas gaus daugiau pinigų, o seniūnija surinks daugiau mokesčių.

– Jūsų teisybė. Reikia visų paprašyti, kad neprasitartų. Nebus sunku.

Ir ūmai stojo tyla. Ilga tyla, kurios niekas nedrįso sudrumsti. Abi moterys žiūrėjo į gamtovaizdį, kunigas blizgino mažą bronzinę statulėlę, žemių savininkas gurkšnojo įsipylęs dar taurelę vyno, kalvis raišiojosi batų varstelius. Seniūnas kas minutę dirsčiojo į laikrodį, lyg jo lauktų kiti pasitarimai.

Bet nė vienas nejudėjo iš savo vietos; visi žinojo, kad kaimo gyventojai niekada niekam neprasitars, jei kas nors susidomės sklypu, kuriame yra kapinės; elgsis taip vien iš malonumo pamatyti dar vieną žmogų, apsigyvenusį jų kaime, kuriam grėsė pavojus išnykti. Nors už tylėjimą negaus nė sentavo.

Įsivaizduokite, jei gautų.

Įsivaizduokite, jei gautų tiek pinigų, kad užtektų visam likusiam gyvenimui.

Įsivaizduokite, jei gautų tiek pinigų, kad užtektų visam likusiam jų gyvenimui ir jų vaikų gyvenimui.

Kaip tik šią akimirką visiškai netikėtai zakristijoje pūstelėjo šilto vėjelio gūsis.

– Ką jūs siūlote? – paklausė kunigas po ilgos penketo minučių tylos.

Visi atsigręžė į jį.

– Jei gyventojai tikrai nieko nesakys, manau, jog dera toliau tartis, – atsiliepė žemių savininkas rūpestingai parinkdamas žodžius, nes jie galėjo būti gerai – arba blogai išsiaiškinti, nelygu požiūris.

– Tai geri žmonės: mėgstą darbą, santūrūs, – toliau gudraudama plėtojo mintį viešbučio šeimininkė. – Pavyzdžiui, net šiandien, kai duonos vežėjas norėjo sužinoti, kas nutiko, niekas nieko nepasakė. Manau, jog galime jais pasikliauti.

Vėl stojo tyla. Šį kartą slogi, nesiduodanti užmaskuojama. Tačiau žaidimą reikėjo tęsti, tad prabilo kalvis:

– Problema ne gyventojų santūrumas, problema yra faktas, jog žinome, kad šitaip daryti amoralu, nepriimtina.

– Ką daryti?

– Parduoti šventintą žemę.

Per kambarį nuvilnijo palengvėjimo atodūsis; dabar galėjo pradėti diskusiją apie moralę, nes su praktiškąja puse buvo ganėtinai pasistūmėta pirmyn.

– Amoralu matyti, kaip nyksta mūsų Viskušas, – tarė seniūno žmona. – Suvokti, kad mes paskutiniai čia gyvename ir kad mūsų senelių, prosenių, Ahabo, keltų svajonė po keliolikos metų žlugs. Netrukus ir mes patys paliksime kaimą: išvažiuosime arba į prieglaudą, arba maldauti savo vaikų, kad pasirūpintų sergančiais senukais, keistais, negalinčiais pritapti dideliame mieste, gailaujančiais dėl to, ką paliko, liūdnais, kad nebegali ateinančiai kartai garbingai perduoti dovanos, kurią gavo iš tėvų.

– Jūsų tiesa, – atsakė kalvis. – Gyvenimas, kurį gyvename, amoralus. Kai Viskušas bus bebaigiąs griūti, šie laukai bus tiesiog palikti arba nupirkti beveik už dyką; atvažiuos mašinos, nuties gerus kelius. Namai bus sulyginti su žeme, ir plieniniai prekių sandėliai pakeis statinius, kuriuos mūsų protėviai statė veido prakaite. Žemdirbystė bus mechanizuota, žmonės čia dirbs dieną, o vakarais grįš į savo namus, toli nuo čia. Kokia gėda mūsų kartai: leidome vaikams išvažiuoti, neįstengėme jų išlaikyti prie savęs.

– Reikia kokiu nors būdu gelbėti šį kaimą, – tarė žemių savininkas, kuris, ko gero, vienintelis pelnėsi iš nykstančio Viskušo, nes galėjo viską supirkti, o paskui parduoti kokiai nors didelei gamyklai.

Bet neketino pigiai parduoti žemių, kuriose galbūt buvo užkastas lobis.

– Ką pasakysite, pone kunige? – paklausė viešbučio šeimininkė.

– Vienintelis dalykas, kurį gerai išmanau, yra mano tikėjimas, kad vieno asmens auka išgelbėjo visą žmoniją.

Trečiąkart stojo tyla, bet trumpesnė.

– Turiu pasirengti šeštadienio Mišioms, – tarė kunigas. – Kodėl mums nesusirinkus vakare?

Visi tuojau sutiko, sutarė, kelintą valandą vakaro vėl susirinks; atrodė nepaprastai užsiėmę, lyg jų lauktų kažkas labai svarbaus.

Vienas seniūnas liko šaltakraujiškas.

– Jūs ką tik pasakėte be galo įdomų dalyką. Puiki tema gražiam pamokslui. Manau, kad šiandien mums visiems reikia dalyvauti Mišiose.

Šantalė jau nebedvejojo; pasuko prie Y pavidalo akmens, galvodama, ką darys išsikasusi auksą. Grįš namo, pasiims ten saugomus pinigus, persirengs geresniais drabužiais, nusileis keliu į slėnį ir mėgins nemokamai išvažiuoti. Jokių lažybų: tie žmonės neverti turto, kurį jau beveik galėjo pasiekti ranka. Jokių lagaminų; nenorėjo, kad manytų, jog palieka Viskušą visam laikui – su gražiomis, bet niekam nereikalingomis jo istorijomis, bailiais ir mandagiais gyventojais, amžinai lankytojų pilnu baru, kur žmonės kalba vis apie tuos pačius dalykus, su jo bažnyčia, kurios ji niekada nelankė. Aišku, visada buvo galimybė susidurti su policija, laukiančia jos autobusų stotelėje, jeigu svetimšalis bus pranešęs apie vagystę ir taip toliau, ir taip toliau. Bet dabar ji buvo pasirengusi bet kokiai rizikai.

Neapykanta, kurią jautė prieš pusvalandį, virto daug malonesniu jausmu: noru atkeršyti.

Buvo patenkinta, kad ji – tas asmuo, kuris pirmąkart parodys visiems tiems žmonėms jų niekšybę, paslėptą naivių ir apsimestinai gerų sielų gelmėje. Visi svajojo apie galimybę nusikalsti – tik svajojo, nes niekada nieko nepadarytų. Miegos likusį varganą savo gyvenimą kartodami patys sau, kad negalėjo pasielgti nedorai, kad buvo kilnūs, pasiryžę žūtbūt ginti kaimo orumą, bet sykiu žinos, jog tik baimė sutrukdė nužudyti nekaltąjį. Kiekvieną rytą girsis sau patiems, kad liko sąžiningi, ir kiekvieną vakarą kaltins save, kad praleido gerą progą.

Artimiausius tris mėnesius bare bus kalbama tik apie vieną dalyką – kilnių kaimo vyrų ir moterų garbingumą. Paskui, atėjus medžioklės sezonui, šios kalbos kurį laiką liausis – nes užsieniečiams nereikia nieko žinoti, jie mėgsta susidaryti įspūdį, kad yra nuošalioje vietovėje, kur visi draugai, kur visada viešpatauja gėris, gamta dosni, o vietiniai produktai, pardavinėjami iš mažo stelažo – kurį viešbučio šeimininkė vadina „krautuvėle“, – prisigėrę šios nesavanaudiškos meilės.

Tačiau medžioklės sezonas baigsis, ir žmonės vėl galės laisvai šnekėti ta tema. Šį kartą, ilgus vakarus svajoję apie prarastus pinigus, pradės kurti hipotezes: kodėl niekas neišdrįso nakties tylumoje

nužudyti senos, nereikalingos Bertos už dešimt aukso luitų? Kodėl piemuo Santjagas, kas rytą genantis savo bandą į kalnus, nežuvo per nelaimingą atsitikimą medžioklėje?

Aptars įvairias hipotezes, pradžioje kiek gėdydamiesi, paskui su įniršiu.

Po metų ims vieni kitų nekęsti – kaimas turėjo savo šansą ir jį praleido. Klausinės apie panelę Prym, dingusią be pėdsakų, galbūt išsivežusią auksą, kurį slepiant matė svetimšalį. Minės ją kuo blogiausiai: našlaitė, nedėkinga, vargšė mergina, kuriai visi stengėsi padėti, kai mirė senelė, ir kuriai pavyko gauti tarnybą bare, nes nesugebėjo susirasti vyro ir išvažiuoti, kuri gulėjo su viešbučio svečiais, paprastai vyresniais už ją vyrais, kuri vylingai šaudė akutėmis į visus turistus, kad gautų kuo daugiau arbatpinigių.

Praleis likusį gyvenimą graužiami savigailos ir neapykantos; Šantalė jautėsi laiminga, tai buvo jos kerštas. Niekada neužmirš, kaip į ją žiūrėjo žmonės, susirinkę prie furgonėlio, maldaudami tylėti apie nusikaltimą, kurio jie niekada nedrįs įvykdyti, ir kaip paskui nusiteikė prieš ją, lyg ji būtų buvusi kalta, kad galiausiai visas šis bailumas iškilo aikštėn.

„Švarkas. Odinės kelnės. Velkuosi dvi palaidinukes, prisirišu prie liemens auksą. Švarkas. Odinės kelnės. Švarkas“.

Ir štai ji ten, prie Y pavidalo akmens. Šalia šaka – su ja prieš dvi dienas rausė žemę. Mėgavosi akimirka, kuri sąžiningą būtybę vienu gaistu turėjo paversti vagile.

Nieko panašaus. Svetimšalis ją išprovokavo, ir ji jam atsimokėjo tuo pačiu. Nevogė, o atsiėmė atlygį už tai, kad suvaidino skelbėjos vaidmenį toje prasto skonio komedijoje. Ji nusipelnė aukso – ir netgi daugiau – todėl, kad matė žudikų žvilgsnius, nors susirinkusieji prie furgonėlio ir nepadarė nusikaltimo, todėl, kad visą gyvenimą pragyveno čia, todėl, kad tris naktis praleido nesudėdama bluosto, todėl, kad jos siela nuo šiol jau pražuvusi – jei išvis egzistuoja siela ir pražūtis.

Pakasė, kur buvo surausta žemė, ir pamatė luitą. Kai tik jį pamatė, išgirdo kažkokį garsą.

Kažkas ją sekė. Nesąmoningai sužėrė į duobę truputį žemės, suprasdama, kad tai nieko neduos. Atsisuko pasirengusi tuojau pasiaiškinti, kad ieškojo lobio, nes matė svetimšalį einant šiuo takeliu, o šiandien pastebėjo suraustą žemę.

Bet tai, ką išvydo, atėmė jai žadą, – tam, kas stovėjo priešais, nerūpėjo lobiai nei kaimo krizės, teisybės ar neteisybės; jam rūpėjo tik kraujas.

Balta žymė kairėje ausyje. Prakeiktas vilkas.

Stovėjo tarp jos ir artimiausio medžio; neįmanoma pro jį praeiti. Šantalė visa suakmenėjo, užhipnotizuota mėlynų žvėries akių; protas dirbo pašėlusiu tempu, svarstydamas, ką daryti artimiausią sekundę. Tvoti šaka? Ji per plona, neatsiginsi nuo puolančio žvėries. Šokti ant Y pavidalo akmens? Akmuo per žemas. Netikėti legenda ir žiūrėti į jį kaip į paprastą, matyt, nuo gaujos nuklydusį vilką? Pernelyg rizikinga, geriau galvoti, kad legendose visada slypi tiesa.

„Bausmė".

Nepelnyta bausmė, kaip ir visa, kas jai atsitiko gyvenime: Dievas, regis, pasirinko ją, kad parodytų, jog nė kiek nemyli pasaulio.

Nesąmoningai išmetė ant žemės šaką ir be galo lėtu judesiu – jai atrodė, kad tai truko amžinybę – rankomis susiėmė kaklą: negalėjo leisti, kad vilkas perkąstų gerklę. Pasigailėjo, kam neapsivilko odinių kelnių – antra pavojinga vieta buvo kojos, kur eina venos, joms plyšus, ji per dešimt minučių nukraujuotų, bent jau taip sakė medžiotojai, teisindamiesi, kodėl avi ilgaauliais batais.

Vilkas pražiojo nasrus ir sustugo. Staugsmas buvo kimus, pavojingas, ne grasinantis, o įspėjantis, kad tuoj puls. Šantalė stovėjo įsmeigusi žvilgsnį

į jo akis, nors širdis smarkiai plakė, nes dabar vilkas rodė dantis.

Tai buvo laiko klausimas: arba jis puls, arba nueis, bet Šantalė žinojo, kad puls. Apsidairė, ar neras kokio akmens, kurį galėtų lengvai pakelti, bet nieko nepamatė. Ryžosi eiti tiesiai į žvėrį; įkąsta bėgtų su juo prie medžio, nors jis būtų įsikabinęs į jos kūną. Reikėjo nepaisyti skausmo.

Prisiminė auksą. Tarė sau, kad greitai grįš jo pasiimti. Puoselėjo visas įmanomas viltis, kabinosi į viską, kas tik teikė bent kokių jėgų ištverti, kai draskys kūną aštrūs dantys, pasirodys kaulai, gal net pati pargrius ir bus pačiupta už kaklo.

Pasirengė bėgti.

Tą akimirką kaip filme pamatė kažką šmėstelint už vilko, nors ir tolokai.

Žvėris taip pat pajuto dar kažką esant, bet nepajudino galvos, ir Šantalė toliau atkakliai žiūrėjo į jo akis. Atrodė, kad iš tiesų jam pulti neleidžia jos žvilgsnio galia, ir ji nenorėjo daugiau niekuo rizikuoti; jeigu čia kažkas atklydo – jos šansai likti gyvai padidėjo – tegu galiausiai tai kainuotų net jos aukso luitą.

Kažkas už vilko nugaros tyliai prisiartino ir pasuko į kairę. Šantalė žinojo, kad ten yra kitas medis, į kurį lengva įlipti. Tą akimirką atlėkė akmuo ir

nukrito prie pat žvėries. Vilkas nepaprastai vikriai apsisuko ir puolė į tą pusę, iš kurios grėsė pavojus.

– Bėk! – sušuko svetimšalis.

Šantalė metėsi prie medžio, kuris buvo vienintelė išsigelbėjimo vieta, o tuo tarpu vyras be galo mikliai įkopė į kitą medį. Kai prakeiktasis vilkas atsidūrė šalia, jis jau buvo saugus.

Vilkas pradėjo staugti ir šokinėti, kartais pasilypėdamas kamienu, bet paskui vėl nučiuoždamas žemyn.

– Laužkite šakas! – suriko Šantalė.

Tačiau svetimšalis atrodė apimtas savotiško transo. Šantalė turėjo pakartoti kelis kartus, kol jis suprato, ko ji prašo. Jis pradėjo laužyti šakas ir mėtyti į žvėrį.

– Nedarykite šito! Laužkite šakas, dėkite vieną prie kitos ir uždekite! Aš neturiu žiebtuvėlio, darykite, kaip prašau!

Jos balse skambėjo neviltis, nes situacija buvo kritiška; svetimšalis sudėjo šakas į krūvą, bet praslinko visa amžinybė, kol įžiebė ugnį; praėjusią dieną siautusi audra viską permerkė, o tuo metų laiku saulė neprasimušdavo pro debesis.

Šantalė laukė, kol pasidarytas deglas pakankamai įsidegs. Dėl jos svetimšalis galėjo čia prabūti visą likusią dieną, kankinamas baimės, kurią norėjo

primesti pasauliui, bet jai reikėjo ištrūkti, todėl buvo priversta jam padėti.

– Dabar parodykite, kad esate vyras! – suriko. – Leiskitės iš medžio, tvirtai suėmęs deglą, ir laikykite jį nukreipęs į vilką!

Svetimšalis buvo paralyžiuotas.

– Darykite, ką sakau! – sušuko vėl, ir žmogus, išgirdęs jos balsą, suprato visą šiuose žodžiuose slypinčią galią – galią, kuri kyla iš siaubo, iš gebėjimo greitai reaguoti, baimę ir skausmą atidedant vėlesniam laikui.

Ėmė leistis iš medžio su deglu rankose, nepaisydamas kibirkščių, kurios retkarčiais apžerdavo veidą. Iš arti pamatė žvėries dantis ir putotus nasrus, dar labiau išsigando, bet reikėjo kažką daryti – kažką, ką turėjo padaryti, kai buvo pagrobta žmona, nužudytos dukterys.

– Nenuleiskite nuo žvėries akių! – išgirdo sakant merginą.

Jis pakluso. Kiekvieną akimirką darėsi vis lengviau, jau nebežiūrėjo į priešo ginklus, bet į priešą savo paties viduje. Abiejų padėtis buvo vienoda, abu galėjo sukelti siaubą – vienas kitam.

Pasiekė kojomis žemę. Vilkas atsitraukė išsigandęs ugnies: tebestaugė ir tebešokinėjo, bet nesiartino.

– Pulkite jį!

Jis žengė į žvėrį, tas sustaugė taip garsiai kaip niekada, iššiepė dantis, bet vėl atsitraukė.

– Persekiokite! Vykite iš čia!

Ugnis dabar smarkiai liepsnojo, bet svetimšalis pamatė, kad greitai apsidegins rankas, nebeturėjo daug laiko. Ilgai negalvodamas, įsmeigęs žvilgsnį į baisias mėlynas akis, ėmė bėgti link vilko; tas liovėsi staugti ir šokinėti – apsisuko ir dingo miške.

Šantalė akies mirksniu išlipo iš medžio. Skubiai prisirinko saują šakelių nuo žemės ir pasidarė deglą sau pačiai.

– Eime dabar iš čia. Greitai.

– Kur?

Kur? Į Viskušą, kad visi pamatytų, jog jie grįžta kartu? Į kitus žabangus, kur ugnis nepadarys jokio efekto? Nugarą jai pervėrė baisus skausmas, ir ji griuvo ant žemės, širdis pašėlusiai daužėsi.

– Užkurkite laužą, – tarė svetimšaliui. – Leiskite man pagalvoti.

Mėgino pasijudinti ir suriko iš skausmo – sakytum kažkas į petį buvo įsmeigęs durklą. Svetimšalis sukrovė lapus, šakas ir užkūrė laužą. Vos sujudėjusi Šantalė susiriesdavo iš skausmo ir kimiai sudejuodavo; tikriausiai lipdama į medį rimtai susižeidė.

– Būkite rami, nesusilaužėte nė vieno kaulelio, – tarė svetimšalis, matydamas ją dejuojant. – Man taip yra buvę anksčiau. Kai organizmas patiria itin didelę įtampą, raumenys susitraukia ir mus šitaip suklaidina. Leiskite pamasažuosiu.

– Nelieskit manęs. Nesiartinkit. Nekalbėkit su manimi.

Skausmas, baimė, gėda. Be abejonės, jis buvo čia, kai ji atkasinėjo auksą; žinojo – nes demonas jo palydovas, o demonai pažįsta žmogaus sielą, – jog šį kartą Šantalė atėjo jo pavogti.

Taip pat žinojo, kad šią valandėlę visas kaimas svajoja įvykdyti nusikaltimą. Sykiu žinojo, kad jie nieko nepadarys, nes bijo, tačiau atsakyti į jo klausimą: ar žmogus iš esmės blogas – užteko ketinimo. Žinojo, kad ir ji norėjo pabėgti, jų vakarykštės lažybos jau nieko nebereiškė, jis galėjo grįžti, iš kur atvykęs (pagaliau iš kur?), su neliestu savo lobiu ir pasitvirtinusiomis dvejonėmis.

Šantalė pamėgino rasti kuo patogiausią padėtį ir atsisėsti, bet veltui; liko gulėti nejudėdama; ugnis neprileis arti vilko, bet greitai patrauks piemenų dėmesį, nes jie pro čia vaikščioja. Ir juodu pamatys drauge.

Ji prisiminė, kad dabar šeštadienis. Žmonės savo namuose, pilnuose bjaurių niekučių, garsių

paveikslų reprodukcijų, kabančių ant sienų, gipsinių šventųjų statulėlių, mėgina prasiblaškyti – o šį savaitgalį tam yra geriausia proga nuo pat Antrojo pasaulinio karo pabaigos.

– Nekalbėkite su manimi.

– Aš nieko nesakiau.

Šantalė buvo bepravirkstanti, bet nenorėjo verkti jo akivaizdoje. Sulaikė ašaras.

– Išgelbėjau jums gyvybę. Nusipelniau to aukso.

– Aš jums išgelbėjau gyvybę. Vilkas būtų jus puolęs.

Tai buvo tiesa.

– Kita vertus, manau, jog kažką išgelbėjote manyje, – toliau kalbėjo svetimšalis.

Triukas. Dedasi, kad nieko nematė; savotiškai prašosi leidžiamas pasiimti savo turtą, laimingai išvažiuoti iš čia visam laikui, ir taškas.

– Vakarykštės lažybos... Jūsų tiesa. Mano skausmas buvo toks didelis, jog norėjau, kad ir kiti kentėtų taip pat kaip aš; man tai atrodė vienintelė paguoda.

Svetimšalio demonui nepatiko, ką išgirdo. Jis paprašė Šantalės demono jam padėti, bet šis, tik neseniai prie jos pristojęs, dar neturėjo merginai visos galios.

– Ar tai ką nors keičia?

– Nieko. Lažybos tebegalioja, ir žinau, kad jūs laimėsite. Bet aš, nelaimingasis, tai suprantu, kaip suprantu, kodėl pasidariau nelaimingas: todėl, kad galvojau, jog nenusipelniau to, kas man atsitiko.

Šantalė klausė savęs, kaip iš čia pasitraukti; nors dar buvo rytas, negalėjo amžinai čia likti.

– Kadangi manau, jog nusipelniau savo aukso, aš jį pasiimsiu, jei neprieštarausite, – tarė ji. – Patariu ir jums padaryti tą patį; nė vienam iš mūsų nereikia grįžti į Viskušą; galime eiti tiesiai į slėnį, susistabdyti pravažiuojantį automobilį ir kiekvienas leistis savo likimo keliais.

– Jūs galite eiti. Bet šią valandą kaimo gyventojai tariasi, kas turės mirti.

– Galbūt. Jie tarsis dvi artimiausias dienas, kol baigsis terminas; paskui dvejus metus ginčysis, kas turėjo būti auka. Jie neryžtingi, kai reikia veikti, ir nepermaldaujami, kai kaltina kitus – pažįstu savo kaimą. Jei negrįšite, nesivargins net ginčytis; galvos, kad aš viską prasimaniau.

– Viskušas toks pat kaip ir kiti kaimai pasaulyje, ir viskas, kas čia dedasi, vyksta visuose žemynuose, kaimuose, stovyklose, vienuolynuose, nesvarbu kur. Bet jūs nesuprantate šito, kaip nesuprantate, kad šį kartą likimas dirbo mano naudai: pasirinkau idealų asmenį man padėti. Būtybę,

kuri, nors iš pažiūros atrodo darbšti ir garbinga moteris, taip pat nori atkeršyti. Kadangi negalime matyti tikrojo priešo, visą savo pyktį išliejame ant visko, kas mus supa. Tas kerštas niekada nepatenkinamas, nes nukreiptas prieš patį gyvenimą.

– Apie ką čia mes kalbame? – paklausė Šantalė, suirzusi, kad šis žmogus, asmuo, kurio labiausiai nekentė pasaulyje, taip gerai pažįsta jos sielą. – Kodėl nepasiimame pinigų ir neišvažiuojame?

– Todėl, kad vakar supratau, jog pasiūlydamas tai, kas man šlykščiausia – žmogžudystę be priežasties, kaip atsitiko mano žmonai ir dukterims, – aš iš tikrųjų norėjau išsigelbėti. Prisimenate filosofą, kurį citavau per antrąjį mūsų pokalbį? Tą, kuris sakė, kad Dievo pragaras yra kaip tik Jo meilė žmonėms, nes žmonių poelgiai Jį kankina kiekvieną Jo amžino gyvenimo sekundę?

Ką gi, tas pats filosofas yra pasakęs kitą dalyką: „Žmogui reikia to, ką turi blogiausio savyje, kad pasiektų, kas jame geriausia“.

– Nesuprantu.

– Anksčiau aš galvojau tik apie kerštą. Kaip jūsų kaimo gyventojai, svajojau, dieną naktį kūriau planus, bet nieko nedariau. Ilgainiui spaudoje pradėjau sekti žmones, kurie panašiomis aplinkybėmis prarado mylimas būtybes, tačiau paskui elgėsi

visiškai priešingai nei aš: būrė aukų rėmimo grupes, neteisybes atskleidžiančias organizacijas, rengė kampanijas, norėdami įrodyti, kad netekties skausmas niekada negali būti įveiktas kerštu. Bandžiau ir aš į viską žiūrėti švelnesniu žvilgsniu: nepavyko. Bet dabar, kai sukaupiau drąsą, kai pasiekiau galutinę ribą, išvydau ten, tolumoje, šviesą.

– Kalbėkite toliau, – tarė Šantalė, nes pati taip pat matė kažkokią šviesą.

– Nenoriu įrodyti, kad žmonija pagedusi. Noriu įrodyti iš tiesų, kad aš pats nesąmoningai prisiprašiau to, kas man atsitiko – nes esu blogas, visiškai degradavęs žmogus ir nusipelniau bausmės, kuria gyvenimas mane nubaudė.

– Jūs norite įrodyti, kad Dievas yra teisingas.

Svetimšalis truputį pagalvojo.

– Galbūt.

– Nežinau, ar Dievas teisingas. Bent jau mano atžvilgiu kažin. Tai, kas labiausiai žeidžia mano sielą, yra bejėgiškumo pojūtis. Nesiseka būti gerai, kaip norėčiau, nei blogai, kokia, man atrodo, turėčiau būti. Prieš keletą minučių maniau, kad Dievas pasirinko mane, norėdamas nubausti už visą tą liūdesį, kurį Jam suteikia žmonės. Spėju, kad ir jums kyla tokių pat abejonių, tik daug aukštesnio lygio: už jūsų gerumą nebuvo atlyginta.

Šantalė pati stebėjosi savo žodžiais. Svetimšalio demonas pamatė, kad merginos angelas ėmė labiau švytėti, ir padėtis galėjo visiškai pasikeisti.

– Nepasiduok, – paragino kitą demoną.

– Nepasiduodu, – atsakė tas. – Bet kova sunki.

– Jūsų problema – visai ne Dievo teisingumas, – tarė svetimšalis. – Bet tas faktas, kad dėl savo pasirinkimo visada tampate aplinkybių auka. Pažįstu daug žmonių, patekusių į tokią situaciją.

– Pavyzdžiui, jūs.

– Ne. Aš priešinausi tam, kas man atsitikdavo, nepaisydamas, ar žmonėms patinka, ar nepatinka mano elgesys. Jūs, atvirkščiai, patikėjote našlaitės, bejėgės merginos, žūtbūt siekiančios pripažinimo, vaidmeniu; kadangi taip ne visada susiklosto, jūsų poreikis būti mylimai virsta slaptu keršto troškuliu. Širdies gilumoje jūs norite būti tokia kaip kiti Viskušo gyventojai – beje, širdies gilumoje mes visi norime būti tokie kaip kiti. Bet likimas jums lėmė skirtingą kelią.

Šantalė nesutikdama papurtė galvą.

– Daryk ką nors, – paragino Šantalės demonas savo bendrą. – Ji sako ne, tačiau jos siela supranta, kad ji iš tiesų sako taip.

Svetimšalio demonas pasijuto pažemintas: ką tik pristojęs jo bendras pamatė, kad jis nepakankamai stiprus nutildyti žmogų.

– Žodžiai niekur nenuveda, – atsakė jis. – Leiskime jiems kalbėti, nes pats gyvenimas privers juos pasielgti kitaip.

– Nenorėjau jūsų pertraukti, – tarė svetimšalis. – Pasakokite toliau, kaip buvote pradėjusi, apie Dievo teisingumą.

Šantalė buvo patenkinta, kad nebereikės klausyti, ko nenorėjo girdėti.

– Nežinau, ar mane suprasite. Bet tikriausiai pastebėjote, kad Viskušas – nelabai religingas kaimas, nors kaip ir kiti aplinkiniai kaimai turi bažnyčią. Aišku, todėl, kad Ahabas, nors ir atverstas šventojo Sabino, rimtai abejojo kunigų įtaka; kadangi dauguma pirmųjų gyventojų buvo plėšikai, jis manė, kad dvasininkai, grasindami amžinąja kančia, juos tik vėl pastūmės į nusikaltimus. Žmonės, kurie nieko neturi prarasti, niekada negalvoja apie amžinąjį gyvenimą.

Kai pasirodė pirmasis kunigas, Ahabas pastebėjo, kad taip gali atsitikti. Todėl kaip atsvarą įvedė kažką panašaus, ką buvo sužinojęs iš žydų: atleidimo dieną. Tik sugalvojo sukurti savišką ritualą.

Kartą per metus gyventojai užsidarydavo savo namuose ir surašydavo du sąrašus. Paskui atsisukdavo į aukščiausią kalną ir pakeldavo pirmą sąrašą į dangų.

„Štai čia, Viešpatie, mano nuodėmės, kuriomis nusikaltau prieš Tave“, – sakydavo ir išvardydavo padarytus nusikaltimus. Apgavystes prekiaujant, svetimavimą, melą ir panašius dalykus. „Labai nusikaltau ir prašau atleisti, kad Tave taip įžeidžiau“.

Paskui – ir tai buvo Ahabo sugalvota – gyventojai išsitraukdavo iš kišenės antrą sąrašą ir jį taip pat iškeldavo į dangų, atsisukę į tą patį kalną. „O čia, Viešpatie, sąrašas Tavo skriaudų, – sakydavo. – Vertei mane dirbti daugiau, negu reikėjo, mano duktė susirgo, nors aš meldžiausi, vogiau, kai mėginau būti doras, kentėjau be reikalo“.

Baigę skaityti antrąjį sąrašą, pridėdavo: „Aš buvau neteisingas Tau, o Tu buvai neteisingas man. Tačiau, kadangi šiandien atleidimo diena, mes atleisime vienas kitam ir galėsime vėl metus būti drauge“.

– Atleisti Dievui, – tarė svetimšalis. – Atleisti Dievui, kuris be paliovos kuria ir griauna.

– Šis mūsų pokalbis per daug intymus ir man nepatinka, – pasakė Šantalė, žiūrėdama į kitą

pusę. – Ne tiek jau daug išmokau iš gyvenimo, kad galėčiau jums ką nors aiškinti.

Svetimšalis tylėjo.

„Šito aš nemėgstu“, – pagalvojo svetimšalio demonas, išvydęs įsižiebiant šalia jo šviesą, kurios nieku gyvu nenorėjo ten matyti. Prieš dvejus metus viename iš daugelio pasaulio paplūdimių buvo ją privertęs atsitraukti.

Kunigas žinojo, kad dėl gausybės legendų, keltų ir protestantų įtakos, kai kurių bjaurių šį kaimą nuramdžiusio arabo pavyzdžių, dėl nuolat apylinkėse siautusių plėšikų Viskušas tikrai nėra religingas kaimas, nors gyventojai ateidavo į bažnyčią, kai krikštijo vaikus ir tuokėsi (šiandien tai tebuvo tolimas prisiminimas), kai laidojo mirusiuosius (tai, be abejo, atsitikdavo vis dažniau) ir kai būdavo laikomos Kalėdų šv. Mišios. Šiaip jau mažai kas varginosi ateiti į dvejas savaitines pamaldas, kurių vienos vykdavo šeštadienį, o antros sekmadienį, abejos vienuoliktą valandą ryto; tačiau kunigas būtinai jas laikydavo; net jei galėjai pamanyti, kad jis tuo nori pateisinti savo buvimą čia ir sudaryti švento bei užsiėmusio žmogaus įspūdį.

Didžiai jo nuostabai, tą dieną bažnyčia buvo tokia pilna, jog jis ryžosi leisti daliai žmonių sustoti apie altorių – antraip visi nebūtų tilpę. Užuot įjungęs elektrinius šildytuvus, kabančius palubėje, turėjo paprašyti, kad atidarytų du šoninius langelius,

nes žmones jau pylė prakaitas; kunigas klausė savęs, ar jie prakaituoja iš karščio, ar iš įtampos, kuri tvyrojo minioje.

Visas kaimas buvo čia, išskyrus panelę Prym – galbūt susigėdusią dėl savo vakarykštės kalbos – ir senąją Bertą, kurią visi spėjo esant religijai alergiška ragana.

– Vardan Dievo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios.

Atsiliepė garsus „Amen". Kunigas pradėjo liturgiją, sukalbėjo pradžios maldą, pasiuntė nuolatinę dievobaimingą parapijietę perskaityti skaitinių, iškilmingai užgiedojo atsakomąją psalmę ir griežtu, lėtu balsu perskaitė Evangeliją. Paskui paprašė esančius suoluose atsisėsti, o kiti liko stovėti.

Atėjo laikas pamokslui.

– Evangelijoje pagal Luką yra vieta, kur vienas žymus žmogus prisiartina prie Jėzaus ir klausia: *„Gerasis Mokytojau, ką turiu daryti, kad laimėčiau amžinąjį gyvenimą?"* Ir, mūsų nuostabai, Jėzus atsako: *„Kodėl vadini mane geru? Niekas nėra geras, tik Dievas".*

Daugelį metų vis grįždavau prie šio nedidelio Evangelijos fragmento, mėgindamas suprasti, ką pasakė mūsų Viešpats: kad Jis nėra geras? Kad visa krikščionybė su savo meilės idėja pagrįsta mokymu To, kuris save laikė blogu? Kol galiausiai

supratau: Kristus tą akimirką susitapatina su savo žmogiškąja prigimtimi. Kaip žmogus Jis blogas, kaip Dievas geras.

Kunigas nutilo, vildamasis, kad tikintieji suprato. Jis melavo pats sau: tai, ką tuokart sakė Kristus, jam vis dar buvo neaišku, nes jeigu Jo žmogiškoji prigimtis buvo bloga, tokie pat buvo Jo žodžiai ir veiksmai. Bet tai teologinė diskusija, kuri jam dabar nerūpėjo; rūpėjo tik, kad jo paaiškinimas būtų įtikinantis.

– Šiandien plačiai ta tema nekalbėsiu. Noriu, kad visi jūs suprastumėt, jog mes, žmonės, turime susitaikyti su tuo, kad mūsų prigimtis žema, pagedusi, ir jeigu išvengėme amžinosios bausmės, tai vien todėl, kad Jėzus leidosi paaukojamas už žmonijos išganymą. Kartoju: mus išgelbėjo Dievo Sūnaus auka. Vieno asmens auka.

Noriu baigti šį pamokslą jums primindamas vienos iš šventųjų Biblijos knygų – Jobo knygos – pradžią. Dievui sėdint savo dangiškajame soste, prisiartino demonas su Juo pasikalbėti. Dievas paklausė:

– Iš kur ateini?

– Apėjau žemę aplinkui ir išvaikščiojau ją, – atsakė demonas.

– Ar nepastebėjai mano tarno Jobo? Ar nematei, kaip jis mane garbina ir man atnašauja visas savo aukas?

Demonas nusijuokė ir pateikė argumentą:

– Galų gale Jobas viską turi, tai kodėl jam negarbinti Dievo ir neatnašauti aukų? Atimk iš jo gerą, kurį esi davęs, ir pamatysime, ar jis toliau garbins Viešpatį.

Demonas metė iššūkį.

Dievas sutiko. Metai po metų bandė tą, kurį labiausiai mylėjo. Prieš Jobą buvo galybė, kurios jis nesuprato, kurią laikė Aukščiausiuoju Teisingumu, bet matė, kaip ji atima iš jo gyvulius, žudo sūnus, apleidžia jo kūną votimis. Kol daug iškentęs Jobas pradeda maištauti ir piktžodžiauti prieš Viešpatį. Tik tą akimirką Dievas jam sugrąžina visa, ką buvo atėmęs.

Daug metų stebime, kaip nyksta šis kaimas. Dabar aš manau, kad čia ne Dievo bausmė. Tai todėl, kad mes visada priimame, ką gauname nereikalavę, ir tuo sakytum nusipelnome prarasti vietą, kurioje gyvename, laukus, kur auginame kviečius ir ganome avis, namus, statytus pagal prosenių svajones. Ar neatėjo laikas ir mums maištauti? Ar Dievas, pastūmėjęs tam Jobą, neprašo iš mūsų to paties?

Kodėl Dievas pastūmėjo tam Jobą? Norėjo įrodyti, kad jo prigimtis bloga ir kad visa, ką jam buvo dovanojęs, dovanojo iš malonės, o ne dėl gero jo elgesio. Mes nusidėjome puikybės nuodėme, laikydami save geručiais – todėl ir esame nubausti.

Dievas priėmė demono iššūkį ir – iš pažiūros – įvykdė neteisybę. Neužmirškite: Dievas priėmė demono iššūkį. Ir Jobas suprato pamoką, nes kaip mes buvo nusidėjęs puikybės nuodėme, laikydamas save geru žmogumi.

„Niekas nėra geras", – sako Viešpats. Niekas. Liaukimės dėtis gerais, nes tuo įžeidžiame Dievą, ir pripažinkime savo klaidas. Jei kada nors turėsime priimti demono iššūkį, prisiminkime, jog Viešpats, kuris yra danguje, tai padarė, kad išgelbėtų savo tarno Jobo sielą.

Pamokslas baigėsi. Kunigas paprašė visus atsistoti ir toliau tęsė pamaldas. Neabejojo, kad jo mintis buvo gerai suprasta.

– Eime iš čia. Kiekvienas į savo pusę, aš su savo aukso luitu, jūs...

– Tai mano aukso luitas, – pertraukė svetimšalis.

– Jums tereikia susirinkti savo daiktus ir dingti. O man, jei neturėsiu aukso, teks grįžti į Viskušą. Būsiu išvyta arba visų kaimo gyventojų pasmerkta gėdai. Visi manys, kad melavau. Jūs negalite taip pasielgti su manimi. Pasakykite, kad nusipelniau šio atlygio už savo darbą.

Svetimšalis atsistojo, paėmė iš laužo kelias degančias šakas.

– Vilkas visada bijo ugnies, teisybė? Taigi aš grįžtu į Viskušą. Darykite, kaip jums atrodo geriau, pasigrobkite auksą ir bėkite, tai man neberūpi. Turiu atlikti kitą svarbų reikalą.

– Palaukite! Nepalikite čia manęs vienos!

– Tada eime su manim.

Šantalė pasižiūrėjo į laužą, degantį priešais Y pavidalo akmenį, į svetimšalį, kuris jau ėjo tolyn,

nešinas ugnimi. Galėjo padaryti tą patį: pasiimti iš laužo kelias šakas, išsikasti auksą ir eiti tiesiai į slėnį; jai visai nevertėjo grįžti į namus dėl varganų santaupų, kurias taip rūpestingai saugojo. Nuvažiavusi į miestą slėnio gale, paprašys banko įvertinti auksą, parduos, prisipirks drabužių ir lagaminų, bus laisva.

– Palaukite! – sušuko svetimšaliui, bet jis žingsniavo toliau Viskušo link ir netrukus dingo iš akių.

„Greitai galvok“, – pati save paragino Šantalė.

Ilgai galvoti nereikėjo. Taip pat išsitraukusi iš laužo kelias šakas, ji nuėjo prie akmens ir vėl atkasė auksą. Paėmė, nuvalė drabužiais ir trečią kartą apžiūrėjo.

Ją pagavo panika. Griebė iš laužo keletą pagalių ir nubėgo keliu į tą pusę, kur pasuko svetimšalis; pro visas jos poras sunkėsi neapykanta. Tą pačią dieną susitiko du vilkus: vienas bijojo ugnies, kitas nebebijojo nieko, nes jau buvo praradęs visa, kas svarbu, ir dabar aklai žygiavo niokoti, kas tik pasitaikys priešais.

Bėgo kiek įkerta kojos, bet nepasivijo. Jis tikriausiai buvo miške su jau užgesusiu deglu, mesdamas iššūkį prakeiktam vilkui; taip pat aistringai trokšdamas numirti, kaip troško žudyti.

Pasiekusi kaimą, Šantalė apsimetė negirdinti, kad šaukia Berta, ir susidūrė su minia, einančia po Mišių. Nusistebėjo, kad iš esmės visas kaimas buvo susirinkęs į bažnyčią. Svetimšalis norėjo nusikaltimo, o galiausiai tik pagausino kunigo avelių būrį; bus savaitė išpažinčių ir atgailos, lyg būtų įmanoma apgauti Dievą.

Visi į ją žiūrėjo, bet niekas neužkalbino. Šantalė atlaikydavo kiekvieną žvilgsnį, nes žinojo nepadariusi jokios nuodėmės, ir jai nereikėjo eiti išpažinties, ji tik buvo pikto žaidimo įrankis, žaidimo, kurį pamažu pradėjo perprasti – ir kuris vis labiau jai nepatiko.

Užsidarė savo kambaryje ir pažvelgė pro langą. Minia jau buvo išsiskirsčiusi, ir tai taip pat atrodė keista: tuščias kaimas tokį saulėtą šeštadienį. Paprastai žmonės šnekučiuodavo, susispietę būreliais aikštėje, kur anksčiau stovėjo kartuvės, o dabar kryžius.

Valandėlę stebėjo tuščią gatvę, jausdama ant savo veido saulę, kuri nešildė, nes buvo prasidėjusi žiema. Jeigu žmonės būriuotųsi aikštėje, tikriausiai apie tai ir kalbėtųsi – apie orą. Temperatūrą. Apie ateisiantį lietų ar sausrą. Bet šiandien jie sėdėjo savo namuose, ir Šantalė nežinojo kodėl.

Kuo toliau žiūrėjo į gatvę, tuo labiau jautėsi esanti tokia pat kaip kiti – o juk laikė save skirtinga, drąsia, pilna sumanymų, kurie šiems kaimiečiams niekada nebūtų atėję į galvą.

Kokia gėda! Ir drauge koks palengvėjimas! Gyveno Viskuše ne todėl, kad jai likimas buvo neteisingas, o todėl, kad nusipelnė. Visada manė esanti kitokia, bet dabar suvokė, jog tokia pat. Tris kartus atkasė tą luitą, tačiau negalėjo pasiimti. Padarė nuodėmę širdyje, o realiame pasaulyje jos įgyvendinti nepavyko.

Dabar suprato, kad iš tikrųjų šito padaryti ji nieku gyvu neturėjo, nes tai buvo ne pagunda, bet pinklės.

„Kodėl pinklės?" – pagalvojo. Nuojauta jai sakė, kad auksas – svetimšalio sukurtos problemos raktas. Tačiau nors ir labai stengėsi, tos problemos nepajėgė išspręsti.

Neseniai pristojęs demonas dirstelėjo į šalį ir pamatė, kad panelės Prym šviesa, prieš valandėlę beįsižiebianti skaisčiau, dabar vėl beveik užgeso; gaila, kad čia nebuvo bendro, – būtų išvydęs jo pergalę.

Jis nežinojo, kad angelai taip pat turi savo strategiją: tą akimirką panelės Prym šviesa apsiblausė

slėpdamasi, kad nesukeltų priešo reakcijos. Jos angelas tik prašė, kad ji truputį pamiegotų, – jis norėjo pasikalbėti su jos siela netrukdant baimėms ir kaltėms, kurias žmogiškosios būtybės mėgsta kasdien nešiotis.

Šantalė užmigo. Ir girdėjo, ką turėjo girdėti, suprato, kas jai buvo būtina suprasti.

– Mums nereikia kalbėti nei apie sklypus, nei apie kapines, – tarė seniūno žmona, kai visi vėl susirinko zakristijoje. – Būkime atviri.

Kiti penki dalyviai sutiko.

– Ponas kunigas mane įtikino, – pasakė žemių savininkas. – Dievas kai kuriuos veiksmus pateisina.

– Nebūkite cinikas, – atkirto klebonas. – Kai žiūrime pro šitą langą, viską suvokiame. Pro jį papūtė šiltas vėjas; tai reiškia, kad atskrido demonas palaikyti mums draugijos.

– Taip, – pritarė seniūnas, kuris netikėjo demonais. – Mes jau visi įtikinti. Ir geriau kalbėti atvirai, antraip tik sugaišime brangų laiką.

– Aš pasakysiu, – prabilo viešbučio šeinininkė. – Mes ketiname priimti svetimšalio pasiūlymą. Įvykdyti nusikaltimą.

– Paaukoti auką, – patikslino kunigas, labiau pratęs prie religijos apeigų.

Stojo tyla, bylojanti, kad visi sutinka.

– Tik bailiai dangstosi tyla. Balsiai pasimelskime, kad Dievas mus išgirstų ir sužinotų, kad mes tai darome Viskušo labui. Klaupkimės.

Visi nenoriai atsiklaupė, suprasdami, kad tuščias dalykas prašyti Dievo atleisti nuodėmę, kuri bus padaryta aiškiai suvokiant blogio pasekmes. Bet prisiminė Ahabo atleidimo dieną: netrukus, kai ta diena ateis, jie apkaltins Dievą, kam jiems siuntė tokį sunkų išbandymą.

Kunigas paprašė visus melstis drauge:

– Viešpatie, Tu sakei, kad niekas nėra geras; tad priimk mus su mūsų trūkumais ir mums atleisk per begalinį Savo gailestingumą ir begalinę Savo meilę. Kaip atleidai kryžiuočiams, kurie žudė musulmonus atkariaudami Šventąją Jeruzalės Žemę, kaip atleidai inkvizitoriams, troškusiems išsaugoti Tavo Bažnyčios tyrumą, kaip atleidai tiems, kurie Tave įžeidinėjo ir kalė prie kryžiaus, atleisk mums, kad norime paaukoti auką ir išgelbėti kaimą.

– Dabar pereikime prie praktiškosios pusės, – prabilo stodamasi seniūno žmona. – Kas bus paaukotas nužudyti? Ir kas bus vykdytojas?

– Mergina, kuriai tiek padėjome ir taip rėmėme, pritraukė į šią vietovę demoną, – tarė žemių savininkas; jis ne per seniausiai buvo su ta mergina

gulėjęs ir nuo tol gyveno kankindamasis, kad ji kokią dieną apie tai, kas atsitiko, nepapasakotų jo žmonai. – Blogis įveikiamas blogiu, ir ji turi būti nubausta.

Du žmonės pritarė, remdamiesi tuo, kad panelė Prym, be to dar, yra vienintelis žmogus kaime, kuriuo negalima pasikliauti – nes laikė save kitokia negu likusieji ir nuolatos kartojo, kad vieną dieną išvažiuos.

– Jos motina mirusi. Senelė mirusi. Niekas nė nepastebės, kad dingo, – sutiko seniūnas, jau trečias pritardamas sumanymui.

Tačiau jo žmona pasipriešino:

– Tarkime, kad ji viena žino, kur auksas. Šiaip ar taip, vienintelė jį matė. Beje, mes ja galime pasitikėti kaip tik todėl, kad ji tai pasakė – nors ir pritraukė blogį, kuris visą kaimą privertė galvoti apie nusikaltimą. Galite sakyti, ką norite; bet jeigu visi kiti kaime tylės, šios jaunos merginos, turinčios begalę problemų, žodžiai atsisuks prieš mus visus, šį tą pasiekusius gyvenime.

Seniūnas sutriko kaip visada, kai jo žmona reikšdavo savo nuomonę:

– Kodėl nori ją išgelbėti, jeigu jos nemėgsti?

– Suprantu, – tarė kunigas. – Kad kaltė kristų ant asmens, išprovokavusio tragediją. Ji šią naštą

nešiosis visas likusias savo gyvenimo dienas ir naktis. Galbūt baigs kaip Judas, kuris išdavė Jėzų Kristų ir paskui nusižudė, – beviltiškas ir bergždžias poelgis, nes jau buvo sukūręs palankias sąlygas nusikaltimui.

Seniūno žmoną nustebino kunigo samprotavimai – ji kaip tik taip ir galvojo. Mergina buvo daili, viliojo vyrus, nenorėjo gyventi kaip visi viskušiečiai, visada skundėsi, kad tūno kaime, kurio gyventojai, nepaisant visų jų trūkumų, buvo padorūs ir darbštūs ir kuriame daugelis žmonių su džiaugsmu būtų praleidę visą gyvenimą (aišku, užsieniečiai, pamatę, kaip nuobodu visą laiką ramiai gyventi, greitai išvažiuodavo).

– Kito žmogaus nematau, – tarė viešbučio šeimininkė, suprasdama, kad jai bus sunku rasti baro patarnautoją, bet manydama, kad gavusi aukso galės uždaryti viešbutį ir išvažiuoti toli. – Valstiečiai ir piemenys artimai bendrauja, nemažai yra vedusių, dauguma turi vaikų, kuriems, nors jie ir negyvena čia, gali vieną dieną kilti įtarimų, jei kas nors atsitiks vienam iš tėvų. Panelė Prym vienintelė gali dingti nepalikdama pėdsakų.

Dėstyti religijos požiūrio šiuo klausimu – pagaliau juk Jėzus pasmerkė kaltinančius nekaltąjį –

kunigas nenorėjo. Tačiau jis žinojo, kas bus auka, ir turėjo stengtis, jog visi nurodytų ją.

– Viskušo gyventojai triūsia nuo saulėtekio iki saulėlydžio, ar giedra, ar lyja. Visi turi atlikti savo uždavinį, įskaitant ir tą vargšę nelaimingąją, kuria ryžosi pasinaudoti demonas, norėdamas mums pagarsinti klastingus savo pasiūlymus. Mūsų ir taip maža, negalime sau leisti prabangos netekti dar vienos poros rankų.

– Tada, pone kunige, mes neturime aukos. Belieka laukti, gal šį vakarą pasirodys kitas svetimšalis, nors tai būtų rizikinga, nes jeigu jis ne vienišas, šeima jo ieškotų iki pat pasaulio krašto. Viskuše visi dirba, duoną, atvežamą furgonėliu, pelno didelėmis pastangomis.

– Jūsų teisybė, – atsakė kunigas. – Galbūt visa, ką nuo praėjusio vakaro išgyvenome, tėra iliuzija. Visi kaime turi žmonių, kurių jiems trūktų, ir niekas nesutiks, kad būtų paliestas jo mylimas asmuo. Vis dėlto trys žmonės gyvena vieniši: aš, ponia Berta ir panelė Prym.

– Jūs siūlotės būti auka?

– Viskas dėl kaimo gerovės.

Kiti penki susirinkimo dalyviai lengviau atsiduso, staiga pamatė, kad šeštadienis saulėtas, kad nebebus nusikaltimo, tik kankinystė. Įtampa zakris-

tijoje atslūgo, lyg būtų įvykęs stebuklas, ir viešbučio šeimininkė ūmai panoro išbučiuoti šventajam kojas.

– Yra dar vienas dalykas, – toliau kalbėjo kunigas. – Jums teks visus įtikinti, jog nužudyti Dievo tarną nėra mirtina nuodėmė.

– Jūs tai paaiškinsite viskušiečiams! – tarė pagyvėjęs seniūnas. Jis jau galvojo apie įvairias reformas, kurias padarytų turėdamas pinigų, apie reklamą krašto laikraščiuose naujoms investicijoms pritraukti, nes mokesčiai būtų mažesni, ir kaip priviliotų turistus: finansiškai paremtų viešbučio pertvarką, nutiestų naują telefono kabelį ir likviduotų dabartinės sistemos nesklandumus.

– Šito padaryti negaliu, – tarė kunigas. – Kankiniai pasiaukodavo, kai liaudis norėdavo juos užmušti. Bet savo mirties niekada neprovokuodavo, nes Bažnyčia visada sako, kad gyvybė yra Dievo dovana. Jūs paaiškinkite.

– Niekas nepatikės. Visi manys, kad mes patys niekšingiausi žudikai, nes žudome šventą žmogų dėl pinigų, kaip Judas padarė su Kristumi.

Kunigas trūktelėjo pečiais. Rodės, saulė vėl pradingo, o zakristijoje iš naujo atsirado įtampa.

– Tada lieka ponia Berta, – pasakė žemių savininkas.

Po ilgos pauzės vėl prakalbo kunigas:

– Ši moteris tikriausiai daug kentėjo, kai neteko vyro: visus tuos metus praleido sėdėdama lauke ir nepaisydama nei blogų orų, nei nuobodulio. Nieko kito neveikia, tik liūdi, ir aš manau, kad vargšė nelaimingoji pamažu išprotėjo: daug kartų ėjau pro ten ir mačiau, kaip ji kalba viena pati.

Vėl pūstelėjo vėjo gūsis, ir žmonės išsigando, nes langai buvo uždaryti.

– Jos gyvenimas labai liūdnas, – nusigriebė viešbučio šeimininkė. – Tikiu, kad ji viską atiduotų, jei tik galėtų susijungti su savo mylimuoju. Jų santuoka truko keturiasdešimt metų, jūs žinojote?

Visi žinojo, bet ne tai rūpėjo.

– Moteris jau sena, baigianti savo dienas, – pridūrė žemių savininkas. – Vienintelė šiame kaime nieko svarbaus neveikia. Sykį paklausiau, kodėl visada, net žiemą, sėdi prie savo namo. Žinote, ką ji man atsakė? Kad budi saugodama kaimą ir pamatys, kai vieną dieną čia ateis blogis.

– Ką gi, kaip regis, negerai atliko savo darbą.

– Priešingai, – tarė kunigas. – Kaip suprantu iš jūsų kalbų, kas leido blogiui įeiti, tas turi jį ir išvyti.

Vėl stojo tyla, ir visi suprato, kad auka jau išrinkta.

– Dabar betrūksta vienos smulkmenos, – pareiškė seniūno žmona. – Jau žinome, kada bus paaukota auka kaimo gerovei. Jau žinome, kas ji. Per šią auką geroji siela pakils į dangų ir taps laiminga, nes jos kančios šioje žemėje baigsis. Telieka sužinoti, kaip mes tą padarysime.

– Pamėginkite pakalbėti su visais kaimo žmonėmis, – tarė seniūnui kunigas, – ir devintą valandą vakaro sušaukite aikštėje susirinkimą. Man rodos, aš žinau, kaip tai padaryti. Truputį prieš devynias ateikite čia, pasišnekėsime vieni.

Prieš visiems išsiskirstant, jis paprašė, kol vyks susirinkimas, dviem čia esančioms moterims nueiti į Bertos namus ir su ja pasikalbėti. Nors senoji vakarais niekada neišeidavo, šioks toks atsargumas buvo ne pro šalį.

Šantalė nustatytą valandą nuėjo į barą. Nieko nebuvo.

– Šį vakarą aikštėje susirinkimas, – paaiškino viešbučio šeimininkė. – Tik vyrų.

Daugiau sakyti nereikėjo. Šantalė suprato, kas vyksta.

– Ar tu pati matei auksą?

– Mačiau. Bet jūs turėtumėte svetimšalio paprašyti, kad jį atneštų čia. Gali būti, jog pasiekęs, ko norėjo, jis sumanys dingti.

– Jis ne pamišęs.

– Jis pamišęs.

Viešbučio šeimininkė pagalvojo, kad tai iš tikrųjų gera mintis. Užkopė į svetimšalio kambarį ir po kelių minučių grįžo.

– Jis sutinka. Sako, kad auksas paslėptas miške ir kad rytoj jį parneš.

– Manau, kad neturiu šį vakarą dirbti.

– Turi. Laikykis sutarties.

Nežinojo, kaip pradėti kalbą apie tai, dėl ko buvo tartasi šios dienos popietę, bet jai magėjo pamatyti, kokia bus merginos reakcija.

– Visa tai mane pribloškė, – tarė. – Sykiu suprantu, jog žmonėms galbūt reikia kelis kartus pagalvoti, ką privalu daryti.

– Jie gali dešimt, šimtą kartų galvoti ir vis tiek neišdrįs.

– Galimas daiktas, – pasakė viešbučio šeimininkė. – Bet jeigu jie ryžtųsi veikti, ką tu darytum?

Moteris norėjo pamatyti jos reakciją, ir Šantalė suprato, kad svetimšalis buvo arčiau tiesos negu ji pati, nors šitiek laiko pragyveno Viskuše. Susirinkimas aikštėje! Gaila, kad kartuvės išardytos.

– Ką darytum? – primygtinai klausė viešbučio šeimininkė.

– Nenoriu atsakyti į šį klausimą, – tarė Šantalė, dabar tikrai žinodama, ką darytų. – Jums tik pasakyčiau, kad blogis niekada neatneša gero. Tą pati patyriau šį vakarą.

Viešbučio šeimininkei nepatiko, kad jos autoritetas nebegerbiamas, bet pamanė būsiant protingiau nesiginčyti su mergina ir neįžiebti priešiškumo, kad ateityje nekiltų problemų. Pasakė turinti sutvarkyti dienos sąskaitas (tuoj susizgribo, kad tai nevykusi dingstis, nes viešbutyje buvo apsistojęs

tik vienas svečias) ir paliko Šantalę vieną bare. Buvo rami; panelė Prym nerodė jokio maišto, net kai užsiminė apie susirinkimą aikštėje, – vadinasi, abejinga tam, kas dedasi Viskuše. Tai merginai taip pat labai reikia pinigų, jai prieš akis visas gyvenimas, ir ji tikriausiai mielai pasektų savo vaikystės draugus, išvažiavusius iš čia.

Ir nors nebuvo nusiteikusi bendradarbiauti, bent jau, regis, neketino kištis.

Kukliai pavalgęs, kunigas vienas atsisėdo bažnyčios suole. Po kelių minučių turėjo ateiti seniūnas.

Žvelgė į baltai dažytas sienas, į altorių be jokio žymaus meno kūrinio, apstatytą pigiomis statulomis šventųjų, kurie – tolimoje praeityje – gyveno šiame krašte. Viskušo gyventojai niekada nebuvo labai religingi, nors didelė šventojo Sabino įtaka padėjo kaimui prisikelti; bet žmonės tai užmiršo, mieliau galvojo apie Ahabą, keltus, šimtamečius valstiečių prietarus, nesuvokdami, jog gana vieno gesto, paprasto gesto, kad būtum išganytas, – pripažinti Jėzų vieninteliu žmonijos Gelbėtoju.

Prieš kelias valandas pasisiūlė pats mirti kankinio mirtimi. Rizikingas žaidimas, bet buvo nusiteikęs eiti iki galo, leistis nužudomas, jei žmonės nebūtų lengvabūdžiai, taip lengvai manipuliuojami.

„Netiesa. Jie lengvabūdžiai, bet ne taip lengvai manipuliuojami". Tylėjimu arba vingriais žodžiais jie išgavo iš jo, ką norėjo išgirsti: apie auką, kuri

atperka, apie atnašavimą, kuris išgelbsti, apie sunykimą, kuris vėl virsta šlove. Jis dėjosi, jog leidžia žmonėms juo pasinaudoti, bet pasakė tik tai, kuo tikėjo.

Iš mažumės buvo ruošiamas į dvasininkus, ir tarnauti Bažnyčiai buvo tikrasis jo pašaukimas. Dvidešimt vienerių metų įšventintas į kunigus, visus nustebino savo iškalbos dovana ir gebėjimu tvarkyti parapiją. Ištisas naktis meldėsi, lankė ligonius, ėjo į kalėjimus, maitino alkstančius – kaip ir įsakyta šventuose tekstuose. Pamažu garsas apie jį pasklido po apylinkę ir pasiekė vyskupo ausis, o vyskupas buvo žmogus, žinomas kaip išmintingas ir teisingas.

Vyskupas jį kartu su kitais jaunais kunigais pakvietė pietų. Valgė, kalbėjosi apie įvairius dalykus, o baigiantis pietums vyskupas – jau senyvo amžiaus ir sunkiai bepaeinantis – atsistojo ir kiekvienam svečiui pasiūlė vandens. Visi atsisakė, išskyrus jį, paprašiusį jo taurę pripilti iki kraštų.

Vienas iš kunigų sušnibždėjo, kad išgirstų vyskupas:

– Mes visi atsisakėme vandens, nes žinome, jog esame neverti gerti iš švento žmogaus rankų. Tik vienas iš mūsų nesupranta, kokia tai auka mūsų vyresniajam nešti sunkią ropinę.

Grįždamas į savo kėdę, vyskupas tarė:

– Jūs manote esą šventi, bet neturėjote nusižeminimo priimti, o aš neturėjau džiaugsmo duoti. Tik jis leido pasireikšti gėriui.

Ir tą pat valandėlę paskyrė jį į labai svarbią parapiją.

Juodu susidraugavo ir toliau dažnai susitikinėdavo. Visada, iškilus abejonėms, kunigas kreipdavosi į tą, kurį vadino „savo dvasios tėvu", ir paprastai išeidavo džiaugdamasis jo atsakymais. Pavyzdžiui, vieną vakarą jį ėmė kamuoti nerimas – nebebuvo tikras, ar Dievui patinka jo poelgiai. Nuvyko pas vyskupą ir paklausė, ką jam daryti.

– Abraomas priimdavo svetimšalius, ir Dievas buvo patenkintas, – atsakė vyskupas. – Elijas nemėgo svetimšalių, ir Dievas buvo patenkintas. Dovydas didžiavosi tuo, ką daro, ir Dievas buvo patenkintas. Muitininkas prieš altorių gėdijosi to, ką daro, ir Dievas buvo patenkintas. Jonas Krikštytojas išėjo į dykumą, ir Dievas buvo patenkintas. Paulius leidosi kelionėn po didžiuosius Romos imperijos miestus, ir Dievas buvo patenkintas. Kaip aš galiu žinoti, kas pradžiugins Visagalį? Daryk, ką liepia širdis, ir Dievas bus patenkintas.

Kitą dieną po šio pokalbio vyskupas – jo didysis dvasios mentorius – mirė nuo ūmaus širdies

priepuolio. Kunigas vyskupo mirtį išsiaiškino kaip ženklą ir ėmė tiksliai vykdyti, ką šis buvo pataręs: sekti savo širdimi. Kartais duodavo elgetai išmaldos, kartais pasiųsdavo jį dirbti. Kartais pasakydavo griežtą pamokslą, kartais giedodavo drauge su tikinčiaisiais. Gandas apie jo elgseną pasiekė ir naujojo vyskupo ausis, ir jis vėl buvo pakviestas į svečius.

Kaip nustebo, išvydęs tą patį kunigą, kuris prieš keletą metų buvo padaręs pastabą apie vyriausiojo siūlomą vandenį.

– Žinau, kad jūs šiandien vadovaujate svarbiai parapijai, – tarė su ironija akyse naujasis vyskupas. – Ir kad visus tuos metus buvote didelis mano pirmtako draugas. Galbūt siekdamas šių pareigų.

– Ne, – atsakė jis. – Siekdamas išminties.

– Tada šiandien turite būti labai apsišvietęs žmogus. Bet apie jus girdėjau keistų dalykų: kartais duodate išmaldos, kartais atsisakote padėti, nors mūsų Bažnyčia to reikalauja.

– Mano kelnėse yra dvi kišenės, kiekvienoje turiu po raštelį, tačiau pinigus dedu tik į kairiąją.

Naujasis vyskupas tuo susidomėjo; kas gi surašyta tuose rašteliuose?

– Dešinės kišenės lapelyje parašiau: *„Aš esu niekas, tik dulkės ir pelenai“*. Kairiosios kišenės, kurioje laikau pinigus, lapelis skelbia: *„Aš esu Dievo apsireiškimas Žemėje“*. Kai matau skurdą ir neteisybę, kišu ranką į kairiąją kišenę ir padedu. Kai matau tingumą ir suglebimą, kišu ranką į dešiniąją kišenę ir įsitikinu, jog neturiu, ko duoti. Šitaip man pavyksta išlaikyti materialaus ir dvasinio pasaulio pusiausvyrą.

Naujasis vyskupas padėkojo už gražų gailestingumo pavyzdį, pasakė, kad gali grįžti į savo parapiją, bet ketinąs pertvarkyti visą kraštą. Netrukus kunigas gavo žinią, jog perkeliamas į Viskušą.

Tuojau suprato, ką tai reiškia: pavydas. Tačiau buvo pasižadėjęs tarnauti Dievui, kur tik Jis panorės, ir iškeliavo į Viskušą kupinas nusižeminimo ir nuoširdaus ryžto; tai buvo naujas iššūkis, kurį reikėjo atremti.

Praslinko vieneri meti. Ir dar vieneri. Baigiantis penktiesiems, dar nebuvo atvedęs paklydusių avelių į bažnyčią, nors ir kaip stengėsi; kaimą valdė praeities šmėkla, vardu Ahabas, ir visa, ką jis sakė, buvo mažiau svarbu už čia sklandančias legendas.

Prabėgo devyneri metai. Baigiantis dešimtiesiems, kunigas suvokė savo klaidą: jo išminties

ieškojimas virto puikybe. Buvo toks tikras dieviškuoju teisingumu, jog nebesuvokė, kad jį reikia derinti su diplomatijos menu. Manė gyvenąs pasaulyje, kur Dievas yra visur, o atsidūrė tarp žmonių, kurie dažnai neleisdavo Jam įžengti.

Po penkiolikos metų suprato, jog iš čia niekada nebeišvažiuos: buvęs vyskupas dabar tapo žymiu kardinolu, dirbo Vatikane – ir nieku gyvu negalėjo leisti, kad vietinis kunigas paskleistų gandus, jog esąs ištremtas iš pavydo.

Tuo laiku jau buvo leidęsis sugniuždomas rimto paskatų stygiaus – niekas neįstengtų atsispirti šitiekai metų abejingumo. Galvojo, kad jeigu tinkamą valandą būtų atsisakęs kunigystės, būtų galėjęs daug labiau pasitarnauti Dievui; bet vis atidėliojo savo sprendimą, nuolatos tikėdamas, kad padėtis pasikeis, ir štai dabar atėjo vakaras, kai jis suprato nebeturįs jokio ryšio su pasauliu.

Po dvidešimties metų vieną naktį jis pabudo praradęs viltį: jo gyvenimas buvo visiškai nenaudingas. Žinojo, kiek daug būtų galėjęs padaryti ir kiek mažai pavyko. Prisiminė du raštelius, paprastai jo nešiojamus kišenėse, ir susivokė, jog visada kiša ranką į dešiniąją kišenę. Norėjo būti išmintingas, bet nebuvo politikas. Norėjo būti teisingas,

bet nebuvo išmintingas. Norėjo būti politikas, bet nebuvo įžūlus.

„Kur Tavo dosnumas, Viešpatie? Kodėl elgiesi su manim kaip su Jobu? Nejau neturėsiu kito šanso gyvenime? Duok man naują galimybę!“

Atsistojo, atsivertė Bibliją kur pakliuvo, kaip visada darydavo ieškodamas atsakymo. Pataikė atversti tą vietą, kur Kristus per Paskutinę vakarienę prašo, kad išdavikas Jį išduotų ieškantiems kareiviams.

Kunigas kelias valandas galvojo apie tai, ką perskaitė: kodėl Jėzus prašo, kad išdavikas padarytų nuodėmę?

„Kad išsipildytų Raštai“, – pasakytų Bažnyčios daktarai. Vis dėlto kodėl Jėzus leido tam žmogui nusidėti ir likti amžinai pasmerktam?

Jėzus šito niekada nebūtų padaręs; iš tikrųjų išdavikas buvo tik auka, kaip ir Jis pats. Blogis turėjo pasireikšti ir suvaidinti savo vaidmenį, kad galiausiai nugalėtų gėris. Jei nebūtų buvę išdavystės, nebūtų buvę nukryžiavimo, nebūtų išsipildę Raštai, ir auka nebūtų pavyzdys.

Kitą dieną į kaimą atvyko svetimšalis, kaip daugelis atvyksta ir išvyksta; kunigas tam neteikė jokios reikšmės ir nesusiejo nei su savo prašymu į Jėzų, nei su perskaityta fraze. Kai išgirdo pasakojimą

apie Leonardo da Vinčio modelius tapant „Paskutinę vakarienę“, prisiminė tą patį skaitęs Biblijoje, bet pamanė, jog ne viskas būna sutapimas.

Tik kai panelė Prym papasakojo apie pasiūlymą, suprato, kad jo malda išklausyta.

Turėjo pasireikšti blogis, kad pagaliau gėris galėtų sujaudinti šio kaimo gyventojų širdis. Pirmą kartą nuo to laiko, kai įžengė į šią parapiją, pamatė savo bažnyčią pilnutėlę žmonių. Pirmą kartą žymiausi kaimo žmonės atėjo į zakristiją.

„Blogis turi pasireikšti, kad jie geriau suprastų gėrio vertę“. Kaip Biblijoje išdavikas, kuris netrukus po savo poelgio suprato, ką padaręs. Tas pat atsitiks ir kai kuriems čionykščiams; jie taip gailėsis, jog vienintelė jų priebėga bus Bažnyčia, ir Viskušas taps – po daugelio metų – tikinčiu kaimu.

Jis prisiėmė blogio įrankio vaidmenį; tai buvo didžiausio nusižeminimo gestas, kurį galėjo paaukoti Dievui.

Seniūnas atėjo, kaip ir buvo sutarę.

– Noriu sužinoti, ką turiu sakyti, kunige.

– Leiskite man pačiam vesti susirinkimą, – tarė kunigas.

Seniūnas sudvejojo; pagaliau jis yra aukščiausia Viskušo valdžia, ir jam nepatiko, kad svetimas

viešai kalbės tokia svarbia tema. Nors kunigas čia gyveno per dvidešimt metų, bet buvo gimęs ne Viskuše, nežinojo visų istorijų, jo gyslomis tekėjo ne Ahabo kraujas.

– Manau, jog tokiu rimtu reikalu pats tiesiogiai turiu kalbėti su gyventojais, – atsakė.

– Sutinku. Juo geriau, nes gali įvykti klaida, ir aš nenoriu, kad būtų įpainiota Bažnyčia. Papasakosiu jums savo planą, o jūs įsipareigosite paskelbti jį viešai.

– Gerai pagalvojus, jeigu planas jūsų, manau, bus teisingiau ir garbingiau jums leisti jį visiems išdėstyti.

„Amžinai ta baimė, – pagalvojo kunigas. – Norėdamas valdyti žmogų, priversk jį bijoti“.

Truputį prieš aštuonias pas Bertą atėjo dvi moterys ir rado ją mezgančią nedideliame darbo kambaryje.

– Kaimas šį vakarą kitoks, – tarė senoji. – Girdėjau praeinant daug žmonių, aidint daug žingsnių: baras per mažas visam tam sujudimui.

– Tai vyrai, – atsakė viešbučio šeimininkė. – Eina į aikštę tartis, ką daryti su svetimšaliu.

– Suprantu. Nemanau, kad čia yra dėl ko daug tartis: reikia arba priimti jo pasiūlymą, arba leisti jam po poros dienų išvažiuoti.

– Niekada nesutiksime priimti jo pasiūlymo, – pasipiktino seniūno žmona.

– Kodėl? Man pasakojo, kad kunigas šiandien pasakė nuostabų pamokslą, kalbėjo, kad vieno žmogaus auka išgelbėjo žmoniją ir kad Dievas priėmė demono pasiūlymą ir galiausiai nubaudė ištikimiausią savo tarną. Kas gi čia blogo, jei Viskušo gyventojai ryšis įvertinti svetimšalio pasiūlymą kaip – sakykime – sandėrį?

– Ponia turbūt kalbate nerimtai?

– Aš kalbu rimtai. Judvi norite mane apgauti.

Moterys ketino atsistoti ir išeiti lauk; bet buvo rizikinga.

– Be to, kuo nusipelniau šio garbingo vizito? Niekada anksčiau taip nėra nutikę.

– Panelė Prym prieš dvi dienas sakė girdėjusi staugiant prakeiktą vilką.

– Visi žinome, kad prakeiktas vilkas – kvailas kalvio pasiteisinimas, – tarė viešbučio šeimininkė. – Kalvis tikriausiai ėjo į mišką su kokia nors gretimo kaimo moterimi, mėgino ją sugriebti, ši jam gerai užvažiavo, ir jis grįžęs sukūrė tą pasaką. Bet mes čia užsukome pasižiūrėti, kaip jums einasi.

– Kuo puikiausiai. Mezgu staltiesę, nors negaliu garantuoti, ar pavyks ją baigti. Rytoj, pavyzdžiui, galiu numirti.

Akimirką visos pasijuto nesmagiai.

– Kaip žinote, seni žmonės miršta staiga, – toliau kalbėjo Berta.

Viskas vėl grįžo į savo vėžes. Arba beveik grįžo.

– Poniai dar per anksti šitaip galvoti.

– Galbūt. Rytojus nežinomas. Vis dėlto pasakysiu, kad šiandien apie tai daugiausia ir galvojau.

– Ar tam yra kokia ypatinga priežastis?

– Manote, kad ji turi būti?

Viešbučio šeimininkė norėjo pakeisti pokalbio temą, bet tai padaryti reikėjo labai atsargiai. Tokiu laiku susirinkimas aikštėje tikriausiai jau buvo prasidėjęs ir netrukus galėjo baigtis.

– Galvoju, kad metams bėgant žmonės galiausiai supranta, jog mirtis neišvengiama. Mums privalu išmokti ją pasitikti ramiai, išmintingai ir nuolankiai: dažnai ji mus išvaduoja iš nereikalingų kančių.

– Tikra tiesa, – atsakė Berta. – Kaip tik apie tai ir galvojau šį vakarą. Ir žinote, kokią išvadą padariau? Labai, labai labai bijau mirti. Nemanau, kad išmušė mano valanda.

Atmosfera darėsi vis slogesnė, ir seniūno žmona prisiminė pasitarimą zakristijoje dėl žemės sklypo šalia bažnyčios: visi kalbėjo apie tą reikalą, nors iš tikrųjų omeny turėjo kitą.

Nė viena iš jųdviejų nenutuokia, kaip vyksta susirinkimas aikštėje; niekas nežino kunigo plano nei kokia bus Viskušo žmonių reakcija. Neverta provokuoti Bertos atviresniam pokalbiui – jau vien todėl, kad niekas lengvai nesutinka mirti – visų reakcija būna desperatiška. Galvoje šmėstelėjo mintis: jeigu jie norės nužudyti šią moterį, turės rasti būdą, kaip tą padaryti be smarkių grumtynių, kad neliktų žymių būsimam tyrimui.

Išnykti. Ši senutė turi tiesiog išnykti; jos kūno nereikia laidoti kapinėse ar palikti miške; kai svetimšalis įsitikins, kad jo noras įvykdytas, senutės lavoną reikės sudeginti, o pelenus išbarstyti kalnuose. Teoriškai ir praktiškai jos dėka ši žemė vėl taps derlinga.

– Apie ką galvojate? – nutraukė Berta jos apmąstymus.

– Apie laužą, – atsakė seniūno žmona. – Apie gražų laužą, kuris sušildo mūsų kūnus ir širdis.

– Gerai, kad dabar ne viduramžiai: ar žinote, jog kaime yra žmonių, kurie mane laiko ragana?

Meluoti negalima, antraip senoji ims nepasitikėti; taigi moterys linktelėjo galvą.

– Jei būtų viduramžiai, mane galėtų sudeginti – šiaip, nei iš šio, nei iš to, vien kažkam nusprendus, jog esu dėl ko nors kalta.

„Kas čia vyksta? – pagalvojo viešbučio šeimininkė. – Negi mus kas nors išdavė? Gal seniūno žmona, kuri sėdi dabar šalia manęs, buvo čia anksčiau ir viską išpasakojo? Gal kunigas ėmė atgailauti ir atėjo išpažinties pas nusidėjėlę?"

– Labai dėkoju, kad aplankėte, bet aš jaučiuosi gerai, mano sveikata kuo puikiausia, esu pasiryžusi bet kokioms aukoms, įskaitant tas kvailas dietas,

kurių turiu laikytis, kad sumažėtų cholesterolio – nes noriu dar ilgai gyventi.

Berta atsistojo ir atidarė duris. Tiedvi moterys atsisveikino. Susirinkimas aikštėje nebuvo pasibaigęs.

– Bet aš patenkinta, kad užsukote, dabar jau nebemegsiu, o eisiu miegoti. Ir pasakysiu jums tiesą, aš tikiu prakeiktu vilku. Judvi jaunos, gal pabūsite kur netoliese, kol susirinkimas baigsis, tačiau kas garantuos, kad vilkas nesėlina prie mano durų?

Jiedvi sutiko, palinkėjo labos nakties, ir Berta įėjo vidun.

– Ji žino! – sušnibždėjo viešbučio šeimininkė. – Kažkas jai papasakojo! Jautei pašaipą jos balse? Nematei, kad ji suprato, jog buvome čia jos saugoti?

Seniūno žmona atrodė sumišusi.

– Ji negali žinoti. Niekas nebūtų toks beprotis, kad jai viską išpasakotų. Nebent...

– Nebent kas?

– Nebent ji tikrai ragana. Prisimeni, kaip pūstelėjo vėjas, kai mes tarėmės zakristijoje?

– Langai buvo uždaryti.

Abiem moterims suspaudė širdį, ir amžių prietarai išplaukė į paviršių. Jeigu ji tikrai ragana, jos mirtis, užuot išgelbėjusi kaimą, galutinai jį sugriaus.

Taip skelbė legendos.

Berta užgesino šviesą ir pro savo lango žaliuzes pažiūrėjo į moteris gatvėje. Nežinojo, ar turi juoktis, ar verkti, ar tiesiog susitaikyti su likimu. Tiktai buvo visiškai įsitikinusi: ji išrinkta mirti.

Baigiantis popietei buvo pasirodęs jos vyras – Bertos nuostabai, lydimas Šantalės Prym senelės. Pirmas Bertą užplūdęs jausmas buvo pavydas: ką jis veikia su šia moterimi? Bet paskui pamatė jų abiejų akyse susirūpinimą ir dar labiau sunerimo, kai juodu apsakė, ką girdėję zakristijoje.

Abu prašė jos tuojau bėgti.

– Jūs tikriausiai juokaujate, – atsakė Berta. – Kaip bėgti? Kojos nelabai manęs klauso, kol nueinu į bažnyčią, o juk ji už šimto metrų nuo čia, įsivaizduokite, kaip įveikčiau visą kelią? Išspręskite šį klausimą danguje, apginkite mane, meldžiu! Galų gale aš juk tik ir gyvenu melsdamasi visiems šventiesiems!

Padėtis sudėtingesnė, nei Berta mananti, paaiškino jie jai. Gėris kovoja su Blogiu, ir niekas negali įsikišti. Angelai ir demonai kaunasi viename iš pasikartojančių mūšių, kai pasmerkiami ar išgelbstimi tam tikram laikotarpiui ištisi kraštai.

– Manęs tai nedomina. Aš neturiu kaip gintis, ta kova ne mano, nesiprašiau joje dalyvauti.

Niekas nesiprašė. Viskas prasidėjo prieš dvejus metus, angelui sargui apsiskaičiavus. Dviejų pagrobtų moterų dienos jau ėjo į pabaigą, bet trejų metukų mažylė turėjo išsigelbėti. Ši mažylė, sakysim, būtų paguodusi tėvą, palaikiusi jo tikėjimą gyvenimu ir padėjusi įveikti baisų sielvartą, kuris jį užgriuvo. Jis buvo geras žmogus ir nors turėjo išgyventi rūsčių valandėlių (niekas nežino kodėl, tai priklauso prie Dievo plano ir niekada visiškai neišaiškėja), būtų galiausiai atsitiesęs. Mergytė būtų augusi su tragedijos žyme ir po dvidešimties metų būtų panaudojusi savo kančią artimo skausmui palengvinti. Paskui būtų atlikusi tokį reikšmingą darbą, kad jis būtų sukėlęs atgarsį visuose pasaulio kampeliuose.

Toks buvo pradinis planas. Ir viskas vyko labai gerai: policija įsiveržė į tą namą, prasidėjo šaudymas, ir žmonės, kurie buvo numatyti kaip turintys mirti, krito vienas po kito. Tuo metu mažylės angelas sargas – kaip Berta žinojo, visi trejų metų vaikai nuolat mato savo angelus ir kalbasi su jais – davė jai ženklą pasitraukti prie sienos. Bet vaikas nesuprato ir pasislinko paklausyti, ką sako angelas.

Pajudėjo tik trisdešimt centimetrų, tačiau to užteko, kad pakirstų mirtina kulka. Nuo tada viskas pakrypo kita linkme; numatytą gražią atpirkimo

istoriją pakeitė nepaliaujama kova. Į sceną įžengė demonas, reikalaudamas to žmogaus – kupino neapykantos, bejėgiškumo, troškimo atsikeršyti – sielos. Angelai nesutiko: jis buvo geras žmogus, išrinktas padėti savo dukteriai pakeisti daug dalykų pasaulyje, nors jo profesija ir nebuvo labai tinkama.

Tačiau angelų argumentai liko be atgarsio. Pamažu demonas įgijo galios jo sielai ir beveik visiškai ją užvaldė.

– Beveik visiškai, – pakartojo Berta. – Jūs pasakėte: „beveik".

Juodu abu patvirtino. Dar šviečianti vos pastebima šviesele, nes vienas iš angelų atsisakė nutraukti kovą. Bet jo balsas nebuvo išgirstas, ir tik praėjusią naktį jam pavyko truputį pakalbėti. Aišku, per panelę Prym.

Šantalės senelė paaiškino, kodėl ji čia: todėl, kad padėties negali pakeisti niekas kitas, vien jos vaikaitė. Tačiau kova vyksta žiauri kaip niekada, ir svetimšalio angelas vėl dūsta nuo demono artumo.

Berta mėgino juos nuraminti, nes abu atrodė labai susijaudinę; pagaliau juodu jau mirę, nerimauti turinti ji pati. Ar jie negalėję padėti Šantalei viską pakeisti?

Juodu atsakė, kad Šantalės demonas taip pat laimi mūšį. Kai ji buvo miške, senelė pasiuntė jos ieškoti prakeikto vilko – beje, jis tikrai egzistuoja, kalvis sakė teisybę. Norėjo pažadinti svetimšalio gerumą, ir tai pavyko. Bet, regis, Šantalės ir svetimšalio pokalbis nieko nedavė – abu pernelyg stiprios asmenybės. Dabar beliko viena viltis: jog mergina pamatė, ką jie norėjo, kad pamatytų. Arba veikiau, jie žiną, kad pamatė, tačiau norį, kad suprastų.

– Ką? – paklausė Berta.

Juodu negalėjo aiškinti; ryšiai su gyvaisiais turi ribas, kai kurie demonai domėjosi, ką jie sako, ir, sužinoję planą iš anksto, galėjo viską sugadinti. Bet abu užtikrino, jog tai labai paprasta, ir jei Šantalė nuovoki – kaip tvirtino jos senelė – gebės valdyti padėtį.

Bertą atsakymas patenkino; ji toliau jų nebekvotė – tai galėjo kainuoti jai gyvybę, nors labai mėgo klausyti paslapčių. Vis dėlto vienas dalykas buvo neaiškus, ir ji pasisuko į vyrą.

– Tu sakei, kad visus tuos metus būčiau čia, sėdėčiau ant šios kėdutės ir stebėčiau kaimą, nes gali ateiti blogis. Tu to paprašei daug anksčiau, nei angelas susipainiojo ir mažylė žuvo. Kodėl?

Vyras atsakė, kad, šiaip ar taip, blogis pereis per Viskušą, jis nuolat keliauja aplink Žemę, ir jam patinka užklupti žmones netikėtai.

– Nesu tuo tikra.

Jos vyras taip pat nebuvo tikras, tačiau tai buvo tiesa. Galbūt gėrio ir blogio dvikova kas sekundę vyksta kiekvieno žmogaus širdyje, nes širdis yra visų angelų ir demonų mūšio laukas; kad pasistūmėtų pirmyn, jie kaunasi už kiekvieną erdvės centimetrą tūkstančiais metų, kol galiausiai viena iš jėgų visiškai sutriuškins kitą. Vis dėlto, nors jis jau buvo dvasia, nežinojo dar daugybės dalykų – beje, daug daugiau nei gyvendamas Žemėje.

– Dabar esu tikresnė. Nesirūpinkit, jei turiu mirti, vadinasi, išmušė mano valanda.

Berta nesakė, kad truputį pavydi ir vėl norėtų būti šalia savo vyro: Šantalės senelė visada buvo viena iš geidžiamiausių Viskušo moterų.

Juodu išėjo teisindamiesi, kad reikia merginai padėti išties suprasti, ką matė. Bertai dar labiau pašoko pavydas, bet ji pasistengė nusiraminti, nors įtarė, jog vyras trokšta, kad ji ilgiau pagyventų ir jis netrukdomas galėtų džiaugtis Šantalės Prym senelės draugija.

Kas žino, galbūt rytoj pat jis praras nepriklausomybę, kurią tarėsi turįs. Trumpai pasvarsčiusi, Berta pakeitė nuomonę: vargšas vyras nusipelnė keletą metų pailsėti, kas čia tokio, tegu sau mano esąs laisvas daryti ką nori – mat buvo įsitikinusi, kad jis labai graužiasi dėl savo kaltės.

Žvelgdama į tas dvi moteris lauke, galvojo, kad būtų visai nebloga dar šiek tiek pagyventi šiame slėnyje, žiūrėti į kalnus, stebėti amžiną vyrų ir moterų, medžių ir vėjo, angelų ir demonų nesantaiką. Pajuto baimę ir pasistengė nukreipti dėmesį į kitus dalykus – galbūt rytoj ims megzti kitokios spalvos siūlais, nes staltiesė atrodo blanki.

Dar nepasibaigus susirinkimui, Berta užmigo, įsitikinusi, jog panelė Prym supras užduotį, nors ir neturi dovanos kalbėtis su dvasiomis.

– Bažnyčioje, šventoje žemėje, aš kalbėjau apie aukos reikalingumą, – prabilo kunigas. – Čia, nešventintoje žemėje, aš jus prašau būti pasiruošusius kankinystei.

Nedidelė, menkai apšviesta aikštė – švietė tik vienas žibintas, nors seniūnas per savo rinkimų kampaniją žadėjo įrengti daugiau – buvo pilna. Valstiečiai ir piemenys mieguistomis akimis, nes buvo pratę gulti ir kelti su saule, pagarbiai ir baimingai tylėjo. Kunigas šalia kryžiaus buvo pasistatęs kėdę ir ant jos užsilipęs – kad visi jį galėtų matyti.

– Per amžius Bažnyčia buvo kaltinama dėl neteisingų kovų, tačiau iš tikrųjų mes tik darėme viską, kad išliktume iškilus grėsmei.

– Kunige, atėjome čia ne klausytis apie Bažnyčią! – pasigirdo kažkieno balsas. – Norime sužinoti apie Viskušą.

– Man nėra ko pasakoti, kad Viskušui gresia pavojus išnykti iš žemėlapio ir kad tada neliks nei

jūsų, nei jūsų žemių, nei bandų. Aš taip pat čia atėjau kalbėti ne apie Bažnyčią, bet turiu pasakyti vieną dalyką: mus gali išgelbėti tik auka ir atgaila. Ir kol manęs nenutraukėte, pakalbėsiu apie kurio nors žmogaus auką, visų atgailą ir kaimo išgelbėjimą.

– Gal visa tai melas! – sušuko kitas balsas.

– Rytoj svetimšalis parodys mums auksą, – tarė seniūnas, patenkintas, kad gali pranešti naujieną, kurios nežino net kunigas. – Panelė Prym nenori viena imtis atsakomybės, ir viešbučio šeimininkė jį įkalbėjo atnešti aukso luitus čia. Mūsų veiksmai pagrįsti vien šia garantija.

Seniūnas ėmė dėstyti apie kaimo gerovę, reformas, vaikų parką, mokesčių sumažinimą ir naujai įgyto turto dalybas.

– Po lygiai, – tarė kažkas.

Kad ir kaip nenorėjo, atėjo laikas paminėti atsakomybę; visų akys, prasiblaiviusios iš miegų, buvo atgręžtos į jį.

– Po lygiai, – patvirtino kunigas, seniūnui nespėjus atsakyti. – Kitos išeities nėra: arba visi dalijasi atsakomybę ir atlygį, arba netrukus kas nors praneš apie nusikaltimą – iš pavydo ar keršto.

Kunigas gerai žinojo, ką reiškia šie du žodžiai.

– Kas mirs?

Seniūnas paaiškino, kad Berta ir kad ji išrinkta pagrįstai: daug kentėjo netekusi vyro, yra sena, neturi draugų, atrodo pamišusi, nuo ryto iki vakaro sėdėdama prie savo namo, ir niekuo neprisideda prie kaimo augimo. Visus savo pinigus, užuot investavusi į žemę ir avis, laiko toli nuo čia, viename banke, kuris jai moka procentus; iš to pelnosi tik prekybininkai, tokie kaip duonvežys, kas savaitę atvažiuojantys į kaimą parduoti savo produktų.

Niekas iš minios nepasisakė prieš. Seniūnas buvo patenkintas – jo valdžiai paklūstama; tačiau kunigas žinojo, kad tai gali būti ir geras, ir blogas ženklas, nes ne visada tyla reiškia „taip" – dažniausiai ji tik rodo, jog žmonės nesugeba iš karto reaguoti. O jeigu kas nors nesutinka, greitai ims graužtis, kam nenorėdamas pritarė, ir pasekmės galėtų būti rimtos.

– Man reikia, kad visi sutiktų, – tarė kunigas. – Man reikia, kad visi garsiai pasakytų, ar pritaria tam, ar ne, kad Dievas išgirstų ir sužinotų, jog Jo kariuomenėje yra narsių žmonių. Jeigu netikite Dievo, prašau taip pat garsiai pasakyti, ar pritariate, ar nepritariate, kad visi tiksliai žinotų, ką kiekvienas galvoja.

Seniūnui nepatiko, kad kunigas sako „man reikia", kai mandagiau būtų sakyti „mums reikia"

arba „seniūnui reikia". Kada šis reikalas bus baigtas, jis atgaus savo autoritetą deramu būdu. Dabar, kaip geras politikas, leido veikti ir reikštis kunigui.

– Noriu, kad sutiktumėt.

Pirmąjį „taip" ištarė kalvis. Seniūnas, norėdamas tuojau pat parodyti savo drąsą, irgi garsiai sutiko. Pamažu kiekvienas ten esantis vyras garsiai pasakė pritariąs – kol visi prisiėmė atsakomybę. Vieni sutiko, nes norėjo, kad baigtųsi susirinkimas ir jie galėtų grįžti namo; kiti galvojo apie auksą ir kaip greičiau palikti kaimą su naujai įgytu turtu; kai kas ketino pinigus nusiųsti vaikams, kad šiems nebūtų gėda prieš draugus dideliame mieste; po teisybei, niekas iš ten susirinkusių dar netikėjo, kad Viskušas gali atgauti prarastą šlovę, ir tik troško turto, kurio visada jautėsi nusipelnę ir kurio niekada neturėjo.

Bet nė vienas nepasakė „ne".

– Šiame kaime yra šimtas aštuonios moterys ir šimtas septyniasdešimt trys vyrai, – toliau kalbėjo kunigas. – Kiekvienas gyventojas turi mažiausiai po vieną šautuvą, nes čia nuo seno įprasta, kad visi mokėtų medžioti. Ką gi, rytoj rytą paliksite tuos ginklus, kiekvieną su šoviniu, bažnyčios zakristijoje. Prašau seniūno, kuris namie turi daugiau šautuvų, vieną iš jų atnešti ir man.

– Niekada nepaliksime savo ginklų svetimiems! – sušuko medžioklės vadovas. – Jie šventi, kaprizingi, asmeniniai. Kiti jais nieku gyvu negali naudotis.

– Leiskite man baigti. Paaiškinsiu, kaip veikia egzekucijos būrys: sušaudyti pasmerktąjį mirti pakviečiami septyni kareiviai. Kareiviams išdalijami septyni šautuvai – šeši užtaisyti tikromis kulkomis, o viename tik tūtelė be užtaiso. Parakas sprogsta taip pat, ir trenksmas vienodas, tačiau viduje nėra švino, kuris įsmigtų į aukos kūną.

Taigi niekas iš kareivių nežino, kieno šautuvas užtaisytas tuščiu šoviniu. Kiekvienas mano, kad jo ir kad ne jis, o draugai atsakingi už mirtį moters ar vyro, kurio jie nepažinojo, bet į kurį turėjo šauti atlikdami tarnybinę pareigą.

– Visi laiko save nekaltais, – tarė iki tol tylėjęs žemių savininkas.

– Tikrai. Rytoj aš padarysiu tą patį: išimsiu šviną iš aštuoniasdešimt septynių tūtelių, o kitus šautuvus paliksiu užtaisytus tikrais šoviniais. Visi ginklai trinktelės vienu metu, bet niekas nežinos, koks buvo jų užtaisas; taigi kiekvienas iš jūsų galės laikyti save nekaltu.

Nors ir kaip žmonės buvo išvargę, kunigui išdėsčius savo mintį, su palengvėjimu atsiduso.

Aikštėje pasklido kitokia energija, tarytum staiga ši istorija būtų netekusi savo tragizmo ir dabar tebūtų reikėję ieškoti paslėpto lobio. Kiekvienas gyventojas buvo visiškai įsitikinęs, kad jam teks ginklas, užtaisytas tuščiu šoviniu, ir jis nebus kaltas – tik solidarus su bendražygiais, kurie nori pakeisti kaimo gyvenimą. Dabar žmonės labai pagyvėjo: Viskušas buvo vieta, kur pagaliau vyksta išskirtiniai ir svarbūs įvykiai.

– Patikėkite, vienintelis užtaisytas šautuvas bus mano, – toliau kalbėjo kunigas, – nes aš pats rinktis negaliu. Taip pat atsisakau savo dalies aukso, nes tai darau dėl kitų priežasčių.

Seniūnui vėl nepatiko, kaip kalba kunigas. Jis elgiasi lyg norėdamas Viskušo gyventojams įrodyti esąs drąsus, kilnus žmogus, lyderis, gebąs pasiaukoti. Jeigu čia būtų jo žmona, pasakytų, jog ketina per artimiausius rinkimus kelti savo kandidatūrą.

„Palauksime pirmadienio, – pagalvojo sau seniūnas. – Išleisiu dekretą, kuriuo taip padidinsiu bažnyčios mokesčius, jog kunigas čia nebegalės gyventi. Pagaliau jis vienintelis nenori būti turtingas".

– O auka? – paklausė kalvis.

– Ji supras, – tarė kunigas. – Aš imuosi šios užduoties. Bet man dar reikia trijų žmonių.

Kadangi niekas nepasisiūlė, kunigas išsirinko tris tvirtus vyrus. Vienam iš jų vos prasižiojus

sakyti „ne“, draugai į jį taip pasižiūrėjo, jog jis tuojau apsigalvojo.

– Kur atnašausime auką? – paklausė žemių savininkas, kreipdamasis tiesiai į kunigą.

Pamatęs, kad netenka autoriteto, seniūnas pamėgino jį tučtuojau atgauti.

– Tai sprendžiu aš, – tarė piktai žvelgdamas į žemių savininką. – Nenoriu, kad Viskušo žemė būtų sutepta krauju. Tai įvyks rytoj, tą pačią valandą prie keltų monolito. Atsineškite žibintus, lempas, deglus, kad visi gerai matytų, kur taikyti, ir neprašautų pro šalį.

Kunigas nulipo nuo kėdės – susirinkimas baigėsi. Viskušo moterys vėl išgirdo grindiniu kaukšint žingsnius: vyrai grįžo į savo namus, gurkštelėjo kokio gėrimo, žiūrėdami pro langą, arba pavargę tiesiog krito į lovą. Seniūnas susitiko su žmona, ir ši apsakė, ką girdėjo Bertos namuose ir kaip išsigando. Tačiau pasvarsčiusios – abi su viešbučio šeimininke – žodis po žodžio nutarė, kad senoji nieko nežino – jos taip maniusios kamuojamos kaltės jausmo.

– Tokios šmėklos kaip prakeiktas vilkas neegzistuoja, – paaiškino ji.

Kunigas grįžo į bažnyčią ir visą naktį praleido melsdamasis.

Šantalė išgėrė savo rytinę kavą su vakarykščiai pirkta duona, nes sekmadienį furgonėlis neatvažiuodavo. Dirstelėjusi pro langą, pamatė, kaip Viskušo gyventojai eina iš namų, nešini medžiokliniais šautuvais. Pasirengė mirti, nes visada jautė, kad gali būti išrinktoji auka; bet į jos duris niekas nepasibeldė – priešingai, visi žingsniavo tolyn, suko į bažnyčios zakristiją ir iš ten išeidavo tuščiomis rankomis.

Šantalė leidosi iš namų į viešbutį, ir viešbučio šeimininkė jai papasakojo, kas atsitiko vakar vakare: kaip buvo išrinkta auka, ką pasiūlė kunigas ir kaip rengiamasi tą auką aukoti. Priešiško tono neliko nė ženklo, rodės, reikalai pakrypo Šantalės naudai.

– Štai ką noriu tau pasakyti: vieną dieną Viskušas supras viską, ką tu padarei dėl jo gyventojų.

– Bet svetimšalis turi parodyti auksą, – neatlyžo Šantalė.

– Aišku. Jis ką tik išėjo su tuščia kuprine.

Šantalė nusprendė nevaikštinėti po mišką, nes būtų reikėję eiti pro Bertos namus, o ji gėdijosi pažiūrėti jai į akis. Grįžo į savo kambarį ir vėl prisiminė sapną.

Praėjusią naktį jai prisisapnavo keistas dalykas: angelas atnešė vienuolika aukso luitų ir paprašė, kad ji juos pasaugotų.

Šantalė angelui atsakė, jog dėl šio aukso reikia nužudyti kokį nors žmogų. Jis užtikrino, kad ne: kaip tik priešingai, tie luitai įrodo, jog aukso nėra.

Štai kodėl ji paprašė, kad viešbučio šeimininkė pasikalbėtų su svetimšaliu: turėjo planą. Bet kadangi pralaimėdavo visas kovas savo gyvenime, abejojo, ar galės jį įvykdyti.

Berta žiūrėjo, kaip už kalnų leidžiasi saulė, ir tuo metu išvydo artėjančius kunigą ir tris vyrus. Nuliūdo dėl trijų priežasčių: žinojo, kad išmušė jos valanda, matė, kad nepasirodo paguosti vyras (gal bijo to, ką gali išgirsti, gal gėdijasi, jog yra bejėgis ją išgelbėti), ir suprato, kad pinigai liks banko, kuriame juos laikė, akcininkams, nes nebebuvo kada jų iš ten atsiimti ir sudeginti.

Dėl dviejų dalykų buvo patenkinta: pagaliau susitiks vyrą, kuris šią valandėlę tikriausiai skraJoja su panelės Prym senele; ir kad paskutinė jos gyvenimo diena nors šalta, bet sklidina saulės ir šviesos; ne visi turi privilegiją iškeliauti su tokiu gražiu prisiminimu.

Kunigas davė ženklą, kad vyrai liktų tolėliau, ir prisiartino vienas.

– Labas vakaras, – tarė ji. – Matote, koks didis Dievas ir kokią gražią gamtą Jis sukūrė.

„Atėjo manęs išsivesti, bet aš čia paliksiu visą pasaulio kaltę“.

– Jūs neįsivaizduojate rojaus, – atsakė kunigas, tačiau ji pastebėjo, kad jos strėlė pasiekė tikslą ir jis dabar stengiasi neprarasti savitvardos.

– Nežinau, ar rojus toks gražus, netgi nesu tikra, ar jis yra. Ar ponas jau ten buvote?

– Dar ne. Bet pažįstu pragarą ir žinau, kad jis baisus, nors iš pažiūros atrodo žavingas.

Ji suprato, kad jis kalba apie Viskušą.

– Klystate, pone kunige. Jūs buvote rojuje, bet jo neatpažinote. Beje, taip atsitinka daugumai žmonių šiame pasaulyje. Ieško kančios linksmiausiose vietose, nes laiko save nevertais laimės.

– Regis, čia praleisti metai jums suteikė išminties.

– Seniai niekas nebeužeina pasikalbėti su manimi, o dabar, keista, visi staiga prisiminė, kad aš gyvenu. Įsivaizduokit, pone, vakar vakare savo apsilankymu mane pagerbė viešbučio šeimininkė ir seniūno žmona. Šiandien ir kaimo klebonas – galbūt aš tapau svarbiu asmeniu?

– Labai svarbiu, – tarė kunigas. – Svarbiausiu kaime.

– Gavau kokį nors palikimą?

– Dešimt aukso luitų. Vyrai, moterys, vaikai, visos būsimosios kartos jums dėkos. Ir galbūt net pastatys statulą jūsų garbei.

– Man labiau patinka fontanas: ne tik puošia, bet ir malšina atėjusiųjų troškulį bei ramina susirūpinusius.

– Bus pastatytas fontanas. Duodu žodį.

Berta pagalvojo, kad jau laikas liautis juokavus ir eiti tiesiai prie reikalo.

– Aš jau viską žinau, kunige. Jūs pasmerkiate nekaltą moterį, kuri negali kovoti dėl savo gyvybės. Tebūnie prakeikta šita žemė, visi jos gyventojai ir jūs, pone.

– Tebūsiu prakeiktas, – sutiko kunigas. – Daugiau nei dvidešimt metų mėginau palaiminti šią žemę, bet niekas negirdėjo mano šauksmo. Šiuos dvidešimt metų mėginau įskiepyti į žmonių širdis gėrį, kol supratau, kad Dievas mane pasirinko būti kairiąja ranka ir parodyti, kiek blogio jie gali padaryti. Galbūt todėl, kad išsigąstų ir atsiverstų.

Berta buvo bepravirkstanti, bet susitvardė.

– Gražūs žodžiai be jokio turinio. Tik žiaurumo ir neteisybės pateisinimas.

– Priešingai negu visi kiti, aš tai darau ne dėl pinigų. Žinau, kad šis auksas prakeiktas kaip ši žemė ir niekam neatneš laimės: aš tai darau, nes

manęs to prašo Dievas. Teisingiau pasakius, liepia, atsakydamas į mano maldas.

„Neverta ginčytis“, – pagalvojo Berta.

Tuo tarpu kunigas įkišo ranką į kišenę ir išsitraukė kažkokių tablečių.

– Ponia nieko nejausite, – tarė. – Eime į vidų.

– Nei jūs, nei kas nors kitas iš šio kaimo, kol aš gyva, neįžengs į mano namus. Galbūt šiandien, baigiantis nakčiai, durys jau bus atviros – bet ne dabar.

Kunigas davė ženklą vienam iš vyrų, ir šis priėjo nešinas plastiko buteliu.

– Išgerkite šias tabletes. Kelias valandas pamiegosite. Kai pabusite, jau būsite danguje, šalia savo vyro.

– Aš visada buvau šalia savo vyro. Ir niekada negeriu migdomųjų, nebent tada, kai kankina nemiga.

– Juo geriau. Suveiks beveik tuoj pat.

Saulė pasislėpė, slėnį, bažnyčią, kaimą greitai ėmė gaubti sutemos.

– O jeigu aš atsisakysiu gerti?

– Išgersite, kad ir kas būtų.

Ji pasižiūrėjo į kunigą atlydėjusius vyrus ir suprato, kad jis sako tiesą. Paėmė tabletes, susidėjo į burną ir išgėrė visą butelį. Vanduo: beskonis,

bekvapis, bespalvis – ir vis dėlto pats svarbiausias dalykas pasaulyje. Kaip ir ji šią akimirką.

Dar sykį pažvelgė į kalnus, dabar jau apklotus sutemų. Išvydo įsižiebiant danguje pirmąją žvaigždę ir tarė sau, kad jos gyvenimas buvo gražus: ji gimė ir mirs krašte, kurį mylėjo, nors iš jo tokios meilės nesusilaukė, – bet argi tai svarbu? Tas, kas myli tikėdamasis atlygio, veltui gaišta laiką.

Buvo palaiminta. Niekada nepažino kito krašto, bet žinojo, kad čia, Viskuše, dedasi tokie pat dalykai kaip ir visur. Neteko mylimo vyro, bet Dievas suteikė jai džiaugsmo turėti jį šalia ir toliau, net po mirties. Matė kaimą, pasiekusį klestėjimo viršūnę, stebėjo nykimo pradžią ir dabar iškeliaus prieš jam visiškai žlungant. Pažinojo žmones su jų trūkumais bei dorybėmis ir, nepaisydama, kas jai dabar atsitiko, nepaisydama grumtynių, kurios, kaip tikino jos vyras, vyko neregimajame pasaulyje, tikėjo, kad galiausiai laimės žmonių gerumas.

Gailėjo kunigo, seniūno, panelės Prym, svetimšalio, kiekvieno Viskušo gyventojo: niekada blogis neatneš gėrio, kad ir kaip jie tuo norėtų tikėti. Kai suvoks tikrovę, bus per vėlu.

Apgailestavo tik dėl vieno dalyko gyvenime: niekada nematė jūros. Žinojo, kad ji yra, didžiulė,

šėlstanti ir tuo pat metu rami, bet niekada neturėjo galimybės ten nuvažiuoti, gurkštelėti sūraus jos vandens, basomis kojomis pajusti jos smėlį, panirti į šaltą jos vandenį, lyg grįždama į Didžiosios Motinos (prisiminė, kad keltai mėgo šį terminą) įsčias.

Be šito, daugiau niekuo negalėjo skųstis. Liūdėjo, labai liūdėjo, kad reikia taip iškeliauti, bet nenorėjo jaustis auka: Dievas ją išsirinko šiam vaidmeniui, kuris buvo daug geresnis už skirtąjį kunigui.

– Noriu jums pakalbėti apie gėrį ir blogį, – išgirdo sakant ir tuo pat metu pajuto, kaip keistai stingsta rankos ir kojos.

– Nereikia. Ponas nepažįstate gėrio. Jūs užnuodytas blogiu, kurį patyrėte, ir dabar skleidžiate šį marą mūsų žemėje. Nesiskiriate nuo svetimšalio, kuris atvyko mūsų sužlugdyti.

Paskutinius savo žodžius jau prastai girdėjo. Pažvelgė į žvaigždę ir užmerkė akis.

Svetimšalis nuėjo į vonios kambarį savo numeryje, rūpestingai nuplovė kiekvieną aukso luitą ir vėl sudėjo į seną apsitrynusią kuprinę. Dvi dienas buvo visiškai dingęs iš scenos ir dabar grįžo paskutiniam veiksmui – reikėjo pasirodyti dar sykį.

Viskas buvo kruopščiai suplanuota: pasirinko nuošalų kaimą su nedaug gyventojų ir rado tokią bendrininkę, kad niekas – jeigu reikalai pakryptų į bloga – negalėtų jo apkaltinti nusikaltimo kurstymu. Magnetofonas, atlygis, atsargumas; pirmas etapas: susidraugauti su gyventojais, antras etapas: pasėti baimę ir sumaištį. Kaip su juo pasielgė Dievas, taip jis pasielgs su kitais. Dievas jam padovanojo gėrį prieš nugramzdindamas į bedugnę, ir jis pakartos tą patį.

Pasirūpino viskuo iki menkiausių smulkmenų, išskyrus viena: niekada netikėjo, kad jo planas bus įgyvendintas. Buvo tikras, jog atėjus laikui apsispręsti, paprastas „ne“ pakeis istoriją, koks nors žmogus nesutiks įvykdyti nusikaltimo, ir to bus

gana įrodyti, kad ne viskas prarasta. Jeigu vienas žmogus išgelbės kaimą, bus išgelbėtas ir pasaulis, viltis dar bus įmanoma, gerumas bus stipresnis, teroristai nesupranta savo daromo blogio, galiausiai triumfuos atleidimas, kančių dienas pakeis liūdni prisiminimai, jis išmoks su jais gyventi ir vėl ims ieškoti laimės. Už šį „ne“, kurį norėjo išgirsti, kaimas gaus savo dešimt luitų aukso nepriklausomai nuo jo lažybų su mergina.

Bet jo planas žlugo. O dabar buvo vėlu, nebegalėjo persigalvoti.

Kažkas pabeldė į duris.

– Turime eiti, – išgirdo viešbučio šeimininkės balsą. – Jau laikas.

– Einu.

Paėmė švarką, apsivilko ir susitiko su ja bare.

– Auksas parneštas, – pasakė. – Bet kad išvengtume nesusipratimų, tikiuosi, žinote, jog kai kurie asmenys yra informuoti, kur esu apsistojęs. Jei sumanysite pakeisti auką, būkite tikra, kad policija atvyks manęs ieškoti čia. Jūs pati girdėjote, jog daug kam skambinau telefonu.

Viešbučio šeimininkė tik linktelėjo galvą.

Nuo Viskušo iki keltų akmens buvo pusvalandis kelio pėsčiomis. Daug amžių žmonės manė, kad tai tik akmuo, kitoks, didelis, lietaus ir šalčio nugludintas, kadaise stovėjęs stačias, o vėliau apverstas žaibo. Ahabas paprastai čia kviesdavo kaimą pasitarti, nes uola buvo lyg natūralus stalas atvirame ore.

Kol vyriausybė atsiuntė grupę tyrėjų ieškoti slėnyje keltų pėdsakų ir vienas iš jų pastebėjo monumentą. Vėliau atvažiavo archeologai, matavo, skaičiavo, ginčijosi, tyrinėjo ir priėjo išvadą, kad viena keltų bendruomenė buvo išsirinkusi šią vietovę kaip savotišką šventvietę, nors nežinia, ar čia atlikinėdavo kokias apeigas. Vieni sakė, jog tai galėjo būti lyg ir astronomijos observatorija, kiti tikino, kad čia vykdavę vaisingumo ritualai: žyniai paimdavę mergeles. Mokslininkų grupė ginčijosi savaitę, bet paskui išsidangino į įdomesnes vietas, nieko nenutarę dėl radinio.

Išrinktas seniūnas mėgino pritraukti turistus išspausdindamas viename krašto laikraštyje reportažą apie keltų palikimą Viskušo gyventojams, bet kapstytis buvo sunku, ir vienintelis dalykas, kurį čia rasdavo reti nuotykių ieškotojai, tebuvo apvirtęs akmuo, tuo tarpu kiti slėnio kaimai turėjo skulptūrų, įrašų ir daug įdomesnių dalykų. Sumanymas nepasiteisino, ir neilgai trukus monolitas vėl ėmė tarnauti įprastam tikslui: kaip stalas savaitgaliais iškylaujantiems vietiniams gyventojams.

Tą vakarą daugelyje Viskušo namų vyko ginčai, ir vis dėl to paties: vyrai norėjo eiti vieni, moterys reikalavo teisės dalyvauti „ritualinėje aukoje“, kaip dabar gyventojai ėmė vadinti nusikaltimą, kurį buvo pasirengę padaryti. Vyrai sakė, kad pavojinga, niekas nežino, ką gali iškrėsti šaunamasis ginklas, moterys atkakliai tvirtino, kad visa tai ne iš egoizmo, kad vyrai privalą gerbti jų teises, – pasaulis jau nebe toks, kaip jie įsivaizduoja. Pagaliau vyrai nusileido, ir moterys tai įsidėjo į galvą.

Dabar eisena, du šimtai aštuoniasdešimt vieno švytinčio taško srautas, – nes svetimšalis taip pat nešėsi deglą, o Berta nieko, tad gyventojų skaičius buvo tiksliai išlaikytas, – patraukė tos vietos link. Kiekvienas vyras vienoje rankoje nešėsi lempą ar

žibintą, o kitoje medžioklinį šautuvą, perlaužtą pusiau, kad negalėtų atsitiktinai iššauti.

Vienintelei Bertai nereikėjo eiti; ji ramiai miegojo savotiškuose, greitomis padarytuose neštuvuose, kuriuos vos panešė du miško kirtėjai. „Dar gerai, kad tos naštos nereikės vilkti atgal, – mąstė vienas iš jų. – Nes prismaigstyta kulkų būtų trigubai sunkesnė“.

Paskaičiavo, kad kiekviename šovinyje turėtų būti po šešis mažus švino rutuliukus. Jei visi užtaisyti šautuvai pataikys į taikinį, į kūną susmigs penki šimtai dvidešimt du gabaliukai, ir galiausiai metalo bus daugiau negu kraujo.

Vyras pajuto, kaip susuko skrandį. Nevalia apie nieką daugiau galvoti, tik apie pirmadienį.

Pakeliui niekas nesikalbėjo. Niekas nepersimetė žvilgsniais, sakytum visa vyko savotiškame košmare, kurį buvo pasirengę kuo greičiausiai pamiršti. Atėjo uždusę – daugiau iš įtampos nei iš nuovargio – ir didžiuliu šviesos puslankiu apritė miško aikštelėje stūksantį keltų paminklą.

Seniūnui davus ženklą, medkirčiai iškėlė Bertą iš neštuvų ir paguldė ant monolito.

– Ne šitaip! – sušuko kalvis, prisiminęs filmus apie karą, kuriuose kareiviai šliaužia žeme. – Sunku taikytis į gulintį žmogų.

Medkirčiai nukėlė Bertą ir pasodino ant žemės, atrėmę nugarą į akmenį. Atrodė, tai ideali padėtis, bet tuojau pasigirdo verksmingas moters balsas.

– Ji žiūri į žmones, – tarė moteris. – Ji mato, ką mes darome.

Aišku, Berta nieko nematė, bet buvo nepakeliama žiūrėti į tą geraširdišką ponią, kuri miegojo su džiugia šypsena lūpose ir kurią netrukus turėjo suvarpyti maži metalo rutuliukai.

– Apgręžkite ją, – paliepė seniūnas, taip pat nemaloniai sukrėstas reginio.

Niurnėdami medkirčiai vėl priėjo prie monolito, apsuko kūną, parklupdė ant žemės, veidą ir krūtinę atrėmę į akmenį. Kadangi šitaip neįmanoma buvo jos tvirtai išlaikyti, reikėjo surišti riešus, o virvę permesti per akmenį ir pritvirtinti kitoje pusėje.

Dabar padėtis buvo groteskiška: klūpanti moteris, atgręžusi nugarą, ištiesusi rankas ant akmens, lyg melstųsi ar ko maldautų. Kažkas vėl užprotestavo, bet seniūnas pasakė, kad laikas baigti darbą.

Kuo greičiau, tuo geriau. Be kalbų ir pasiteisinimų; visa tai galima atidėti kitai dienai – baro, gatvių, piemenų ir žemdirbių pašnekesiams. Be jokios abejonės, vienu iš trijų kelių, einančių iš Viskušo, ilgą laiką nebebus vaikštoma, nes visi

buvo pripratę ten matyti sėdinčią senutę – ji žiūrėdavo į kalnus ir viena pati kalbėdavo. Dar gerai, jog iš kaimo suko kiti du keliai ir mažas takelis su išmintomis pakopomis į tolėliau apačioje bėgantį vieškelį.

– Greičiau baikime, – tarė seniūnas, patenkintas, kad kunigas jau nieko nebesako ir jis vėl susigrąžino autoritetą. – Slėnyje kas nors gali pamatyti šias šviesas ir užsigeisti patikrinti, kas vyksta. Paruoškime savo šautuvus, šaukime ir tuojau eime iš čia.

Be iškilmių. Atlikti pareigą, kaip atlieka geri kareiviai, ginantys savo kaimą. Be dvejonių. Tai buvo įsakymas, ir jam reikėjo paklusti.

Bet staiga seniūnas suprato, kodėl tyli kunigas, ir beveik neabejojo, kad pateko į spąstus. Nuo šiol, jei vieną dieną ši istorija iškils į viešumą, visi galės sakyti, kaip sako žudikai per karus – kad jie tik vykdė įsakymus. Kas dabar dėjosi žmonių širdyse: ar jis buvo niekšas, ar gelbėtojas?

Negalėjo prarasti vyriškumo kaip tik šią akimirką, kai girdėjo, kaip čekši atlenkinėjami šautuvai ir šiurena nuo vamzdžių traukiamos įmautės. Įsivaizdavo šimto septyniasdešimt keturių ginklų trenksmą, bet jei kas nors ateitų pažiūrėti, kas čia dedasi, jie jau būtų toli; prieš pat eisenai pajudant, jis buvo

paliepęs grįžtant visiems užgesinti žibintus. Kelią žinojo atmintinai, šviesos reikėjo tik tam, kad per šaudymą būtų išvengta nelaimingų atsitikimų.

Moterys instinktyviai atsitraukė, o vyrai nusitaikė į nejudantį kūną už kokių penkiasdešimties metrų. Negalėjo prašauti pro šalį, – nuo vaikystės buvo išmokyti šaudyti į bėgančius žvėris ir skrendančius paukščius.

Seniūnas pasiruošė duoti įsakymą „Ugnis!“.

– Palaukite! – suriko moteriškas balsas.

Tai buvo panelė Prym.

– O auksas? Ar matėte auksą?

Vyrai nuleido šautuvus, bet jie tebebuvo parengti; ne, niekas nematė aukso. Visi atsigręžė į svetimšalį.

Šis lėtai nužingsniavo į vidurį ir atsistojo priešais rikiuotę. Pasidėjo kuprinę ant žemės ir ėmė vieną po kito traukti aukso luitus.

– Štai, – pasakė grįždamas į savo vietą puslankio pakraštyje.

Panelė Prym priėjo prie luitų ir pakėlė vieną iš jų.

– Auksas, – tarė. – Bet noriu, kad patikrintume. Teateina čia devynios moterys ir kiekviena teapžiūri ant žemės sudėtus luitus.

Seniūnas ėmė nerimauti, nes jos rinkosi prie šaudymo linijos ir kas nors labai susijaudinęs galėjo netyčia iššauti; bet devynios moterys – tarp jų ir jo žmona – jau ėjo ten, kur stovėjo panelė Prym, ir darė, ko ji prašė.

– Taip, tai auksas, – pareiškė seniūno žmona, rūpestingai apžiūrinėdama rankose laikomą luitą ir lygindama su keliais papuošalais, kuriuos turėjo. – Matau vyriausybės antspaudą, tikriausiai serijos numerį, lydymo datą ir svorį. Mūsų neapgavo.

– Paskui tai patvirtinsime, o tuo tarpu paklausykite, ką aš jums pasakysiu.

– Dabar ne laikas šnekoms, panele Prym, – tarė seniūnas. – Eikite visos iš čia, kad galėtume baigti savo užduotį.

– Užsičiaupk, kvaily!

Šantalės riksmas visus išgąsdino. Niekas neįsivaizdavo, jog kas nors Viskuše galėtų pasakyti tai, ką jie išgirdo.

– Panelė išprotėjote?

– Užsičiaupkite! – dar smarkiau nei pirma suriko ji neapykanta degančiomis akimis, visa drebėdama. – Tai jūs pamišęs, pakliuvote į šiuos spąstus ir mums užtrauksite mirtį ir pasmerkimą! Jūs – neatsakingas žmogus!

Seniūnas žingtelėjo jos pusėn, bet jį sulaikė du vyrai.

– Paklausykime, ką nori pasakyti ši mergina! – sušuko balsas minioje. – Dešimt minučių šen ar ten – koks skirtumas!

Dešimt, penkios minutės – didelis skirtumas, ir kiekvienas iš šių žmonių, vyrų ir moterų, tai suprato. Kuo ilgiau dalyvavo šioje scenoje, tuo labiau ėmė baimė, didėjo kaltės jausmas, budo gėda, drebėjo rankos, ir visi troško rasti kokią nors dingstį, kad galėtų pakeisti sumanymą. Ką tik žinojo, tikėjo, kad jo šautuvas užtaisytas tuščiu šoviniu ir kad viskas greitai baigsis; dabar baiminosi, kad jo šautuvo vamzdyje tikri šoviniai ir kad šios senutės – kuri garsėjo kaip ragana – šmėkla ateis gąsdinti naktimis.

Arba kas nors prasitars. Arba gal kunigas neištesėjo, ką žadėjęs, ir visi bus kalti.

– Penkios minutės, – tarė seniūnas, stengdamasis, kad žmonės patikėtų, jog tai jis duoda leidimą, nors iš tikrųjų merginai pavyko primesti savo taisykles.

– Kalbėsiu tiek laiko, kiek norėsiu, – atrėžė Šantalė; jau, rodės, atgavusi ramybę ir pasirengusi nenusileisti nė per plauką, ji dabar kalbėjo neįprastai valdingai. – Bet ne per daug ilgai. Įdomu

žiūrėti, kas vyksta, pirmiausia todėl, kad mes visi žinome, jog Ahabo laikais į kaimą dažnai užsukdavo žmonių, kurie skelbėsi turį ypatingų miltelių, galinčių paraką paversti auksu. Save jie vadino alchemikais, ir mažiausiai vienas iš jų įrodė, jog sako tiesą, kai Ahabas jam pagrasino mirtimi.

Šiandien jūs norite padaryti tą patį: sumaišyti šviną su krauju, įsitikinę, kad jis virs šiuo auksu, gulinčiu priešais mus. Viena vertus, jūsų tiesa. Kita vertus, kaip greitai jis pateks į kiekvieno iš jūsų rankas, lygiai taip pat greitai iš jų ir išslys.

Svetimšalis nesuprato, ką mergina nori tuo pasakyti, bet netrukdė jai kalbėti toliau; jautė, kad tamsioje jo sielos kertelėje vėl suspindo užmiršta šviesa.

– Visi mokykloje sužinome garsiąją legendą apie karalių Midą. Žmogų, kuris sutiko vieną dievą, ir tas dievas jam pažadėjo duosiąs, ko tik jis nori. Midas jau buvo labai turtingas, bet norėjo dar daugiau pinigų ir paprašė, kad viskas, ką tik jis palies, virstų auksu.

Leiskite jums priminti, kas atsitiko: pirmiausia, Midas pavertė auksu savo baldus, rūmus, visa, kas jį supo. Dirbo visą rytą ir išvydo auksinį sodą, auksinius medžius, auksinius laiptus. Vidurdienį išalko ir panoro užvalgyti. Bet kai paėmė į rankas

sultingą ėriuko kulšį, kurią tarnai buvo paruošę, ji taip pat virto auksu. Pakėlė taurę vyno, ir šis taip pat virto auksu. Apimtas nevilties, nubėgo pas žmoną prašyti pagalbos, nes dabar suprato, kokią padarė klaidą; bet kai palietė žmonos ranką, ji virto auksine statula.

Tarnai išsilakstė bijodami, kad ir jiems neatsitiktų tas pat. Nepraėjus nė savaitei, Midas mirė iš alkio ir troškulio, iš visų pusių apsuptas aukso.

– Kodėl mums pasakojate šią legendą? – paklausė seniūno žmona, dėdama luitą ant žemės ir grįždama prie savo vyro. – Gal koks nors dievas atėjo į Viskušą ir mums suteikė tokią galią?

– Pasakoju šią legendą dėl paprasčiausios priežasties. Auksas pats savaime neturi jokios vertės. Visiškai jokios. Negalime jo nei valgyti, nei gerti, nei užmokėti juo pirkdami gyvulių ar žemių. Vertę turi pinigai, bet kaip iškeisime šį auksą į pinigus? Galime padaryti du dalykus: paprašyti kalvio, kad išlydytų šiuos luitus, padalytų į du šimtus aštuoniasdešimt lygių dalių, ir kiekvienas nueitume į miestą jų išsikeisti. Bet tą pačią akimirką sukeltume valdžios įtarimą, nes šiame slėnyje aukso nėra ir būtų labai keista, jei visi Viskušo gyventojai pasirodytų su savo mažais luiteliais. Valdžia imtų įtarinėti. Mes pasakytume, jog radome keltų lobį.

Bet skubi ekspertizė nustatytų, kad auksas neseniai lydytas, kad čia jau buvo atlikti kasinėjimai, kad keltai neturėjo šitiek aukso – jei būtų turėję, būtų pastatę šioje vietovėje didelį ir prabangų miestą.

– Jūs neišmanėlė, – tarė žemių savininkas. – Mes nunešime luitus tokius, kokie jie yra, su vyriausybės antspaudu ir viskuo. Iškeisime banke, o pinigus pasidalysime tarpusavyje.

– Tai antra galimybė. Seniūnas paims dešimt aukso luitų, nuneš į banką ir paprašys iškeisti į pinigus. Banko kasininkas neklausinės, kaip klausinėtų, jei visi nueitume su savo luitu, nes seniūnas – autoritetingas žmogus; pareikalaus tik aukso pirkimo dokumentų. Seniūnas paaiškins, jog neturi, bet – kaip sakė jo žmona – ten yra vyriausybės antspaudas, ir nesuklastotas, o tikras. Yra ir data, ir serijos numeris.

Tuo metu žmogus, davęs mums šį auksą, bus jau toli. Kasininkas paprašys šiek tiek palaukti, mat, nors pažįsta seniūną ir žino, kad jis garbingas žmogus, jam reikia leidimo išmokėti tokiai didelei sumai pinigų. Bus paklausta, iš kur tas auksas atsirado. Seniūnas paaiškins, kad tai svetimšalio dovana, – pagaliau mūsų seniūnas protingas ir į viską turi atsakymus.

Tada, kai kasininkas pasikalbės su banko valdytoju, šis – nors nieko neįtars, bet, kaip apmokamas pareigūnas, nenorės be reikalo rizikuoti – kreipsis į centrinę banko būstinę. Ten seniūno niekas nepažįsta, ir kiekviena didelė išmoka jiems atrodo įtartina; paprašys palaukti porą dienų, kol išsiaiškins aukso kilmę. O kas gali paaiškėti? Kad auksas vogtas. Arba pirktas žmonių, įtariamų prekyba narkotikais.

Ji nutilo. Baimė, kurią pajuto, pirmą kartą atkasinėdama savo luitą, dabar apėmė visus. Vieno žmogaus istorija yra visos žmonijos istorija.

– Todėl, kad šis auksas turi serijos numerį. Datą. Lengva nustatyti, iš kur jis.

Visi pažvelgė į svetimšalį, kuris laikėsi abejingai.

– Nereikia jo nieko klausti, – tarė Šantalė. – Turėtume patikėti, kad jis sako tiesą, o žmogus, prašantis įvykdyti nusikaltimą, nenusipelno pasitikėjimo.

– Galime jį čia palaikyti, kol metalą iškeisime į pinigus, – pasiūlė kalvis.

Svetimšalis linktelėjo galvą viešbučio šeimininkės pusėn.

– Jis neliečiamas. Tikriausiai turi galingų draugų. Mano akivaizdoje skambino įvairiems žmonėms, užsisakinėjo bilietus. Jei dingtų, jie

suprastų, kad jis pagrobtas, ir atvažiuotų į Viskušą jo ieškoti.

Šantalė padėjo savo aukso luitą ant žemės ir pasitraukė nuo šaudymo linijos. Kitos moterys padarė tą patį.

– Galite šaudyti, jei norite. Bet žinodama, kad tai svetimšalio pinklės, aš nedalyvausiu šiame nusikaltime.

– Jūs nieko negalite žinoti! – sušuko žemių savininkas.

– Taip, aš esu tikra, kad greitai seniūnas bus už grotų, o į Viskušą atvyks žmonės aiškintis, iš ko jis pavogė šį auksą. Kas nors turės viską papasakoti, bet tai būsiu ne aš.

Tačiau pažadu tylėti. Pasakysiu vien, kad nežinau, kas atsitiko. Be to, seniūną mes pažįstame – priešingai nei svetimšalį, kuris rytoj išvyksta iš Viskušo. Galbūt jis vienas prisiims kaltę, prisipažins, kad apvogė žmogų, pasirodžiusį Viskuše ir savaitę čia pagyvenusį. Jį visi laikytume didvyriu, nusikaltimas niekada nebūtų atskleistas, ir mes toliau gyventume savo gyvenimą – bet, šiaip ar taip, be aukso.

– Aš taip ir padarysiu! – sušuko seniūnas, žinodamas, kad visa tai tik pamišėlės paistalai.

Tuo tarpu čekštelėjo pirmasis vėl sulenkiamas šautuvas.

– Pasikliaukite manimi! – riktelėjo seniūnas. – Aš prisiimu riziką!

Kaip atsakas čekštelėjo kitas šautuvas ir dar kitas, rodės, vieni užsikrečia nuo kitų, kol beveik visi šautuvai buvo sulenkti: nuo kada galima tikėti politikų pažadais? Parengti šauti buvo tik seniūno ir kunigo šautuvai: vienas nutaikytas į panelę Prym, kitas į Bertą. Bet medkirtys – kuris anksčiau skaičiavo, kiek švino susmigs į senutės kūną, – pamatė, kas dedasi, priėjo prie jų ir išplėšė šautuvus iš rankų: seniūnas nebuvo toks kvailas, kad įvykdytų nusikaltimą iš keršto, o kunigas neturėjo patirties su ginklais ir tikriausiai nebūtų pataikęs.

Panelė Prym neklydo: tikėti kitais labai rizikinga. Greitai paaiškėjo, kad visi tai suprato, nes žmonės ėmė skirstytis, pradedant pačiais seniausiais ir baigiant pačiais jauniausiais.

Tylomis leidosi šlaitu žemyn, stengdamiesi galvoti apie orą, apie avis, kurias turėjo kirpti, apie laukus, kuriuos reikėjo naujai suarti, apie vėl artėjantį medžioklės sezoną. Nieko neatsitiko, nes Viskušas – laike pasimetęs kaimas, kur dienos slenka panašios viena į kitą.

Kiekvienas kalbėjo sau, kad šis savaitgalis tai tik sapnas.

Arba košmaras.

Miško aikštelėje teliko du žibintai ir trys žmonės – įskaitant ir tą, kuri miegojo pririšta prie akmens.

– Tai jūsų kaimo auksas, – tarė svetimšalis Šantalei. – Iš tikrųjų aš likau ir be jo, ir be atsakymo.

– Tai ne kaimo, o mano auksas. Kaip ir tas luitas šalia Y pavidalo akmens. Ir jūs važiuosite su manimi jo iškeisti į pinigus, nes dabar nebetikiu nė vienu jūsų žodžiu.

– Jūs žinote, jog aš nepadarysiu, kaip sakote. O dėl to, kad mane niekinate – tai iš tikrųjų niekinate pati save. Turite būti man dėkinga už visa, kas atsitiko, nes parodydamas auksą daviau jums daug daugiau nei galimybę tapti turtingai. Aš pastūmėjau jus veikti, liautis viskuo skųstis ir laikytis tvirtai.

– Labai kilnu iš jūsų pusės, – pašaipiai atkirto Šantalė. – Jau nuo pat pirmos akimirkos galėjau šį tą pasakyti apie žmogaus prigimtį. Nors Viskušas – nykstantis kaimas, jo praeitis šlovinga ir

pamokanti. Būčiau jums davusi atsakymą, kurio ieškote, jei būčiau tai prisiminusi.

Šantalė nuėjo atrišti Bertos; pamatė kaktoje žaizdą, galbūt nuo to, kad galva buvo nepatogiai atremta į akmenį; bet nieko rimto. Dabar atsirado kitas rūpestis: reikėjo likti čia iki ryto ir laukti, kol ji pabus.

– Ar galite dabar duoti tą atsakymą? – paklausė svetimšalis.

– Jums kas nors jau tikriausiai pasakojo apie šventojo Sabino ir Ahabo susitikimą.

– Žinoma. Šventasis atėjo, šnektelėjo su juo truputį, ir galiausiai arabas atsivertė, nes pamatė, kad šventasis už jį drąsesnis.

– Taip. Tik prieš šventajam Sabinui užmiegant jie truputį pasikalbėjo, nors Ahabas ėmė galąsti savo peilį nuo pat tos valandėlės, kai šventasis įkėlė koją į jo namus. Įsitikinęs, kad pasaulis yra jo paties atspindys, Ahabas ryžosi mesti svečiui iššūkį ir paklausė:

„Jeigu šiandien čia įeitų gražiausia prostitutė, kuri šlaistosi po kaimą, ar įstengtumėte galvoti, kad ji negraži ir negundanti?"

„Ne. Bet įstengčiau susitvardyti", – atsakė šventasis.

„O jeigu jums pasiūlyčiau daug aukso monetų, kad paliktumėte kalną ir prisidėtumėte prie mūsų, ar į šį auksą įstengtumėte žiūrėti, tarsi tai būtų paprasti akmenys?“

„Ne. Bet įstengčiau susitvardyti“.

„O jeigu atsirastų du broliai, iš kurių vienas jūsų nekęstų, o antrasis laikytų šventuoju, ar įstengtumėte žiūrėti į juos kaip į lygius?“

„Nors man ir būtų skaudu, įstengčiau susitvardyti ir elgčiausi su jais vienodai“.

Šantalė nutilo.

– Sakoma, jog šitas pokalbis buvo labai svarbus ir paskatino Ahabą atsiversti.

Svetimšaliui nereikėjo, kad Šantalė aiškintų šią istoriją: Sabinas ir Ahabas turėjo tuos pačius instinktus – gėris ir blogis grūmėsi dėl jų, kaip grumiasi dėl visų sielų šioje Žemėje. Kai Ahabas suprato, kad Sabinas jam lygus, drauge suprato, kad ir jis lygus Sabinui.

Visa buvo savitvardos klausimas. Ir pasirinkimo. Nieko daugiau.

Šantalė paskutinį kartą pažvelgė į slėnį, į kalnus, į giraites, kur paprastai vaikštinėdavo, kai buvo maža, pajuto burnoje skonį krištolinio vandens, ką tik nuimtų daržovių, naminio vyno, padaryto iš geriausių krašto vynuogių ir rūpestingai vietinių gyventojų saugomo, kad neparagautų nė vienas turistas, – jo buvo per mažai eksportuoti į kitas vietoves, o pinigai galėjo paakinti vynų gamintoją apsigalvoti.

Grįžo tik atsisveikinti su Berta; vilkėjo tais pačiais drabužiais, kuriuos visada nešiodavo, kad niekas nesuprastų, jog trumpam išvažiavusi į miestą tapo turtinga moterimi: svetimšalis viskuo pasirūpino, pasirašė metalo keitimo dokumentus, pasistengė, kad auksas būtų parduotas, o pinigai padėti į ką tik atidarytą panelės Prym sąskaitą. Banko kasininkas juodu nužvelgė perdėtai santūriu žvilgsniu, paklausė tik to, kas būtina, kad sutartys įsigaliotų. Bet Šantalė buvo tikra, jog jis pagalvojo, kad prieš jį stovi jauna įmetėjusio vyriškio meilužė.

„Koks malonus jausmas“, – prisiminė. Banko kasininko nuomone, ji turėjo būti labai puiki lovoje, jei buvo verta tokios daugybės pinigų.

Susidūrė su kai kuriais gyventojais; niekas nežinojo, kad ji išvažiuos, ir sveikinosi, tarsi nieko nebūtų atsitikę, tarsi demonas niekada nebūtų apsilankęs Viskuše. Ji atsakinėjo į pasisveikinimus, taip pat dėdamasi, jog ši diena panaši į visas kitas jos gyvenimo dienas.

Nesuprato, kaip pasikeitė po viso to, kai pažino save pačią; bet turėjo laiko susivokti. Berta sėdėjo prie savo namo – jau nebe stebėdama, ar neateina Blogis, o todėl, kad nežinojo, ką daugiau veikti.

– Jie įtaisys mano garbei fontaną, – tarė ji. – Tai užmokestis už tylėjimą. Nors fontanas ilgai nestovės ir nedaugeliui numalšins troškulį, mat, šiaip ar taip, Viskušas pasmerktas: ne todėl, kad čia pasirodė demonas, bet dėl to, kad gyvename tokiu laiku.

Šantalė paklausė, koks bus fontanas; Berta buvo sumaniusi jį kaip saulę su rupūže, iš kurios nasrų trykštų vanduo, – ji būtų saulė, o kunigas – rupūžė.

– Aš malšinsiu jūsų šviesos troškulį ir liksiu čia, kol stovės fontanas.

Seniūnas skundėsi išlaidomis, tačiau Berta nesiklausė, ir jie dabar nebeturėjo kitos išeities; pradėti darbus buvo numatyta ateinančią savaitę.

– O tu, mano dukrele, galiausiai padarysi, ką aš ir sakiau. Dėl vieno dalyko esu visiškai tikra: gyvenimas gali būti ilgas ar trumpas, tai priklauso nuo to, kaip gyvename.

Šantalė nusišypsojo, pabučiavo ją ir atsuko – amžinai – Viskušui nugarą. Senoji neklydo: nėra ko gaišti laiko, nors tikėjo, kad jos gyvenimas bus labai ilgas.

2000/1/22 23 val 58 min

Coelho, Paulo

Co-38 Demonas ir panelė Prym / Paulo Coelho; iš portugalų kalbos vertė Irena Nutaitė. – Vilnius: Vaga, [2005]. – 224 p.

ISBN 5-415-01819-0

Knygoje stengiamasi įminti žmogaus prigimties mįslę, gvildenami gėrio ir blogio, asmens pasirinkimo ir lemties klausimai.

UDK 869.0(81)-3

Paulo Coelho
DEMONAS IR PANELĖ PRYM

Redaktorė *A. Baliulienė*
Dailininkė *D. Rybakovienė*
Korektorė *Ž. Rukšėnaitė*
Maketavo *A. Gaidamavičius*

Leidykla VAGA, Gedimino pr. 50, LT-01110 Vilnius
E.p. info@vaga.lt; http://www.vaga.lt
Tel. +370 5 2498121; faks. +370 5 2498122
Spausdino AB „Spindulys",
Gedimino 10, LT-44318 Kaunas

Galbūt gėrio ir blogio dvikova kas sekundę vyksta kiekvieno žmogaus širdyje, nes širdis yra visų angelų ir demonų mūšio laukas; kad pasistūmėtų pirmyn, jie kaunasi už kiekvieną erdvės centimetrą tūkstančiais metų, kol galiausiai viena iš jėgų visiškai sutriuškina kitą.

Demonas ir panelė Prym – brazilų rašytojo PAULO COELHO trilogijos *O septintąją dieną...* paskutinė knyga. Pirmosios dvi *Prie Piedros upės – aš ten sėdėjau verkdama* ir *Veronika ryžtasi mirti*. Paulo Coelho gimė 1947 m. Rio de Žaneire. Paulo Coelho knygomis prasideda pasaulio bestselerių sąrašai.

ISBN 5-415-01819-0

Knygų leidyklos kaina ieškokite: www.vaga.lt